

Κείμενα/Articles

Κωνστ. Γ.Ε. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Const. GE. ATHANASSOPOULOS

I. ΒΛΑΣΣΗΣ

Όλγ. ΓΙΩΤΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ

B. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

Φ. ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ

ΣΕΘΑ

Sp. VLIAMOS

† Γ.Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

† Δ. Ν. ΚΑΡΛΟΣ

Γ. - Σ. Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ε. - Μ. Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

M. ΒΛΑΧΑΔΗ

N. ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΗ

Αργ. - Ε. Π. ΕΥΘΥΜΙΑΔΟΥ

Ασπ. Π. ΕΥΘΥΜΙΑΔΟΥ

Γ. ΤΣΑΓΚΟΥΛΗΣ

A. ΤΣΑΜΗ

**ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**REVUE DE
DECENTRALISATION
D' ADMINISTRATION
LOCALE ET DE
DEVELOPPEMENT
REGIONAL**

**REVIEW OF
DECENTRALIZATION
LOCAL
GOVERNMENT
AND REGIONAL
DEVELOPMENT**

Έτος έναρξης έκδοσης 1995 μ.Χ.

Τεύχος/Ν. 40 ΑΘΗΝΑΙ/ATHENES/ATHENS 2005

Between Debaters or Visions, objectives and ten years of battels...

By **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**

Professor of Panteion University of Social and Political Sciences and of the University of Athens, (Vis. Prof.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int. I.I.A.P., Paris

Because life is like theatre and game, you either learn to play, transferring what you learned or bear the pain¹

When in June of year 1995 the concerns, thoughts and visions of the unforgettable Eugenia and Georgios ATHANASSOPOULOS, of the author of this article, of Erameinonda ATHANASSOPOULOS and of some special collaborators created the form of texts of the first copy of the REVIEW OF DECENTRALIZATION LOCAL GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT, there was the certainty that the intention of the editor were good, the certainty about the future of this attempt and the doubts of many other people on the results of this new editorial attempt.

---

1. PALLADAS ALEXANDREYS, Poet, which lived in Alexandria of Egypt in the beginning of the 5th century. 150 his important writings are saved.

Τοις Εντευξομένοις ή Οράματα, στόχοι και αγώνες δέκα ετών...

Του κ. **Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ**

Καθηγητού Παντείου Πανεπιστ. Κοιν. Πολιτ.
Επιστ., Πανεπιστ. Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int. I.I.A.P. Paris

Σκηνή γαρ πας ο βίος και παίγνιον, ή μάθε παιζειν την σπουδήν μεταθείς ή φέρε τας οδύνας¹

Όταν τον Ιούνιο του σωτηρίου έτους 1995 ανησυχίες, σκέψεις, οράματα των αιμνήστων Ευγενίας και Γεωργίου Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ, του υπογράφοντος το παρόν, του Επαμ. Γ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ και εκλεκτών Συνεργατών «ενεδύοντο. την μορφή των κειμένων του Α' τεύχους της ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, σπήρχε η βεβαιότης περί των ευγενών προθέσεων του Εκδότου, η αβεβαιότητα περί της μελλοντικής τύχης και η αμφιβολία των Τρίτων περί της επιτυχούς πορείας του νέου εκδοτικού εγχειρήματος.

---

1. ΠΑΛΛΑΔΑΣ, ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ. Ποιητής Επιγραμμάτων, ακμάσας εν Αλεξανδρεία Αιγύπτου κατά τας αρχάς του 5ου μ.Χ. αιώνος. Σώζονται 150 σπουδαία Επιγράμματά του.

The new publication was meant to cover a variety of subjects, on the occasion of the big problems of Decentralisation, which remains a dream over decades in Greece, going through the risky sector of the Local Structures, that are usually insufficient institutionally and approaching the final goal which are the creation of modern Social Structures, growth and mostly the regional dimension of growth. It was exactly this variety of subjects that created doubts about the future of this effort, which aimed from the beginning in the systematic investigation of many important but also «annoying» subjects, since these required changes in a variety of sectors, (Parliament, Public Administration, Public Enterprises etc.), risking to face big political costs.

The last editorial decade, (the present copy is the 40th) and despite the fact that the writer of the present article does not allocate the Ceras of Amaltheia² has, including this review, a lot of successes and hundreds of articles written from important personalities of International Organisms (e.g. U.N., E.U. - Parliament, Commission Council), Presidents and Prime Ministers, Political Leaders, Ministers, Deputies, Members of the Parliament, Prefects, Mayors, Deans, Professors of various Universities, Special Scientists, Businessmen etc. But the writer also has the concern about what should be done mainly in the European domain and with regard to the role of

Το εύρος των θεμάτων, τα οποία αφ' ε-
αυτής εκαλείτο «να καλύψει» η νέα έκδοση,
εξικνούμενο εκ των μεγάλων προβλημάτων
της Αποκέντρωσης, ονείρου δεκαετιών εν
Ελλάδι, διερχόμενο διά του ολισθηρού πε-
δίου των Τοπικών Δομών, συνήθως «θεσμ-
κώς αναπήρων» και προσεγγίζουν το τελι-
κώς ζητούμενο των συγχρόνων Κοινωνικών
Σχημάτων, την Ανάπτυξη, και ιδίως αυτήν
της περιφερειακής διάστασης, «προϊδέαζε»
δυσμενώς περί της μελλοντικής τύχης του ό-
λου εγχειρήματος, αποσκοπούντος ευθύς εξ
αρχής στην συστηματική διερεύνηση θεμά-
των ζέοντος ενδιαφέροντος, αλλά και «ενο-
χλητικών», δεδομένου, ότι αυτά εφάπτο-
νταν αναγκαίων αλλαγών σε πολλούς το-
μείς, (Κοινοβουλίου, Δημόσιας Διοίκησης,
Δημοσίων Επιχειρήσεων κ.ά.), με συνεφελ-
κόμενο μεγάλο πολιτικό κόστος (άρα απευ-
κταίων...).

Η διανυθείσα (εκδοτικώς) δεκαετία, (ή-
δη το ανά χείρας τεύχος είναι το 40 όν) και
παρά το γεγονός, ότι ο υπογράφων το πα-
ρόν δεν διαθέτει το κέρας της Αμαλθείας,²
φέρει μετ' αυτής σειρά «επιτυχίων», εκατο-
ντάδες άρθρων σημαίνουσών Προσωπικο-
τήτων Διεθνών Οργανισμών (π.χ. Ο.Η.Ε.,
Ευρωπαϊκής Ένωσης - Κοινοβουλίου, Συμ-
βουλίου, Επιτροπής -), Αρχηγών και Πρω-
θυπουργών Κρατών, Πολιτικών Αρχηγών,
Ακαδημαϊκών, Καθηγητών Πανεπιστημίου,
Ειδικών Επιστημόνων, Επιχειρηματιών
κ.ά., αλλά και μόνιμη «την ανησυχία» «περί
το δέον γενέσθαι» στους τομείς, ιδίως, του
Ευρωπαϊκού Χώρου, και της εντός αυτού
θέσης της Χώρας, της Δημόσιας και Τοπι-

2. The Greek tradition with regard to the AMALTHEIA, either as a Nymph, or as goat, are many and vary. AMALTHEIA it is mythological goat, which nursed Zeus, who, having the AMALTHEIAS Ceras accomplished according to the ancient Greeks, acquires anything he desired...

2. Οι Ελληνικές παραδόσεις περί της ΑΜΑΛΘΕΙΑΣ, είτε ως Νύμφης, είτε ως αγός, είναι πολλές και ποικίλες. Η ΑΜΑΛΘΕΙΑ είναι η μυθολογική αιγ, η οποία εδάλασε τον ΔΙΑ, ο δε κατέχων το κέρας της ΑΜΑΛΘΕΙΑΣ πδύνατο κατά τους αρχαίους Έλληνες, να αποκτήσει ό, η δήποτε ήθελε επιθυμήσει...

Greece in it, in Public and Local Administration, in Growth and mainly in the Regional Growth, given the altered and precarious international climate and the climate that globalization³ provokes, especially in the economic activity.

From another point of view, the recognition of the REVIEW OF DECENTRALIZATION LOCAL GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT, from Universities and Scientific Research, was most likely expected, but simultaneously it exceeded every expectation and this is particularly comforting, given the current context.

But, what kind of development and changes were the subjects that this publication serves submitted to during the last decade?

It is commonly admitted, that the regulations and rules led to the strengthening of the opinion that the Decentralisation of Governmental Administration is on a satisfactory stage, however has not been completed for many reasons.⁴

3. V. DELITHEOU: Regional Growth and Administration. Institutional Frame. Developmental Programs. Globalisation. Athens, 2002, p. 192.

4. Some of the most recent statutes report: N.3242/2004 Regulations for the organisation and operation of Government and the Local Authorities. N.3250/2004 Part-time Employment in the State, in the Local Authorities and in N.P.D.D. N.3274/2004 Organisation and operation of the Local Authorities and of N.A.. P.D.164/2004 Regulations for the workers with conventions of given time in Public Sector N.3260/2004 Regulations of the system of engagements and subjects of Public Administration. N.3320/2005 Regulations of subjects of Personal State, N.P. of Public Sector and the Local Authorities etc.

κής Διοίκησης, της Ανάπτυξης, και ιδίως της Περιφερειακής, εντός συνεχώς μεταβλλομένου και επισφαλούς κλίματος δυσμενούς διεθνούς συγκυρίας και «παγκοσμιοποίησης»,³ ιδίως της οικονομικής εν γένει δραστηριότητας.

Εξ άλλης πλευράς, η αναγνώριση, της οποίας χαίρει ειδικότερον εντός του χώρου των Πανεπιστημίων και της Επιστημονικής Έρευνας η ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ήταν πιθανώς αναμενομένη, αλλά υπερέβη, τύχη αγαθή, πάσα προσδοκία, πράγμα ιδιαίζοντως παρήγορο, ιδίως στους συγχρόνους μικρόψυχους καιρούς.

Αλλά, όσα αφ' εαυτής η έκδοση ετάχθη να υπηρετεί, ποιες «εξελίξεις» και «μεταβολές» υπέστησαν κατά την διαρρεύσασα δεκαετία;

Είναι κοινώς παραδεκτό, ότι σειρά ρυθμίσεων και μέτρων ωδήγησε κατά το εν λόγω διάστημα στην εμπέδωση της άποψης, ότι η Αποκέντρωση της Κρατικής Διοίκησης ευρίσκεται σε «καλό δρόμο», μη ολοκληρωθείσα εισέτι για πολλούς λόγους.⁴

Τουτ' αυτό δύναται να λεχθεί βασιμώς και περί των επελθουσών αλλαγών εντός του πεδίου των Τοπικών Δομών (Νομαρ-

3. Βλ. Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Περιφερειακή Ανάπτυξη και Διοίκηση. Συνταγματικές ρυθμίσεις. Αναπτυξιακά Προγράμματα. Παγκοσμιοποίηση. Αθήνα, 2002, σελ. 192.

4. Εκ των πλέον προσφάτων νομοθετημάτων αναφέρονται:

N.3242/2004 Ρυθμίσεις για την οργάνωση και λειτουργία της Κυβέρνησης και τους Ο.Τ.Α. N.3250/2004 Μερική απασχόληση στο Δημόσιο, στους Ο.Τ.Α. και στα Ν.Π.Δ.Δ. N.3274/2004 Οργάνωση και λειτουργία των Ο.Τ.Α. και των Ν.Α.. Π.Δ. 164/2004 Ρυθμίσεις για τους Εργαζομένους με συμβάσεις ωριμομένου χρόνου στον Δημόσιο Τομέα. N.3260/2004 Ρυθμίσεις του συστήματος προσλήψεων και θεμάτων Δημόσιας Διοίκησης. N.3320/2005 Ρυθμίσεις θεμάτων Προσωπικού Δημοσίου, Ν.Π. Δημοσίου Τομέα και Ο.Τ.Α. κ.ά..

This can also be said with certainty concerning all the changes that have already been done in the field of Local Structures (Prefectoral Administration, Local Administration of first degree), despite the fact that there are a lot of relative questions to be answered.

What is more, the increase of relative regulations is demanded, but also, the increase of direct foreign investments, the strengthening of Greek economic presence, either through the State, or through Greek individuals that act beyond the borders of this Country, especially in the Countries of the Balkans etc.⁵

And it is also important to note that based on the official data from the European Statistical Service, during the second quarter of this year, the rate of growth of the Greek economy approached 3,5%, and as a result Greece was placed in the second place of the table of the 25 Countries Members of European Union, at the first place is Lithuania (6,7%), Spain is third (3,4%) and the medium price is (1,2%).

All those took place in the context of some efforts to consolidate the country's role in the team of the E.U. leader countries, especially after the successful Presidency of the E.U., during which the text of the new Constitution⁶ was achieved, the admission of 10 new

χιακής Αυτοδιοίκησης, Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού), παρά το γεγονός, ότι είναι πολλά τα εκκρεμούντα σχετικά ζητήματα.

Επί του θέματος, εξ άλλου, της Ανάπτυξης και ιδίως της Περιφερειακής, σειρά ρυθμίσεων επεδίωξε την αύξηση των σχετικών ρυθμών, την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, την εμπέδωση της Ελληνικής οικονομικής παρουσίας, είτε μέσω του Κράτους, είτε μέσω Ελλήνων Ιδιωτών, εκτός των συνόρων της Χώρας, ιδίως εντός των Χωρών των Βαλκανίων κ.ά.⁵

Και σημειώνεται εδώ με ιδιαίτερη ικανοποίηση, ότι βάσει επισήμων στοιχείων της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας κατά το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους ο ρυθμός ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας προσήγγισε το 3,5%, με αποτέλεσμα η Ελλάδα να καταλαμβάνει στον σχετικό πίνακα των 25 Χωρών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης την δεύτερη θέση με πρώτη την Λιθουανία(6,7%), τρίτη την Ισπανία (3,4%) και με χαμηλό μέσο όρο ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ (1,2%).

Όλα τα ανωτέρω «συντελέστησαν» εντός παραλλήλων προσπαθειών εδραίωσης της θέσης της Χώρας εντός της Ομάδας των πρωταγωνιστριών Χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως μετά την επιτυχή άσκηση της Προεδρίας της Ε.Ε., κατά την οποία ενεκρίθη κατ' αρχάς το Κείμενο της νέας Συνταγματικής Συνθήκης,⁶ υπεγράφη η προσχώρηση των 10 νέων Χωρών Μελών κ.ά. (Αθήνα, Θεσσαλονίκη/Χαλκιδική, 2003 μ.Χ.).

5. Const. GE. ATHANASSOPOULOS, V. DELITHIOU: *The Greek Private Investments in Countries of the Balkans and the Greek Drawing of Economic Reconstruction of the Balkans. Athens, 2005, p.35.*

6. Const. GE. ATHANASSOPOULOS: *The law of the European Union: The Treaty on the establishment of the Constitution of Europe, Volume B'. Rome/Athens, October 2004.*

5. Βλ. Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Οι Ελληνικές Ιδιωτικές Επενδύσεις σε Χώρες των Βαλκανίων και το Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων. Αθήνα, 2005.*

6. Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η Συνθήκη για την ίδρυση του Συντάγματος της Ευρώπης. Τόμος Β'. Ρώμη/Αθήνα, Οκτ. 2004.*

Countries of Members was signed etc. (Athens, Thessalonica/Chalkidiki, 2003).

Concerning the question whether or not the scope of this particular publication is achieved, the answer is the following:

Beyond any political expediency during the past decade a lot of innovative regulations that were more or less successful took place, but there is always a vast field for new improvements.

What is more, the changes of the social structures for the best do not include only wise visions of Politics and Governors, but are also component of the Human nature, which always seeks according to the AISCHELOS⁷ the best:

«Happiness, success is something that people can't get enough of...».

Επί του ρητορικού ερωτήματος εάν όλα εκείνα, τα οποία υπηρετεί η ανά χειράς έκδοση βαίνουν καλώς ή μη, η προσήκουσα απάντηση ενδεχομένως δύναται να περιβηθεί το ακόλουθο λεκτικό σχήμα:

Πέραν μικροπολιτικών και μικροκομματικών σκοπιμοτήτων κατά το διατρέξαν δεκαετές διάστημα εγένοντο πολλές καινοτόμες ρυθμίσεις, επιτυχείς ή ολιγώτερον επιτυχείς, αλλά το πεδίο περαιτέρω βελτιώσεων παραμένει πάντοτε ευρύ.

Άλλως τε, οι αλλαγές των εν γένει κοινωνικών δομών επί τα βελτίω δεν «υλοποιούν» μόνον ευγενή οράματα Πολιτικών και Κυβερνητών, είναι «συστατικό» της Ανθρώπινης φύσης, η οποία αναζητά πάντοτε κατά τον ΑΙΣΧΥΛΟ⁷ το καλλίτερο:

«Το μεν εν πράσσειν ἀκόρεστον ἔφυ πάσι Βροτοῖσιν...», (η ευτυχία, η επιτυχία είναι κάτι, που οι Άνθρωποι δεν χορταίνουν...).

---

7. AISCHELOS (Eleusis 525 b.C., Gela 456 b.C.), the bigger tragic poet of ancient Greece. He composed many masterpieces. Some of his tragedies: IKETIDES, PERSES, SEVEN EPICS THIVAS, PROMITHEFS DESMOTIS, AGAMEMNON, HOIFOROI, EVMENIDES.

---

7. ΑΙΣΧΥΛΟΣ (Ελευσίνα 525 π.Χ., Γέλα 456 π.Χ.), ο μεγαλύτερος τραγικός Ποιητής της Αρχαίας Ελλάδος. Συνέγραψε πλείστα έργα. Διασωθείσες Τραγωδίες του: ΙΚΕΤΙΔΕΣ, ΠΕΡΣΕΣ, ΕΠΤΑ ΕΠΙ ΘΗΒΑΣ, ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΔΕΣΜΩΤΗΣ, ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ, ΧΟΗΦΟΡΟΙ, ΕΥΜΕΝΙΔΕΣ.

PROPOSALS FOR A NEW EMPLOYMENT POLICY

By Professor **Spyros VLIAMOS**
Secretary General for the Management of European Funds

The discussions on employment issues are often on terms that belong to the past, without taking into account the important shift that has taken place in economic and social background on a global level during the last decades. The dominance of the free market as the fundamental principle of organisation of economic activity, the proliferation of new technologies, the prevalence of the knowledge economy, the change in the role of women in society and the economy, as well as the ongoing globalisation of the markets, create an environment of new challenges where growth, competitiveness and, finally, employment has to be sought on new terms.

The apprehension and uncertainty that a large part of the public feels when faced with these changes is both understandable and expected. However, we as the state have a duty to help the people grasp these changes and their consequences on the reshaping of labor relations. We have a duty to encourage social dialogue and strengthen the institutional framework which will create the opportunities for adjustment of the country's human resources to the prevailing uncertainty.

A lot will depend on our ability to manage change successfully. Isolated and uncoordinated interventions in the labor market are often proved ineffective. The European Union accepts that in order to achieve the Lisbon targets with their recognised social dimension, there needs to be a co-ordinated intervention of policies in the goods, services and capital markets sectors with an emphasis on competitiveness and job creation. The EU also stresses the need for active participation of the social partners in these developments because the achievement of consensus maximises and often guarantees the success of policy interventions.

The European Employment Strategy has produced welcome outcomes especially in relation to the convergence of national policies as regards the quality of their objectives.

The balancing, as much as possible, of the requirements for the attainment of economic growth and competitiveness with the need to prevent the marginalisation of people and groups more vulnerable to the altered circumstances constitutes a recognised contribution of this Strategy.

The Greek employment policy is consistent with the EU objectives of full employment, quality and productivity at work and especially strengthened social cohesion and inclusion.

Human Resources

The new environment, therefore, demands a different organisation of production processes with more pressing the need for innovation and rapid responses.

Consequently, the elements that determine an economy competitiveness change with the level of quality of its human resources becoming a decisive factor. Therefore, it is crucial for all, including policy makers and social partners, to realise that the kind of development that now needs to be sought is people centric, in the sense that growth should be based on two pillars: the human element on the production side as a factor for wealth creation, and society as the recipient of the benefits of this increase in wealth.

Investment in human capital is, therefore, a necessary prerequisite for the successful adjustment of the economies to the new state of affairs. This premise constitutes a priority as much of the European Employment Strategy as for the corresponding national policies. We want a high quality, highly adaptable workforce, with knowledge and skills aligned with the new reality. We want a flexible and creative workforce, able partner in the production of new ideas, innovation and, of course, walth. Investment in human capital must be substantial and effective, both public and private.

The development of the workforce, therefore, has to be perceived as an ongoing process that is not limited only to the stages of entry/re-entry in the labour market. For this reason, it is not the sole responsibility and duty of the state. Enterprise competitiveness especially in an environment where new technologies prevail, is closely tied to the quality of their labour force and the transfusion of its knowledge and experience, especially those acquired in the course of employment in the particular firm. Staff training on new knowledge and skills is not only part of corporate social responsibility but it is also an essential prerequisite for the firm's competitiveness. The changes in the organisation of production and the management methods of a firm as well as the investment in new technologies do not produce the best returns without the corresponding investment in human capital.

The EU through the European Social Fund (which is the main support mechanism of the European Employment Strategy) makes significant funds available to member states for this purpose. Appropriately used, these funds can make a major contribution in the

achievement of structural change in the labour market and the development of human capital. The European funds must be used for the support of policies which are consistent with the Guidelines and the Recommendations of the European Commission to the member states.

In our country, we assign priority to the programmes for vocational training and life long learning. We invest dynamically in the enhancement and upgrading of skills which today's reality demand. We believe that investment in knowledge is a weapon for the combat of discrimination and social exclusion as well as for the creation of a workforce able to manage its future with optimism and confidence.

We are committed to making important steps towards the rationalisation of the management of available funds for the development of the country's human capital and secure the constant inclusion of the relevant programmes and initiatives in the overall strategy for employment and social inclusion.

We will make every effort to ensure that best practices as those coming out of the EQUAL initiative are transformed into basic policies which innovative and successful actions. We will support with every means possible the final beneficiaries of the programmes in order to secure as much as possible the success of their engagements and their co-ordination towards common goals.

Adaptability of the labour market

One of the main orientations of the EU is the adaptability of the labour market to the changing circumstances.

By adaptability, we mean the flexible employment arrangements (i.e. fixed term contracts, part-time employment, temporary employment, and other non-standard arrangements which are defined against the standard employment contract), the mobility of people, and generally the ability of both enterprises and people to adjust in the change without regulatory obstacles that are not deemed absolutely necessary.

Therefore, an immediate priority for all member states of the EU is the achievement of adaptability of people and enterprises. Part of this objective is to the promotion of non-standard forms of employment with an emphasis on the element of security.

According to the European Commission, the meaning of job security has to be modernised and broadened beyond the sense of protection, to include the ability of people to remain and progress in the labour market.

In this framework, I will briefly refer to part time employment, an issue widely discussed in Greece at the moment. Part time employment under the right circumstances can attract into the labour market groups of people who until now remained for various reasons outside (e.g. many women and disabled people). This entry is related to the

decrease of poverty risk and can therefore contribute significantly to the social inclusion of these people.

Traditional employment arrangements often do not respond to the new ways of organisation of production neither to the new needs for balancing professional and family life. The non-standard arrangements may be part of a solution serving the interests of both employes and employees.

Therefore, the basic tenets on which a new employment policy should be based are:

- Responsibility of the state to provide opportunities to every citizen;
- Responsibility of the citizen to exploit these opportunities;
- Community participation in the implementation and support of all the initiatives

The success of such an arrangement presupposes of course a close co-operation between the private and the public sector.

The macroeconomic dimension

One last point which needs to be examined in relation to the employment policy is the macroeconomic dimension.

The main stated objective of an employment strategy is the achievement of full employment. However, the employment strategy is by definition focused on the labour supply side only. The labour demand side is a function mainly of the macroeconomic facts and relevant policies.

Therefore, we come up with the following paradox: an employment policy is deemed effective if it has reached a dual objective one part of which is largely a product of the appropriate macroeconomic policies. It is therefore obvious that analysing the shifts in labour demand is a prerequisite for the evaluation of an employment policy.

If we want a comprehensive employment strategy which will concentrate on matching supply and demand for labour, and finally full employment, the objectives of economic and employment policies as well as their means of implementation have to be consistent. From the planning stage, an employment policy has to be in line with the orientations of the macroeconomic policy. The consequences of this interdependence and organic linkage of the two should be examined on a constant basis until the evaluation stage.

For example, it is possible for measures executed in the context of the employment policy to have led to entry in the labour market of highly qualified human resources, and so for the set target of the policy to have been reached from a quantitative perspective. If, however, the macroeconomic situation is such that the labour market demand side is facing a slowdown, the market's ability to absorb these resources will necessarily be smaller. It would be interesting to consider whether under such a scenario an employment policy can be deemed successful.

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Της Δρος **Φωτ. (Έφης) ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ**

τ. Γεν. Διευθ. Υπ. ΟΙΚΟΝ. και ΟΙΚΟΝ.

1. Η έννοια του όρου «δημόσιες επενδύσεις»: προσανατολισμοί και οριοθετήσεις

Η μοίρα πολλών οικονομικών (και όχι μόνον) όρων είναι ενίοτε «περίεργη»: χρησιμοποιούνται σε επίπεδο πολιτικό, νομοθετικό, διοικητικό, αλλά δεν «οριοθετούνται» κατά τρόπο ενιαίο, κοινώς αποδεκτό, διαχρονικό, ενώ εξ άλλης πλευράς, το περιεχόμενό τους θεωρείται «αυτονόητο» και η σημασία αυτού που υποδηλώνουν δεδομένη και σημαντική.

Ο όρος δημόσιες επενδύσεις, όπως και ο αντίπους αυτού ιδιωτικές επενδύσεις, χρησιμοποιούνται υπό πάντων προς δήλωση συνήθως συγκεκριμένου αποτελέσματος, αλλά παραμένει έωλη η σαφής οριοθέτησή τους.

Έτσι, ούτε σε εθνικό, ούτε σε διεθνές, ούτε σε επιστημονικό, ούτε σε νομοθετικό, ούτε σε διοικητικό πεδίο, και, ούτε σε επίπεδο νομολογίας, απαντάται κοινή οριοθετημένη διάστασή τους και, επομένως ο μόνος τρόπος να κατανοηθεί το περιεχόμενο και το εύρος του όρου είναι να αναζητηθούν τα οικεία νομοθετικά κείμενα, τα οποία όμως, εξ άλλης πλευράς, ποικίλλουν από χώρα σε χώρα και από χρονική περίοδο σε χρονική περίοδο.

Η διαφοροποίηση αυτή οφείλεται στο γεγονός, ότι οι διάφορες χώρες δεν προσδίδουν στις δημόσιες επενδύσεις, στις τεχνικές και στους μηχανισμούς τους την ίδια βαρύτητα και σημασία, με αποτέλεσμα, άλλες μεν να τις θεωρούν ουσιώδες εργαλείο ανάπτυξης της εθνικής τους οικονομίας και μέσο παροχής σημαντικών υπηρεσιών στους πολίτες τους και άλλες να έχουν υποβαθμίσει τον ρόλο τους, ενίοτε στο έπακρο.

Έτσι, χώρες, όπως π.χ. οι Ηνωμένες Πολιτείες «αγνοούν» τα προγράμματα δημοσίων επενδύσεων και εκτιμούν, ότι η μεγιστοποίηση της ανάπτυξής τους θα προέλθει από την ιδιωτική πρωτοβουλία, από τις ιδιωτικές επενδύσεις, από το ελεύθερο τραπεζικό σύστημα, από την ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων κ.ά.

Αυτή όμως την ευχέρεια, δηλαδή της μη εκτεταμένης εμπλοκής του κράτους μέσω προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων στον προγραμματισμό και στην παραγωγή της

ανάπτυξης, δεν την διαθέτουν πολλές άλλες χώρες, όπως π.χ. η Ελλάδα ή πολλές Βαλκανικές Χώρες, οι οποίες για λόγους ιστορικούς, κατεστημένης αντίληψης, εθισμού σε πρακτικές, (οι οποίες άλλοτε ήταν αναγκαίες και αποτελεσματικές), εγγενών αδυναμιών, πολιτικών επιλογών, έλλειψης ικανοποιητικών υποδομών, απροθυμίας του ιδιωτικού κεφαλαίου να ασχοληθεί με ορισμένες δραστηριότητες, μη παραγωγικών διοικητικών δομών, ατελέσφορου διοικητικού συστήματος, είναι «υποχρεωμένες» να καταφεύγουν στην εφαρμογή προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων, ανεξαρτήτως κόστους εφαρμογής και ανεξαρτήτως αποτελεσματικότητας για να επιτύχουν αναπτυξιακούς στόχους βραχυχρόνιους, μεσοχρόνιους, μακροχρόνιους.

Οι στόχοι αυτοί θεωρητικά εκτείνονται σε τρία επίπεδα, όσα και τα επίπεδα της ανάπτυξης: οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί, ότι τα προγράμματα δημοσίων επενδύσεων «διαδραματίζουν» εκ των πραγμάτων και έναν άλλο σημαντικό ρόλο, πέραν εκείνου ο οποίος συνιστά και την ύπαρξη και την αποστολή τους: «υποκαθιστούν» εν τω μέτρω του εφικτού τα συνήθως και μονίμως απουσιάζοντα προγράμματα¹ ανάπτυξης: πενταετή, τριετή, μονοετή εθνικά, περιφερειακά, νομαρχιακά, τοπικά (σε επίπεδο Επαρχείου, Δήμου, Κοινότητας).

Δεν είναι τυχαίο, ότι π.χ. στην Ελλάδα εκ των πολλών και σημαντικών Προκαταρκτικών και Σχεδίων Προγραμμάτων Ανάπτυξης (συνήθως πενταετών) μόνον ένα, (εκείνο της περιόδου 1983-1987) κατέστη τελικά νόμος του Κράτους και «ευτήχησε» να εφαρμοσθεί για ένα μόνο έτος (1985), εγκαταλειφθέν εν συνεχεία.

Η κατάσταση αυτή δεν πρέπει να αποδοθεί μόνο στο γεγονός, (το οποίο εξ άλλης πλευράς συνιστά και την ειδοποιό διαφορά μεταξύ αναπτυξιακών προγραμμάτων και προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων), ότι τα αναπτυξιακά προγράμματα πρέπει προς της εφαρμογής τους να εγκριθούν υπό του Κοινοβουλίου και να καταστούν νομοτύπως νόμοι του κράτους, ενώ τα προγράμματα δημοσίων επενδύσεων εκφεύγουν του προηγούμενου ελέγχου του Κοινοβουλίου και μόνη εγκριτική απόφαση του οικείου Υπουργού είναι αρκετή για την έναρξη υλοποίησής τους.

Το τελευταίο, εξ άλλης πλευράς, πέραν της ευχέρειας της εκάστοτε Κυβέρνησης να σχεδιάζει οικονομικές και αναπτυξιακές παρεμβάσεις εκτός Κοινοβουλευτικού προηγούμενου ελέγχου, ενέχει πάντοτε τον κίνδυνο «βεβιασμένων» επιλογών υπό το κράτος πολιτικής μορφής πιέσεων, μεροληπτικών επιλογών υπέρ συγκεκριμένων γεωγραφικών περιοχών της χώρας ή υπέρ συγκεκριμένων τομέων δραστηριοτήτων κ.ά.

---

1. Κατά την κρατούσα άποψη ο προγραμματισμός εν γένει μπορεί να ορισθεί ως μέθοδος λήψης και εκτέλεσης ορθολογικών αποφάσεων, που αναφέρονται στην καινοτομία πόρων, οι οποίοι είναι συνήθως περιορισμένοι, για την ικανοποίηση αναγκών, οι οποίες είναι συνήθως άπειρες. Βλ. και Π.Α.Σ.Π.Ε.: Επιστημονική Επιτηρίς, Αθήνα, 1978, σελ. 78 επόμε. Ο προγραμματισμός διακρίνεται σε ενδεικτικό, υποχρεωτικό, δημοκρατικό, εθνικό, περιφερειακό, νομαρχιακό, τοπικό, βραχυχρόνιο, μεσοχρόνιο, μακροχρόνιο, κ.ά.

Ο «αντίλογος», πάντως, για την σε μεγάλη έκταση αξιοποίηση του μηχανισμού των προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων «επιστρατεύει» τα επιχειρήματα, ότι η Κυβέρνηση πρέπει να διαθέτει ταχείς και αποτελεσματικούς μηχανισμούς παρέμβασης, υλοποίησης των προεκλογικών εξαγγελιών, «ικανοποίησης» «δικαίων» αιτημάτων κοινωνικών ομάδων κ.ά.

2. Η νομοθετική προσέγγιση

Η ελληνική νομοθετική προσέγγιση της έννοιας των δημοσίων επενδύσεων, αριθμεί ζωή μερικών δεκαετιών και έπεται εκείνης άλλων χωρών, όπου οι ανάγκες, αλλά και η γενικότερη πολιτική, κοινωνική και οικονομική κατάστασή τους επέτρεψε ενωρίτερα την εφαρμογή προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων, ανεξαρτήτως του γεγονότος, ότι σε μερικές από αυτές τα προγράμματα αυτά εγκαταλείφθηκαν ως μέσο κρατικής παρέμβασης, ανάπτυξης κ.ά. και παρέδωσαν την θέση τους (μερικώς φορές) σε συστήματα άκρατου φιλελευθερισμού.

Χαρακτηριστική περίπτωση αυτής της κατηγορίας αποτελούν οι Η.Π.Α., οι οποίες «επινόησαν» τα προγράμματα δημοσίων επενδύσεων αμέσως μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τα «εγκατέλειψαν» μετά πάροδο τριών-τεσσάρων δεκαετιών.

Εκ των πρώτων αναφορών της έννοιας των δημοσίων επενδύσεων στην Ελλάδα πρέπει να θεωρηθούν εκείνες των νομοθετημάτων της δεκαετίας 1950.

Κατά την κρατούσα σήμερα άποψη σε μία πρώτη, εάν όχι και οριστική προσέγγιση, ως δημόσιες επενδύσεις θεωρούνται οι επενδύσεις οι χρηματοδοτούμενες από τον προϋπολογισμό των δημοσίων επενδύσεων, έχουν ως σκοπό την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας και εκτελούνται από διάφορους Φορείς (Κράτος, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Ο.Τ.Α., Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, Δημόσιες Επιχειρήσεις, Δημόσιους Οργανισμούς).

Κατ' άλλη διατύπωση, η έννοια των δημοσίων επενδύσεων εμπεριέχει κατασκευές, ανακατασκευές και επεκτάσεις εγκαταστάσεων ή έργων, προμήθεια μονίμων εξοπλιστικών μέσων, μηχανολογικού εξοπλισμού, κεφαλαιουχικών αγαθών προοριζομένων για τις ανωτέρω περιπτώσεις, έρευνες και μελέτες, που αναφέρονται στις περιπτώσεις αυτές, καθώς και μελέτες, έρευνες εμπειρογνωμοσύνης, που αφορούν στον καλύτερο προγραμματισμό έργων και μελετών που χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (άρθρο 6 Ν. 1747/1987).

Επίσης, στην έννοια των δημοσίων επενδύσεων περιλαμβάνονται όλες ανεξαιρέτως οι δαπάνες των εγκεκριμένων Προγραμμάτων του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης 1994-1999 και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε. για την εκτέλεση των προβλεπόμενων σε αυτά δράσεων (άρθρο 13 παρ. 24 Ν. 2601/1998), οι δαπάνες των εγκεκριμένων Προγραμμάτων του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης 2000-2006 (Γ' ΚΠΣ), του Ταμείου Συνοχής και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά

Ταμεία της Ε.Ε. για την εκτέλεση των προβλεπομένων σε αυτά δράσεων (άρθρο 11 Ν. 2860/2000), επιχορηγήσεις του Π.Δ.Ε. (άρθρο 18, Ν. 2515/1997), αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου Αωνύμων Εταιρειών του Δημόσιου Τομέα, επιδοτήσεις, λοιπές επενδυτικές δραστηριότητες, που εξειδικεύονται με διατάξεις Νόμων, Προεδρικά Διατάγματα ή Υπουργικές Αποφάσεις.

Εξ άλλου, οι σχετικές αναφορές του όρου στα ελληνικά νομοθετήματα έχουν ως εξής (κρατείται το γλωσσικό ιδίωμα της εποχής, τόσο για λόγους ιστορικούς, όσο και προς αποφυγή απλουστεύσεων των σχετικών νοημάτων κατά την μεταφορά τους από την καθαρεύουσα στην τρέχουσα καθομιλουμένη σήμερα).

Έτσι κατά το άρθρο 1, παρ. 1 και 2 του Ν. 2957/1954 Περί δημοσίων επενδύσεων και συμπληρώσεως των σχετικών προς ταύτας διατάξεων του Δημοσίου Λογιστικού «δημόσιαι επενδύσεις διά την εφαρμογήν του παρόντος Ν. θεωρούνται αι πραγματοποιούμεναι δαπάναι, επί τη βάσει κοινών αποφάσεων των Υπουργών Συντονισμού², Οικονομικών και του αρμοδίου κατά περίπτωσιν Υπουργού, κατόπιν γνωματεύσεως του κατά την παρ. 3 του άρθρου 6 λειτουργούντος παρά τω Υπουργείω Συντονισμού Συντονιστικού Συμβουλίου Δημοσίων Επενδύσεων, είτε υπό του Δημοσίου, είτε υπό των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, Δημοσίων Οργανισμών και Επιχειρήσεων, ως και Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοικήσεως, αι αφορώσαι εις τας κάτωθι περιπτώσεις:

Α. Εις κατασκευάς μονίμων ή ημιμονίμων εγκαταστάσεων ή έργων περιλαμβανομένων και των έργων στεγάσεως εν γένει, ως και εις ανακατασκευάς ή επεκτάσεις μονίμων ή ημιμονίμων εγκαταστάσεων ή έργων.

Β. Εις προμηθείας μονίμων εξοπλιστικών μέσων ή μηχανικού εξοπλισμού τεχνικού ή αναδιοργανώσεως Υπηρεσιών και εις προμηθείας κεφαλαιουχικών αγαθών προοριζομένων αποκλειστικώς διά τας υπό τα στοιχεία Α' περιπτώσεις.

Γ. Εις ερεύνας και μελέτας αναφερομένας αποκλειστικώς εις τας υπό στοιχεία Α' και Β' περιπτώσεις, ως και εις μελέτας, ερεύνας, διδασκαλίας, εκθέσεις, υποδειγματικές ή πειραματικές εφαρμογάς, βελτιουμένων μεθόδων και συνθηκών παραγωγής, εμπορίας, κυκλοφορίας και διαδόσεις αγαθών.

Δ. Εις την εκτέλεσιν του Προγράμματος Τεχνικής Βοήθειας.

Τέλος, εν σχέσει με την γεωγραφική εμβέλεια των αναμενόμενων επιρροών και επιπτώσεων μίας δημόσιας επένδυσης, αυτή είναι δυνατόν να χαρακτηρισθεί ως τοπικής σημασίας (επίπεδο Δήμου ή Κοινότητας), νομαρχιακής (επίπεδο Νομαρχιακής Αυτοδιοικήσεως), περιφερειακής (επίπεδο Διοικητικής Περιφέρειας, με την έννοια του Ν. 1622/1986), εθνικής σημασίας, (επίπεδο χώρας) ή τέλος, διακρατικής/διεθνούς σημασίας, εάν μέσω αυτής εξυπηρετούνται περισσότερες της μίας χώρες.

3. Δημόσιες επενδύσεις: αναγκαιότητα ή πολιτική επιλογή;

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο, ότι πρώτιστο μέλημα όποιας δήποτε Κυβέρνησης δυτικού τύπου είναι η ανάπτυξη της χώρας στο μέγιστο δυνατό επίπεδο με το μικρότερο δυνατό κόστος και στο πλέον δυνατό σύντομο χρονικό διάστημα, δεδομένης, της συνήθως, τετραετούς διάρκειας παραμονής της στην εξουσία.

Η έννοια της επιδιωκόμενης ανάπτυξης της χώρας, ως γνωστόν, δεν είναι μονοσήμαντη και δεν είναι και σαφώς οριοθετημένη.

Κατά μία προσέγγιση η ανάπτυξη εν γένει «νοείται πρώτον ως παρούσα κατάσταση, ως επίπεδο ή στάδιο ανάπτυξης, δεύτερον, ως επιθυμητή και επιδιωκόμενη μέλλουσα κατάσταση, τρίτον, ως συνειδητή ορθολογική διαδικασία, η οποία οδηγεί από στάδιο σε στάδιο στα πλαίσια μίας προδιαγεγραμμένης πορείας»³.

Κατ' άλλη άποψη, η ανάπτυξη και ιδίως η οικονομική, αποτελεί πραγματικά ένα πολύπλοκο φαινόμενο και αυτό συμβαίνει γιατί τα μεγέθη τα οποία την προσδιορίζουν δεν υπόκεινται όλα σε μέτρησή⁴, ενώ άλλοι Ερευνητές με τον όρο ανάπτυξη και ιδίως οικονομική, εννοούν τη μεγέθυνση του παραγόμενου προϊόντος μίας δεδομένης κοινωνίας και την μέσω αυτού αύξηση του πλούτου και του υλικού επιπέδου ζωής⁵.

Η τρέχουσα βιβλιογραφία χρησιμοποιεί και νέους όρους, όπως αιεφόρος ανάπτυξη, βιώσιμη ανάπτυξη κ.ά.

Έτσι με τον όρο αιεφόρος ανάπτυξη (sustainable development) δηλώνεται μία πολιτική για συνεχή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, η οποία δεν συνεπάγεται καταστροφή του περιβάλλοντος και των λοιπών φυσικών πόρων, αλλά αντιθέτως εγγυάται την ορθολογική βιωσιμότητά της.

Υπενθυμίζεται, ότι σε κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης η αιεφόρος ανάπτυξη, ορίζεται ως «η σεβόμενη το περιβάλλον ανάπτυξη» και ως η ανάπτυξη, «η οποία εγγυάται την περιβαλλοντική βιωσιμότητα».

Συναφής όρος χρησιμοποιούμενος εκ παραλλήλου προς τον όρο αιεφόρος ανάπτυξη είναι εκείνος της βιώσιμης ανάπτυξης, μέσω του οποίου δηλούνται αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας, η οποία σέβεται το περιβάλλον και χρησιμοποιεί τους φυσικούς πόρους κατά τρόπο αρμονικό, έτσι, ώστε να μη θίγεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ανταποκριθούν στις ανάγκες τους.

Α contratio η μη βιώσιμη ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από την καταστροφή των φυσικών πόρων, η οποία έχει αρνητικές επιπτώσεις στο μακροπρόθεσμο αναπτυξιακό δυναμικό.

3. Βλ. και Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ: *Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Τομ. Α', Δ'* έκδ. Αθήναι, 2000, σελ. 37. Γ. ΚΑΒΒΑΔΙΑ: *Η στροφή. Αθήναι, 1975, σελ. 14.*

4. Α. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ: *Ο Τρίτος Κόσμος και οι πλούσιες χώρες. Αθήναι, 1972, σελ. 26.*

5. Βλ. Γ. ΚΟΥΤΣΟΥΜΑΡΗ: *Οικονομική ανάπτυξη και αναπτυξιακή πολιτική. Αθήναι, 1979, σελ. 1. Ι. ΠΙΝΤΟΥ: Οικονομικά του χώρου. Αθήναι, 1974, σελ. 151. Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ: Στρατηγική Οικονομικής Αναπτύξεως της Ελλάδος. Κέντρο Οικον. Ερευν. Αθήναι, 1962, σελ. 30.*

Προς επίτευξη, λοιπόν, του επιθυμητού επιπέδου ανάπτυξης της χώρας, όπως αυτή, *grosso modo*, έχει επιχειρηθεί να προσδιορισθεί προηγουμένως, η κάθε Κυβέρνηση έχει την δυνατότητα, αναλόγως και των κρατουσών κατά περίπτωση γενικότερων συνθηκών της χώρας, να επιλέξει όποιες και όσες δήποτε στρατηγικές, πολιτικές, διαδικασίες, μέτρα, μέσα, παρεμβάσεις και μέσω δημοσίων επενδύσεων ή μέσω ιδιωτικών επενδύσεων, κατευθυνόμενων υπό προϋποθέσεις προς συγκεκριμένες περιοχές ή κλάδους δραστηριοτήτων για την επίτευξη των οικονομικών επιδιώξεών της.

Η επιλογή, επομένως, των εργαλείων ανάπτυξης εμφανίζεται «πολυεδρική» και μέχρις ενός ορίου «επιτρέπει» κινήσεις κατά διακριτική ευχέρεια.

Το ερώτημα, το οποίο ανακύπτει είναι εάν οι δημόσιες επενδύσεις στην προκειμένη περίπτωση συνιστούν μία αδήριτη αναγκαιότητα, ελλείψει άλλων δυνατοτήτων, για την επίτευξη αναπτυξιακών στόχων ή εάν συνιστούν μία πολιτική επιλογή, λόγω των δεδομένων «πλεονεκτημάτων», τα οποία ενσωματώνουν.

Η απάντηση προφανώς δεν είναι ευχερής και πρέπει για την σύνθεσή της να ληφθούν πολλοί παράγοντες υπόψη.

Μία «απόκλιση» προς την κατεύθυνση, ότι η επιλογή των δημοσίων επενδύσεων ως «εργαλείου» ανάπτυξης της χώρας συνιστά πολιτική επιλογή, ίσως πρέπει να θεωρηθεί «λογική», εάν βεβαίως ληφθούν υπόψη τα ειδικότερα πλεονεκτήματά τους, όπως:

Τα προγράμματα δημοσίων επενδύσεων, δεν «εμφανίζονται» στο Κοινοβούλιο προς συζήτηση και έγκριση, όπως π.χ. τα αναπτυξιακά προγράμματα.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αποφυγή ή την συρρίκνωση ενδεχόμενου πολιτικού κόστους για οία δήποτε Κυβέρνηση, την ευελιξία χειρισμών, την ταχύτητα, επιλογές ενδεχομένως «ακραιές», υπό άποψη σκοπιμότητας κ.ά.

Ακόμη, ένα πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, έχει κατά κανόνα την «σφραγίδα» του οικείου Υπουργού, απηχώντας εν προκειμένω την «φιλοσοφία» του εκάστοτε Κυβερνώντος Κόμματος, ενώ, εξ άλλης πλευράς, επιτρέπει ταχείες αναθεωρήσεις, εάν κατά την εφαρμογή του διαπιστωθούν κενά, άστοχες ρυθμίσεις, ασαφείς προσανατολισμοί και στόχοι κ.ά.

Άλλο στοιχείο, το οποίο «συνηγορεί» υπέρ των προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων και λειτουργεί κατά τρόπο αποτρεπτικό κατά των αντιστοίχων αναπτυξιακών, είναι ο χρόνος ζωής τους, συνήθως ετήσιος, η δυνατότητα προσδιορισμού των οικονομικών μεγεθών, αναλόγως των υφισταμένων δυνατοτήτων, η «κατεύθυνση» των διαθέσιμων πόρων προς γεωγραφικές περιοχές της χώρας χωρίς ιδιαίτερες πιέσεις για άλλες επιλογές, δεδομένου του τρόπου σύνταξης του προγράμματος κ.ά.

4. Οι στόχοι των δημοσίων επενδύσεων: πολυεδρικότητα και πολιτικοί προσανατολισμοί

Έχει ήδη αναφερθεί, ότι όλες οι χώρες και όλες οι Κυβερνήσεις δεν προσδίδουν στις δημόσιες επενδύσεις και στα σχετικά προγράμματα την ίδια βαρύτητα

ως αναπτυξιακού εργαλείου και αναλόγως της εσωτερικής ή διεθνούς συγκυρίας «καταφεύγουν» σε μικρή ή μεγάλη έκταση σ' αυτές για την επίτευξη αναπτυξιακών στόχων.

Αυτή η επιλογή, απόρροια και συνάρτηση και άλλων πολλών διαρκών ή συγκυριακών παραμέτρων, κατ' αρχάς πολιτικής υφής, εν συνδιασμό και με άλλα δεδομένα, όπως τρέχουσες ανάγκες, πολιτικές πιέσεις, έκτακτα γεγονότα (π.χ. φυσικές καταστροφές), διεθνείς δεσμεύσεις (π.χ. εντάξεις έργων σε διεθνή προγράμματα χρηματοδότησης, όπως Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης) «προσδιορίζει» εκ των πραγμάτων και τους σκοπούς και τους στόχους των θετικών δράσεων σε μία συγκεκριμένη περίοδο μέσω δημοσίων επενδύσεων.

Πέραν αυτών των παραμέτρων, οι οποίες ενέχουν ιδιάξουσα σημασία για την επιλογή σκοπών και στόχων, που θα εξυπηρετηθούν μέσω κρατικών παρεμβάσεων υλοποιούμενων με δημόσιες επενδύσεις, η τρέχουσα διεθνής βιβλιογραφία καταγράφει, μεταξύ άλλων, και τους εξής στόχους, που καλούνται να υπηρετήσουν οι δημόσιες επενδύσεις, πάντοτε τηρουμένων αναλογιών υγείας και εύρους μίας οικονομίας, μεγεθών, εσωτερικής πολιτικής και οικονομικής κατάστασης κ.λ.

Επισημαίνεται, ότι ο σκοπός, σε σχέση με την καταφυγή στο εργαλείο των δημοσίων επενδύσεων, είναι συνήθως διαρκής και παραμένον, π.χ. αναπτυξιακός, ενώ οι στόχοι είναι δυνατόν να ποικίλουν: κατασκευή υποδομών, έμμεση αναδιανομή εισοδήματος, μείωση ανεργίας κ.ά.

Οι κυριώτεροι λοιπόν στόχοι⁶, των δημοσίων επενδύσεων είναι οι εξής:

Αναδιανομή εισοδήματος είτε κατά τρόπο άμεσο, είτε κατά τρόπο έμμεσο. Η επιδίωξη και η επίτευξη αυτού του στόχου, εξ άλλης πλευράς, είναι αυτονόητο, ότι οδηγεί σε μετουσίωση της τρέχουσας πρακτικής και των θεσμικών επιταγών (συνταγματικών και νομοθετικών) περί ίσης παροχής ευκαιριών, υπηρεσιών και αγαθών στους πολίτες μίας χώρας, πράγμα το οποίο είναι περισσότερο αναγκαίο και απαραίτητο, όταν γίνεται λόγος για πολίτες χαμηλής εισοδηματικής κατάστασης, πολίτες μειονεκτουσών γεωγραφικών περιοχών, πολίτες μειονοτικών ομάδων, πολίτες με ειδικές ανάγκες, πολίτες πληγέντες από φυσικές καταστροφές κ.λ.

Επιδίωξη επίτευξης αυτόρκειας είτε σε υπηρεσίες, είτε σε αγαθά.

Επιδίωξη υποβοήθησης αύξησης της κατανάλωσης υπηρεσιών ή αγαθών, ιδίως υπό ασθενέστερων οικονομικών Ομάδων πληθυσμού.

(Έμμεση) αύξηση της απασχόλησης σε περιπτώσεις κατασκευής, συγκρότησης υποδομών.

(Έμμεση) ενίσχυση της κατανάλωσης, επιτυγχανόμενη μέσω αναδιανομής εισοδήματος, αποκτούμενου από απασχόληση, προκαλούμενη από την αξιοποίηση προ-

6. Βλ. μερικές από τις βασικές σχετικές βιβλιογραφικές προσεγγίσεις: St. MARGLIN: *Public investment criteria*. London, 1973, p. 19. Ken. ARROW, M. KURZ: *Public investment: the rate of return and optimal fiscal policy*. Baltimore, 1987, p. 115. R. MUSGRAVE: *The theory of public finance: a study in public economy*. N. York, 1969, p. 42.

Γεώργιος Δ. ΓΑΛΑΝΗΣ

Αστυνόμος Α΄

Πτυχιούχος Τμήματος Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

**ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ.
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ - ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ - ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ
ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑΣ.
ΣΥΝΤΑΞΗ ΕΓΓΡΑΦΩΝ - ΜΕΛΕΤΩΝ -
ΕΡΓΑΣΙΩΝ - ΝΟΜΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ.
ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ - ΠΟΛΙΤΩΝ.
ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ ΑΡΧΕΙΩΝ.
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ.
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ**

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2004

γραμμάτων δημοσίων επενδύσεων και της συνακόλουθης εισροής χρήματος σε τοπικές κοινωνίες και οικονομίες.

Εξυπακούεται, ότι εν προκειμένω σε σχέση και με την ενίσχυση της κατανάλωσης το ιδεώδες δεν είναι η γενική αύξηση της (παραγωγής) και κατανάλωσης εν γένει των υπηρεσιών και αγαθών, αλλά η αύξηση της κατά κεφαλήν κατανάλωσης, και ιδίως εκείνης, που αναφέρεται και σε όχι ιδιαίτερος οικονομικώς εύρωστα άτομα και Ομάδες πληθυσμού.

Διάχυση της νέας τεχνολογίας σε επίπεδο εθνικό, περιφερειακό, τοπικό και ιδίως σε τομείς ή γεωγραφικές περιοχές, όπου παρατηρείται απροθυμία του Ιδιωτικού Τομέα να παρέμβει, είτε επειδή το κόστος της σχετικής δράσης είναι ιδιαίτερος υψηλό, είτε επειδή τα προσδοκώμενα ωφέλη εκτιμώνται ως μη ικανοποιητικά κ.λ.

Ενεργοποίηση και τόνωση οικονομικών δραστηριοτήτων είτε σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους σχετικής ύφεσης, είτε σε «αδρανούσες» οικονομικώς γεωγραφικές περιοχές εκ ποικίλων λόγων.

Κριτικά σημειώματα

Φωτ. (Εφης) ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ: Δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις: θεσμικές διαστάσεις και η συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη. Δ.Δ. Αθήναι, 2005, σελ. 549.

Της Δρος Βασιλ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

Η κρινόμενη Δ.Δ. υπεστηρίχθη υπό της κυρίας Φωτ. (Εφης) ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ ενώπιον της κατά νόμον Επιτροπής¹ και ενεκρίθη με τον βαθμό «άριστα» υπό του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών των Αθηνών τον παρελθόντα Απρίλιο.

Η κυρία Φωτ. (Εφη) ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ έχει σπουδάσει Οικονομικές Επιστήμες και Στατιστική. Το έτος 1999 επελέγει παμψηφεί Γενική Διευθύντρια του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και τοποθετήθηκε στην Γενική Δ/νση Διοικητικής Υποστήριξης μέχρι το έτος 2003, που ανέλαβε την Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφερειακής Πολιτικής και Δημοσίων Επενδύσεων, στην οποία υπηρέτησε μέχρι το έτος 2005.

Προηγουμένως είχε υπηρετήσει στην Δ/νση Ιδιωτικών Επενδύσεων και στην Δ/νση Τομέων Παραγωγής της Γενικής Δ/νσης Οικονομικής Πολιτικής, ενώ από το έτος 1994 μέχρι το έτος 1999 διετέλεσε Διευθύντρια Δημοσίων Επενδύσεων. Κατά την διάρκεια της θητείας της στην εν λόγω Δ/νση ασχολήθηκε όχι μόνον με την εκτέλεση, αλλά και με το σχεδιασμό των Προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων, τις διαδικασίες εκτέλεσης του Προϋπολογισμού και υλοποίησης των ετήσιων Προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.), την αξιολόγηση προτάσεων των Φορέων εκτέλεσης, την κατάρτιση και έκδοση των Συλλογικών Αποφάσεων Ένταξης Έργων και Προγραμμάτων στο Πρό-

---

1. Εποπτεύων: Καθηγητής Ιωάν. ΒΑΒΟΥΡΑΣ, τ. Πρύτανης Π.Π.Κ.Π.Ε., Μέλη: Καθηγητής Ιωάν. ΣΑΚΕΛΛΗΣ, Αναπλ. Καθηγήτρια Β. ΜΑΛΙΝΔΡΕΤΟΥ, Αναπλ. Καθηγητής Αν. ΤΣΑΜΗΣ, Λέκτ. Ν. ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ, Β. ΚΕΦΗΣ, Καθηγητής Κωνστ. Γ.Ε. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ.

γραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, την διαδικασία παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης και τυχόν τροποποίησης του Προγράμματος κατά την διάρκεια του έτους κ.ά..

Η υπό κρίση Δ.Δ. περιλαμβάνει Εισαγωγή, 11 Κεφάλαια, εκτενές Παράρτημα και Βιβλιογραφία.

Στο Κεφάλαιο Α' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις: προσανατολισμοί και οριοθετήσεις» περιλαμβάνονται 2 Παράγραφοι αναφερόμενες στην έννοια του όρου δημόσιες επενδύσεις και στην νομοθετική τους προσέγγιση.

Η Σ. επισημαίνει εδώ, ότι ούτε σε εθνικό, ούτε σε διεθνές, ούτε σε επιστημονικό, ούτε σε νομοθετικό, ούτε σε διοικητικό επίπεδο, ούτε και σε επίπεδο νομολογίας απαντάται κοινή οριοθέτηση της έννοιας των δημοσίων επενδύσεων και αναφέρει διάφορα σχετικά νομοθετικά κείμενα.

Αυτό οφείλεται, κατά την Σ., στο γεγονός, ότι οι διάφορες Χώρες δεν προσδίδουν στις δημόσιες επενδύσεις την ίδια σημασία, δεδομένου, ότι άλλες τις θεωρούν ουσιώδες εργαλείο ανάπτυξης και άλλες τις έχουν υποβαθμίσει σε σχέση με τον αναπτυξιακό ρόλο τους.

Στο Κεφάλαιο Β' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις: αναγκαιότητα, στόχοι, σημασία» περιλαμβάνονται 3 Παράγραφοι με τους επί μέρους υπότιτλους: Δημόσιες Επενδύσεις: Αναγκαιότητα ή πολιτική επιλογή; Οι στόχοι των δημοσίων επενδύσεων: πολυεδρικότητα και πολιτικοί προσανατολισμοί. Σημασία των δημοσίων επενδύσεων: ετερόκλητες προσεγγίσεις.

Στο Κεφάλαιο Γ' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις: η ελληνική εμπειρία, η νομοθετική διάσταση» περιλαμβάνονται 2 Παράγραφοι: Η πολιτική οπτική ως παράγων οριοθετήσεων και αποφάσεων. Οι επί μέρους νομοθετικές ρυθμίσεις περί δημοσίων επενδύσεων. Οι ρυθμίσεις «ταξινομούνται» σε τέσσερις χρονικές περιόδους με βάση τα ισχύοντα μέχρι σήμερα Συντάγματα στην Ελλάδα: *απαρχές, 1952-1967, 1967-1974 και 1974-2003.*

Στο Κεφάλαιο Δ' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις: η τεχνική διάσταση: Υπηρεσίες, διαδικασία προγραμματισμού, χρηματοδότηση, κόστος, φορείς εκτέλεσης» περιλαμβάνονται 4 Παράγραφοι υπό τους αντίστοιχους υπότιτλους.

Στο Κεφάλαιο Ε' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις: αξιολόγηση» επιχειρείται μία γενική προσέγγιση του θέματος.

Στο Κεφάλαιο ΣΤ' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις: η οικονομική διάσταση, η χωροταξική κατανομή: ενδεικτική αναφορά» παρατίθενται ενδεικτικώς χωροταξικές κατανομές δημο-

οίων επενδύσεων σε τρεις Νομούς (Ν. Έβρου, Ν. Ηλείας, Ν. Ζακύνθου).

Στο Κεφάλαιο Ζ' υπό τον τίτλο «Ιδιωτικές Επενδύσεις: η ιδιωτική παραγωγική επένδυση, η ελληνική προσέγγιση» περιλαμβάνονται 2 Παράγραφοι: Εισαγωγική προσέγγιση: αδυναμία παραδεκτού ορισμού. Η έννοια της ιδιωτικής παραγωγικής επένδυσης κατά την ελληνική νομοθεσία: οι απαρχές, περίοδος 1953-1967, περίοδος της διά Ν.Δ. οριοθέτησης της έννοιας 1967-1974, περίοδος της νομοθετικής οριοθέτησης 1974-2003, οι ιδιαιτερότητες: ειδική παραγωγική επένδυση, επενδύσεις στην Ελλάδα κατοίκων άλλων Χωρών, επενδύσεις στην Ελλάδα κατοίκων άλλων Χωρών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Σ. επισημαίνει εδώ σχετικά με την οριοθέτηση της έννοιας της ιδιωτικής παραγωγικής επένδυσης, ότι οι ορισμοί, οι οποίοι έχουν διατυπωθεί μέχρι σήμερα δεν έχουν τύχει γενικής αποδοχής και διευκρινίζει, ότι μερικοί εκ των ορισμών «εστιάζονται» στην προσέγγιση, ότι η ιδιωτική παραγωγική επένδυση συνιστά δέσμευση οικονομικών πόρων με την ελπίδα αποκομδής ωφελιμάτων οικονομικών κ.ά. σε χρονικό διάστημα μελλοντικά.

Η Σ. παραθέτει σχετικά και άλλες προσεγγίσεις της έννοιας της παραγωγικής επένδυσης με βάση την τρέχουσα διεθνή βιβλιογραφία, η οποία θεωρεί ως ιδιωτική επένδυση:

Την δαπάνη για την απόκτηση μίας απαιτήσης δικαιώματος επί πραγμάτων ή προσώπων, η οποία έχει χρηματοοικονομική υπόσταση.

Την αξία της απαιτήσης σε τρέχουσες τιμές από μετατροπή της σε ρευστό χρήμα.

Την αξία ενός περιουσιακού στοιχείου (άμεσου φυσικού ή χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου), που αποφέρει κάποια χρηματική απόδοση ή πλεόνασμα και ίσως και «μη χρηματικά πλεονεκτήματα» κ.ά.

Ακόμη, η Σ. αναφέρει την άποψη Διεθνών Οργανισμών, όπως του Ο.Ο.Σ.Α. κατά τον οποίο επένδυση σημαίνει κάθε είδος περιουσιακού στοιχείου, το οποίο σύγκειται εξ ενός ή περισσότερων «συστατικών», όπως: μίας επιχείρησης, μετοχών, μεριδίων εταιρείας, ομολόγων, δανείων, χρηματικών απαιτήσεων, δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, υλικών ή άυλων αγαθών κ.ά.

Στο Κεφάλαιο Η' υπό τον τίτλο «Η ιδιωτική παραγωγική επένδυση κατά τις προσεγγίσεις Διεθνών Οργανισμών» περιλαμβάνονται πλην της εισαγωγικής παρατήρησης, 2 Παράγραφοι για τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στο Κεφάλαιο Θ' υπό τον τίτλο «Η ιδιωτική παραγωγική επένδυση: η ελληνική ομολογία» περιλαμβάνονται 3 Παράγραφοι με αποφάσεις του Σ.τ.Ε., του Α.Π. και άλλων Δικαστηρίων.

Στο Κεφάλαιο Γ' υπό τον τίτλο «Ιδιωτικές επενδύσεις: η οικονομική διάσταση, η χωροταξική κατανομή: ενδεικτική αναφορά» περιλαμβάνονται εισαγωγική προσέγγιση και χωροταξικές κατανομές ιδιωτικών επενδύσεων σε τρεις Νομούς.

Στο Κεφάλαιο ΙΑ' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις, ιδιωτικές επενδύσεις και οικονομική ανάπτυξη: διαπιστώσεις και προτάσεις» περιλαμβάνονται: Α. Διαπιστώσεις: α. εισαγωγική προσέγγιση, β. δημόσιες επενδύσεις, γ. ιδιωτικές επενδύσεις, δ. δημόσιες επενδύσεις, ιδιωτικές επενδύσεις και ανάπτυξη. Β. Προτάσεις: α. δημόσιες επενδύσεις, β. ιδιωτικές επενδύσεις, γ. η σύζευξη.

Τέλος, στο Παράρτημα καταχωρούνται διάφορα σημαντικά στοιχεία, αναγκαία για την εικόνα του όλου θέματος, όπως για τα κίνητρα ενίσχυσης ιδιωτικών επενδύσεων, στατιστικά δεδομένα κ.ά..

Όπως επισημαίνεται σε διάφορα Κεφάλαια της υπό κρίση Δ.Δ. τα θέματα της ανάπτυξης είναι πολλά και ποικίλα, (πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά κ.ά.), όπως επίσης είναι πολλές οι στρατηγικές, οι πολιτικές, τα μέσα και τα εργαλεία για την συστηματική, διαρκή και βιώσιμη επίτευξή της.

Κατά την άποψη της Σ. στα «εργαλεία» για την «παραγωγή» ανάπτυξης περιλαμβάνονται τόσο οι δημόσιες, όσο και οι ιδιωτικές επενδύσεις. Οι ιδιωτικές επενδύσεις έχουν αποτελέσει αντικείμενο σημαντικών μονογραφιών, ενώ, αντίθετα οι δημόσιες επενδύσεις και η σχέση μεταξύ των δύο, καθώς και οι μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις δεν έχουν διερευνηθεί μέχρι τώρα επαρκώς ή η σημασία τους έχει μερικές φορές αμφισβητηθεί.

Η Σ. επιχειρεί κατά την ανάπτυξη του θέματος να απαντήσει σε σειρά κρίσιμων ερωτημάτων όπως: ποία η ακριβής έννοια των όρων «δημόσιες» και «ιδιωτικές» επενδύσεις, ποία η αναγκαιότητα των πρώτων, ποίος ο τρόπος καλύτερης διαχείρισης και χωροταξικής διάχυσής τους, εάν οι δημόσιες επενδύσεις αποτελούν «προϋπόθεση» για την προσέλευση ιδιωτικών ή αντίστροφα οι ιδιωτικές επενδύσεις «ωθούν» το Κράτος σε δημόσιες επενδύσεις, εάν οι δημόσιες επενδύσεις δημιουργούν νέες θέσεις απασχόλησης, εάν οδηγούν σε αναδιανομή του εθνικού πλούτου, εάν οι ισχύουσες ρυθμίσεις, οι υφιστάμενοι διοικητικοί μηχανισμοί και οι τρέχουσες διοικητικές διαδικασίες είναι λειτουργικές, και, εάν όχι, ποίο είναι το ενδεδειγμένο διάδοχο σχήμα, ιδίως σήμερα υπό καθεστώς παγκοσμιοποίησης, «βολών» κατά

της αναγκαιότητας των δημοσίων επενδύσεων, νέων ρυθμίσεων της Πολυμερούς Συμφωνίας (Ιδιωτικών) Επενδύσεων (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) και ιδιωτικοποίησης παραδοσιακών δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα.

Αυτά τα ερωτήματα απετέλεσαν κατά την Σ. αντικείμενο συστηματικής και μεθοδικής διερεύνησης, με βάση τις σύγχρονες μεθόδους έρευνας, την αξιοποίηση της διαθέσιμης βιβλιογραφίας, ημεδαπής και αλλοδαπής, την μέχρι τούδε συσσωρευθείσα επί του θέματος διεθνή και ελληνική εμπειρία, τα διαθέσιμα ποσοτικά δεδομένα, τις εκτιμήσεις Ειδικών Ερευνητών, τις προσεγγίσεις διεθνών Οργανισμών, την νομολογία Δικαστηρίων και την μακρά προσωπική της εμπειρία, λόγω της υπηρεσιακής «εμπλοκής» της επί μακρά σειρά ετών με τα εν λόγω θέματα.

Στα ερωτήματα αυτά η Σ. παραθέτει τεκμηριωμένες και πλήρεις απαντήσεις, κατά την άποψη της υπογράφουσας.

Πέραν αυτών, στην υπό κρίση Δ.Δ. γίνεται ειδικότερη αναφορά για σειρά θεμάτων, τα οποία δεν αποτέλεσαν αντικείμενο έρευνας, όπως π.χ. οι θεωρίες περί ανάπτυξης, οι τεχνικές λεπτομερούς αξιολόγησης των δημοσίων επενδύσεων, οι άμεσες ξένες ιδιωτικές επενδύσεις στην Ελλάδα κ.ά.

Εξ άλλης πλευράς, σε σχέση με τα βασικά ερωτήματα - υποθέσεις εργασίας, της υπό κρίση Δ.Δ., οι διαπιστώσεις, τα συμπεράσματα, οι σχετικές προτάσεις αλλαγών, πρέπει να θεωρηθούν ως εφικτές, ορθολογικές και λειτουργικές και εκτιμάται, ότι διατυπώνονται με βάση τόσο θεωρητικές προσεγγίσεις, όσο και την διαμορφωθείσα κατά τα τελευταία έτη κατάσταση στην Ελλάδα.

Η υπό κρίση Δ.Δ. κατά την άποψη της υπογράφουσας είναι πρωτότυπη, πλήρης, επιστημονικά συντεταγμένη, εξαντλεί την υπάρχουσα βιβλιογραφία και εμπειρία, ελληνική και διεθνή και με τις διατυπούμενες σε αυτή προτάσεις, συμβάλλει σημαντικά και κατά τρόπο δημιουργικό στην ουσιαστική προαγωγή των σχετικών επιστημονικών προβληματισμών και προσεγγίσεων, αλλά και της τρέχουσας νομοθετικής και διοικητικής πρακτικής επί θεμάτων δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων και της συμβολής τους (ιδίως των πρώτων) στην ανάπτυξη (οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική) της Χώρας μας.

«Συνελόντι ειπείν», εξ άλλης πλευράς, η εν λόγω εργασία συνιστά αφ' εαυτής πολύτιμο εργαλείο πολιτικής και τρέχουσας διαδικασίας για Διοικούντες και Διοικουμένους.

Développement régional et investissements

Par **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**

Professeur
de l'Université «Panteion»,
et de l'Université d' Athènes (Prof. Vis.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int. I.I.A.P. Paris

Les sujets du développement régional et des investissements privés sont nombreux et variés: juridiques, financiers, sociaux etc., ils n'ont toutefois pas «attiré», - dans leur ensemble et au même degré - l'attention des Chercheurs. Le résultat en est, que les sujets économiques p.ex. ont constitué, dans une large mesure, l'objet d'une étude assidue, tandis que d'autres unités thématiques (et même de signification nullement inférieure) ont été «négligées», tant sur le plan national, qu' international.

Citons, entre ces dernières, le statut juridique général, qui régit toute l'affaire du développement régional et des investissements privés, et qui n'a pas intéressé la recherche scientifique au degré approprié, particulièrement en Grèce. La preuve indéniable en est le fait que la seule Codification de la législation des questions du développement régional et des investissements privés, qui a été publiée,

est celle que le soussigné a préparée et publiée en 1981, 1982, 1983 et 1984 (cinq volumes), malgré le désir du Législateur déclaré par périodes, dans divers actes législatifs de caractère de développement, pour une Codification officielle de la législation y relative.

Mais un des éléments qui constituent d'eux-mêmes «conditio sine qua non» vers la réalisation des investissements (et surtout des investissements directs étrangers) avec tout ce qu'ils entraînent, est la netteté, la logique, la conséquence et la stabilité du statut juridique, qui les régit, non pas seulement lors du commencement de l'activité opérationnelle relative, mais pendant une raisonnable longue période qui suit.

Concernant le dernier point sont indicatives les interventions relatives des Organisations Internationales, comme p.ex. de l'Organisation de Coopération Economique et de Développement, ou des Organes d'Unions Economiques, comme p.ex. du Parlement Européen de l'Union Européenne, qui soulignent le besoin d'un statut juridique conséquent pour les investissements, non soumis à des changements fréquents sans raison valable.

Notre Pays, innovant en la matière, a érigé en règle la modification continue -parfois sans raison valable- de la législation sur les investissements. Une simple énumération des actes législatifs y relatifs (soit qu'ils soient mentionnés partiellement, soit que totalement dans les sujets des investissements) est la preuve in-

discutable de la vérité de la chose: à partir de l'an 1952 ap.J-C. jusqu'à ce jour, des dizaines de Lois, de Décrets Présidentiels, des Actes du Conseil des Ministres, des Arrêtés Ministériels, des Actes du Gouverneur de la Banque de Grèce et un grand nombre de Circulaires etc., ont été arrêtés et ont été en vigueur, ou le sont encore (bien entendu par le moyen de modifications successives).

Si l'on ajoute à ces actes législatifs spécifiques la production législative globale, on se rend compte de la situation qui en résulte. Nous rappelons simplement que, durant p.ex. la période entre 1975 et 1993, ont été mises en vigueur 2.178 Lois, publiés 14.248 Décrets Présidentiels et 17.638 Arrêtés Ministériels de contenu varié!

Toutefois, une production législative au sujet des investissements de cette envergure s'annulant réciproquement dans une grande mesure, ne contribue aucunement à attirer d'investisseurs (et surtout d'étrangers, habitués à d'autres plus «stables» statuts juridiques d'activité d'entreprise) et à la consolidation du climat de la stabilité des transactions.

Ainsi, d'un côté la codification de la législation relative et de l'autre la «différente» approche du sujet vers des règles d'un nombre limité, «raisonnables» et «stables» apparaissent, malheureusement, sous les conditions actuelles de la conjoncture intérieure et internationale, plus qu'à toute autre époque, impérieuses et urgentes.

ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΒΟΛΗΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΙΔΕΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ

† Του Γεωργίου Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Η τεραστία μεταπολεμική ανάπτυξις της διεθνούς περιγηγήσεως κατέστησε τον τουρισμόν μία εκ των σπουδαιοτέρων προτεραιοτήτων εις τας συγχρόνους δημοκρατικάς και οικονομικάς επιδιώξεις των κρατών, η δε σημασία διά την Εθνικήν οικονομίαν των εκ της εκμεταλλεύσεως του τουρισμού οικονομικών πλεονεκτημάτων έγκειται εις το γεγονός, ό-τι ταύτα αποτελούν αντιστοίχως το τίμημα της απαιτουμένης μελέτης συναφών προβλημάτων και οργανώσεως, της συνδρομής σειράς παραγόντων, οι οποίοι συνιστούν μίαν προσπάθειαν καλύπτουσαν μέρος της Εθνικής δραστηριότητος.

Το τουριστικόν πρόβλημα συνοψίζεται, ως γνωστόν, εις την δι' όλων των μέσων επιδίωξιν δημιουργίας κλίματος προσφόρου και καταλλήλου προς τας προτιμήσεις του Διεθνούς Τουριστικού ρεύματος, διά την δημιουργίαν του οποίου δεν αρκούν μόνον αι φυσικαί καλλοναί του εδάφους, αι καλαί κλιματολογικαί συνθήκαι και τα ιστορικά μνημεία, αλλά απαιτείται η κατάλληλος εκμετάλλευσις και προβολή τούτων.

Διά του Τουρισμού, εξ άλλου, διευρύνεται η κατανώλισις των εγχωρίων ειδών, ενισχύονται πλήθος επαγγελμάτων και κλάδων της Εθνικής παραγωγής, ωφελούνται η γεωργία και η κτηνοτροφία, δημιουργούνται δε άμα νέα επαγγέλματα, ως ξενοδοχείων, ιαματικών πηγών, εστιατορίων, κέντρων διασκέδάσεων, θεαμάτων, γραφείων ταξιδίου, πρακτορείων εξυπηρέτησεως των ξένων, τροφοδοτούνται, επίσης, τα εγχώρια μεταφορικά μέσα και αι συναφείς επιχειρήσεις, συντηρούνται αποκλειστικώς ωρισμένοι κλάδοι βιοτεχνίας, ιδία εγχωρίων τεχνών, αναζωογονείται και στηρίζεται το εσωτερικόν εμπόριον κ.λ..

Το Τουριστικόν πρόβλημα, τέλος, είναι ζήτημα προγραμματισμού, συντονισμού ορθολογικής λειτουργίας, των Δημοσίων, Δημοτικών και Κοινοτικών Υπηρεσιών, διαμορφώσεως νοοτροπίας, προσαρμογής κανονισμών, ζήτημα «τουριστικής διαπαιδαγωγήσεως» του πληθυσμού και των αρμοδίων διά την εξυπηρέτησιν του Τουρισμού Οργάνων, πρέπει δε τούτο να αποτελέσει αντικείμενον ενδελεχούς ερεύνης, επί σκοπώ αξιοποιήσεως τουριστικώς του Νομού μας, ως τούτο εμφανίζεται κυρίως από απόψεως:

1. Της διαδόσεως και προπαγανδισμού της Τουριστικής ιδέας μεταξύ του Πληθυσμού.
2. Του προγραμματισμού συγκεκριμένης τακτικής, και
3. Της ορθολογικής κατευθύνσεως της δράσεως των συναφών παραγόντων.

Σε ειδική εκδήλωση

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΕΠΕΔΩΣΕ ΤΑ ΠΤΥΧΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΠΟΦΟΙΤΟΥΣ ΤΗΣ ΣΕΘΑ ΑΚΑΔ. ΕΤ. 2004-2005

Επεδόθησαν υπό του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Κάρουλου ΠΑΠΟΥΛΙΑ, κατά την διάρκεια λαμπρής τελετής στην Λέσχη Αξιωματικών των Ενόπλων Δυνάμεων στην Αθήνα τον παρελθόντα Ιούνιο τρ. έτ., τα Πτυχία στους Αποφοιτήσαντες 65 Σπουδαστές της 57ης Σειράς της Σχολής Εθνικής Αμύνης.

Την εκδήλωση ετίμησαν με την παρουσία τους ο Αντιπρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων κ. Σωτ. ΧΑΤΖΗΓΑΚΗΣ, ο Υφυπουργός Εθνικής Άμυνας κ. Ιωάν. ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ, ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ Ναύαρχος κ. Παναγιώτης ΧΗΝΟΦΩΤΗΣ, ο Αρχηγός του ΓΕΝ Αντιναύαρχος κ. Δημ. ΓΟΥΣΗΣ, ο Αρχηγός του ΓΕΑ Αντιπτέραρχος κ. Γεώργιος ΑΥΛΩΝΙΤΗΣ και ο Α΄ Υπαρχηγός ΓΕΣ Αντιστράτηγος κ. Νικόλαος ΑΝΤΩΝΙΟΥ.

Παρέστησαν, επίσης, Εκπρόσωποι του Διπλωματικού Σώματος των Χωρών, των οποίων Αξιωματικοί εφοίτησαν στη Σχολή, Καθηγητές της ΣΕΘΑ, ο Πρόεδρος και Μέλη του Δ.Σ. του Συνδέσμου Επιτελών Εθνικής Αμύνης και άλλοι.

Επηκολούθησε δεξίωση, κατά την οποία Επίσημοι, Προσκεκλημένοι και Σπουδαστές είχαν την ευκαιρία να ανταλλάξουν σκέψεις και απόψεις σ' ένα ευχάριστο περιβάλλον για θέματα κοινού ενδιαφέροντος.

Τα Μαθήματα της 57ης Σειράς παρακολούθησαν (τακτική φοίτηση) 65 Αξιωματικοί: Αξιωματικοί Έλληνες εξ Ελλάδος

Στρατού Ξηράς	30
Πολεμικού Ναυτικού	9
Πολεμικής Αεροπορίας	10
Ελληνικής Αστυνομίας	1
Λιμενικού Σώματος	1
Πυροσβεστικού Σώματος	1
Αξιωματικοί Έλληνες εκ Κύπρου	3
Μόνιμοι Υπάλληλοι	
ΥΕΘΑ/ΓΕΑ	2
Υπ. Μεταφορών - Επικ./ΥΠΑ	1

Υπ. Οικονομικών/ΕΑΒ	1
Υπ. Δημόσιας Τάξεως/ΕΥΠ	1
Αλλοδαποί Σπουδαστές	
Γερμανία	1
Βοσνία - Ερζεγοβίνη	2
Αλβανία	1
Βουλγαρία	1

Σε εμπνευσμένη Ομιλία του προς τους παρισταμένους ο Διοικητής της Σχολής Εθνικής Αμύνης Αντιναύαρχος κ. Ευάγγ. ΚΟΡΟΒΕΣΗΣ ανέφερε, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

Εξοχότατε Κύριε Πρόεδρε της Ελληνικής Δημοκρατίας,

Αποτελεί ιδιαίτερη τιμή για την Σχολή Εθνικής Άμυνας η σημερινή παρουσία Σας, στην τελετή αποφοίτησης των Επιτελών της 57ης Εκπαιδευτικής Σειράς, η οποία δηλώνει το αμέριστο ενδιαφέρον Σας, για το έργο που επιτελείται στη Σχολή και στις Ένοπλες Δυνάμεις γενικότερα.

Είναι γνωστό, ότι η Σχολή Εθνικής Άμυνας αποτελεί την κορυφαία ανώτατη Εκπαιδευτική Σχολή των Ενόπλων Δυνάμεων, με μία παρουσία συνεχούς και γόνιμης λειτουργίας πενήντα και πλέον χρόνων, στην οποία, σύμφωνα με την αποστολή της φοιτούν επιλεγμένα Στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων, των Σωμάτων Ασφαλείας, του Λιμενικού Σώματος, των Υπουργείων, των Οργανισμών και Επιχειρήσεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου, προκειμένου να επιμορφωθούν στις αμυντικές σπουδές και να καταστούν ικανοί Επιτελείς να χειρισθούν, από ανάλογες θέσεις, σημαντικά και ζωτικά θέματα της Εθνικής μας Άμυνας, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους.

Ακόμη, σύμφωνα με την αποστολή της, αναπτύσσει η Σχολή και καλλιεργεί πνεύμα συνεργασίας μεταξύ των Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων, των Σωμάτων Ασφαλείας, του Λιμενικού Σώματος και των Κρατικών Υπηρεσιών, λειτουργεί δε και ως επιστημονικός φορέας, στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων, για θέματα Αμυντικής Πολιτικής και Εθνικής Στρατηγικής.

Η Σχολή για την υλοποίηση της αποστολής της, έχοντας υπόψη τις σύγχρονες απαιτήσεις και προκλήσεις, υλοποιεί ένα πρόγραμμα σπουδών δυναμικό, που ανανεώνεται και εναρμονίζεται κάθε χρόνο με τις γεωπολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές εξελίξεις, λαμβάνοντας υπ' όψιν τους κινδύνους και τις απειλές αλλά και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Χώρα μας.

Στο πρόγραμμα αυτό την χρονιά που πέρασε εξετάστηκαν θέματα όπως:

Διεθνών Σχέσεων, Διεθνούς Δικαίου - Διπλωματικής και Πολιτικής Ιστορίας.

Διεθνούς και εγγύς Γεωπολιτικού Περιβάλλοντος της Ελλάδος.

Οικονομίας και Εθνικής Οικονομικής Πολιτικής της χώρας μας.

Διευθυντικής, Ηγεσίας και Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού.

Τέλος, θέματα Πολιτικής Εθνικής Άμυνας, Εθνικής Στρατιωτικής Στρατηγικής, Αμυντικής Σχεδίασης, Χειρισμού Κρίσεων, καθώς και Διαδικασιών Λήψεως Αποφάσεων.

Στα πλαίσια της εκπαίδευσης πραγματοποιήθηκαν, επίσης, εκπαιδευτικά ταξίδια και επισκέψεις τόσο στο εξωτερικό, (Βέλγιο - Γερμανία - Βουλγαρία - Κύπρος), όσο και στο ε-

σωτερικό, στις παραμεθόριες περιοχές των βορείων συνόρων της Χώρας μας και στην Κρήτη. Στις Βρυξέλλες, οι Σπουδαστές είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν σε θέματα Διεθνών Οργανισμών στους οποίους συμμετέχει η χώρα μας, όπως το NATO και η Ε.Ε. και να ανταλλάξουν απόψεις με τους αρμόδιους χειριστές των θεμάτων.

Στο σημείο αυτό επιτρέψτε μου Κύριε Πρόεδρε να αναφέρω μερικά από τα νέα αντικείμενα που έλαβαν χώρα ή ευρίσκονται σε εξέλιξη στον χώρο της εκπαίδευσης και γενικότερα των δραστηριοτήτων της Σχολής:

Αναβαθμίσθηκε ο θεσμός των διπλωματικών εργασιών (διατριβών) των Σπουδαστών με την επίβλεψη και παρουσία Πανεπιστημιακών Καθηγητών ως Συμβούλων.

Οργανώθηκε αριθμός Ημερίδων σε τρέχοντα θέματα της πολιτικής και στρατηγικής επικαιρότητας, τα οποία αναπτύχθηκαν από έγκυρους και εξειδικευμένους Ομιλητές, με συμμετοχή πέραν των Σπουδαστών και Εκπροσώπων λοιπών Στρατιωτικών και Πολιτικών Εκπαιδευτικών Φορέων.

Ευρίσκεται σε εξέλιξη η καθιέρωση μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών (Master of Science) σε συνεργασία και υπό την εποπτεία ΑΕΙ για αριθμό Σπουδαστών, οι οποίοι θα επιλεγούν και θα κληθούν να ολοκληρώσουν το Μεταπτυχιακό τους Πρόγραμμα, παράλληλα με τον κύκλο Σπουδών της Σχολής.

Υπήρξε ενεργή συμμετοχή της Σχολής στο ετήσιο Συνέδριο των Σχολών Άμυνας Χωρών NATO, PFP και Μεσογειακού Διαλόγου.

Την υλοποίηση του προαναφερθέντος προγράμματος ανέλαβε το Διδακτικό Προσωπικό της Σχολής, το οποίο αποτελείται από διακεκριμένους και καταξιωμένους στο χώρο τους Επιστήμονες, οι οποίοι συνεργάστηκαν αρμονικά και συστηματικά με τους Σπουδαστές. Επιτρέψτε μου να σας διαβεβαιώσω, Κύριε Πρόεδρε, ότι τα Διπλώματα, τα οποία θα απονείμουμε, πέραν του ότι αποτελεί εξαιρετική τιμή για τη Σχολή μας, έχουν ουσιαστικό αντίκρουσμα σε γνώσεις, εμπειρίες και ικανότητες, γνωρίζω δε, ότι σήμερα είναι η πρώτη φορά που απονέμουμε πτυχία σε Σπουδαστές μετά την ανάληψη των καθηκόντων σας ως Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Κυρίες και Κύριοι Σπουδαστές,

Η σημερινή ημέρα της αποφοιτήσεώς σας, από την Σχολή, αποτελεί αφετηρία για μία νέα περίοδο στην στρατιωτική ή στην πολιτική σας ζωή, μία νέα περίοδο με ανάληψη νέων και μεγαλύτερων ευθυνών, ανάλογων των γνώσεων και των εμπειριών, που αποκτήσατε.

Κατά την διάρκεια της φοιτήσεώς Σας στην Σχολή είχατε την ευκαιρία να ενημερωθείτε σ' ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, απαραίτητων για την επαγγελματική σας επάρκεια, όπως αυτό επιβάλλεται, μετά τις ιστορικές μεταβολές, που συνέβησαν στην Ευρώπη, αλλά και τις σημερινές εξελίξεις στον χώρο αυτόν, τη συνεχώς εξελισσόμενη τεχνολογία και το μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον.

Αποκτήσατε μία πολύ καλή γνώση της σπουδαιότητας και της ιδιαίτερης σημασίας των παραγόντων, που διαμορφώνουν το σημερινό πλέγμα των γεωπολιτικών συνθηκών στο βαθμό, που αυτές επηρεάζουν τα εθνικά μας συμφέροντα και την εθνική μας άμυνα, μάθατε δε να αναλύετε και να επεξεργάζεστε πληροφορίες από διάφορες πηγές και γεγονότα, που ευρίσκονται σε εξέλιξη.

Οι απαιτήσεις της Σχολής, πράγματι ήταν πολύ υψηλές και καταβάλλατε μεγάλες προσπάθειες να ανταποκριθείτε σ' αυτές. Επιστρατεύσατε θέληση, υπομονή, επιμονή και διαθέσατε αρκετό χρόνο για μελέτη, αποδεικνύοντας, ότι διαθέτετε τα ψυχικά και πνευματικά προσόντα, που απαιτούνται για την επιτυχή παρακολούθηση και αποφοίτησή σας από την Σχολή.

Έχοντας, λοιπόν, αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις για να συμβάλλετε στην υποστήριξη των εθνικών μας θέσεων, θα πρέπει να μην λησμονείτε, ότι η προσπάθειά Σας επιβάλλεται να είναι συνεχής και διαχρονική, η εργασία μεθοδική και ποιοτική, η συνεργασία Σας αρμονική και παραγωγική, ούτως, ώστε ο καθένας από Σας να προσφέρει το καλύτερο δυνατόν από τη θέση, στην οποία θα ευρίσκεστε.

Η Χώρα μας ανήκει στην Ενωμένη Ευρώπη, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Το γεωστρατηγικό περιβάλλον εξακολουθεί και σήμερα να παραμένει πολύπλοκο και με αρκετούς κινδύνους.

Όμως εθνικές, οικονομικές, κοινωνικές εντάσεις και ασύμμετρες απειλές, προκαλούν αστάθεια στο διεθνές σύστημα ασφαλείας. Αυτό επιβάλλει από μέρους Σας μία ευρύτητα γνώσεων, αποφασιστικότητα, ετοιμότητα για αντιμετώπιση των αναμενόμενων αλλά κυρίως διορατικότητα για έγκαιρη αντίδραση στα απρόβλεπτα.

Πολλοί από Σας θα κληθούν στο μέλλον να προσφέρουν υπηρεσίες σε πολιτικό ή στρατιωτικό επίπεδο, όπως στην Ε.Ε., στο ΝΑΤΟ, ως Ακόλουθοι Άμυνας, στις ειρηνευτικές αποστολές, στον ΟΑΣΕ και αλλού.

Οι γνώσεις και εμπειρίες, που αποκτήσατε, αποτελούν σημαντική παρακαταθήκη για να ανταποκριθείτε με επιτυχία στα έργα και στις αποστολές που θα Σας ανατεθούν. Αναπτύξτε δραστηριότητες σε τομείς και ερεθίσματα, τα οποία η Σχολή Σας έδωσε, συνεχίστε να μελετάτε με κριτική αντίληψη, διότι μόνο τότε θα είστε πάντα επίκαιροι, ενημερωμένοι και αποτελεσματικοί.

Σας συγχαίρω για την επιτυχή αποφοίτησή Σας και Σας ευχαριστώ για τις προσπάθειες που καταβάλλατε, καθ' όλη την διάρκεια της παρουσίας Σας στη Σχολή. Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω και τους Αλλοδαπούς Αξιωματικούς Σπουδαστές από την Αλβανία, την Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Βουλγαρία και την Γερμανία για την αξιέπαινη προσπάθεια, που κατέβαλαν και το πνεύμα συνεργασίας και κατανόησης, που επέδειξαν και να ευχηθώ σε όλους Σας κάθε επιτυχία στα νέα Σας καθήκοντα και καλή τύχη.

Θα ήταν παράλειψη να μην ευχαριστήσω όλους τους συντελεστές της επιτυχίας του έργου της Σχολής και ειδικότερα:

Το ΓΕΕΘΑ, στο οποίο υπάγεται η Σχολή, για την καθολική υποστήριξη στο έργο της, αλλά και στην προσπάθεια αναβάθμισής της, καθώς και τα Γενικά Επιτελεία για την επί μέρους προσφορά τους.

Τους Υπουργούς, Πρέσβεις Συμμάχων και Φίλων Χωρών, Ευρωβουλευτές, την Ηγεσία των ΕΔ, των Σ.Α. και του Λ.Σ., που τίμησαν με την παρουσία τους το βήμα της Σχολής.

Τους Καθηγητές των Α.Ε.Ι., τους Διοικητές Οργανισμών και Υπηρεσιών, που πρόσφεραν με ιδιαίτερη προθυμία στους Σπουδαστές πολύτιμες γνώσεις.

ΕΝΑ «ΝΕΟ» ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ: Η ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΟΥ

Του κ. **Γεωργ. Ι. ΤΣΑΓΚΟΥΛΗ**
Δικηγόρου, Κατόχου D.E.A., U.L.B.

I. Πρόλογος

Η ευρωπαϊκή οικοδόμηση είναι ένα πρωτοποριακό αλλά δύσκολο στην επίτευξή του εγχείρημα αφού συνδέεται με την μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από κυρίαρχα Κράτη-Μέλη στην Ένωση και έχει ως φορείς και αποδέκτες λαούς με διαφορετικό ιστορικό, πολιτισμικό και θρησκευτικό υπόβαθρο. Η ευρωπαϊκή οικοδόμηση πάντοτε στα διάφορα στάδιά της, έθετε κάποιο όραμα-στρατηγικό στόχο, πηγή έμπνευσης του οποίου ήταν οι ευρωπαίοι πολίτες.¹ Το όραμα αυτό τυγχάνοντας της καθημερινής νομοποίησης των πολιτών και ενισχύοντας το αίσθημα συμμετοχής τους στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση, υπήρξε ο κινητήριος μοχλός, που παρείχε στις Ηγεσίες των Κρατών-Μελών το σθένος και την πυγμή να λάβουν αποφασιστικές πρωτοβουλίες, που συχνά έθεταν το εθνικό συμφέρον κάτω από αυτό της Ένωσης. Κατά το πρώτο της στάδιο, το ιδρυτικό, η ευρωπαϊκή οικοδόμηση είχε ως όραμα τον τερματισμό των πολέμων, που ταλάνιζαν την ευρωπαϊκή ήπειρο για δύο αιώνες και την δημιουργία των όρων μίας σταθερής ειρήνης ανάμεσα στους παλιούς εχθρούς. Το όραμα στο δεύτερο στάδιο της, άμεσα συνυφασμένο με τον ψυχρό πόλεμο, ήταν η Ευρώπη να αποτελέσει ένα οικονομικό και πολιτικό προπύργιο ενάντια σε άλλα κατεστημένα σχήματα, να αποτελέσει ένα χώρο δημοκρατικό στηριζόμενο σε μία οικονομική ανάπτυξη γύρω από τις σημαντικές αρχές της προόδου, της αλληλεγγύης και της ισότιμης ανακατανομής των κερδών. Η πτώση του τείχους του Βερολίνου το 1989 και η κατάρρευση της σοβιετικής αυτοκρατορίας το 1991, οδήγησε την Ευρώπη σε αναθεώρηση των στόχων της. Με την υπογραφή της Συνθήκης του Maastricht το 1992 ένα νέο ιστορικό κεφάλαιο αρχίζει για την Ευρώπη. Κύριος στόχος πλέον είναι η επίτευξη της οικονομικής και νομοστατικής ενοποίησης της Ευρώπης. Η ανάλυση του οράματος, αν αυτό υφίσταται, που οδηγεί σήμερα την ευρωπαϊκή οικοδόμηση θα γίνει αφού πρώτα παρουσιαστεί η κατάσταση που επικρατεί στον παγκόσμιο και ευρωπαϊκό χώρο.

II. Η σύγχρονη κατάσταση

Η σύγχρονη κατάσταση χαρακτηρίζεται από την πλήρη επικράτηση της οικονομικής παγκοσμιοποίησης της αγοράς, από την αναιμική ανάπτυξη, την μεγάλη ανεργία στην Ευρώπη και από την κρίση του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου.

---

1. Βλ. Κωνσ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Ι. ΒΛΑΣΣΗΣ, Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα, Α' έκδ., 1996, σελ. 22 επόμ.

A. Οικονομική παγκοσμιοποίηση

Η οικονομική παγκοσμιοποίηση² μετατρέποντας τον πλανήτη σε ενιαίο χώρο, στοχεύει στο να επιβάλει «την αγορά» ως τον μοναδικό ρυθμιστικό παράγοντα του συνόλου των διαδικασιών και δράσεων μίας κοινωνίας. Έχει την τάση για πλήρη διεθνή οικονομική ολοκλήρωση και κύρια χαρακτηριστικά της είναι η κυριαρχία του διεθνούς εμπορίου, ο ανταγωνισμός, η ταχύτατη κίνηση κεφαλαίων από χώρα σε χώρα και από περιοχή σε περιοχή, τα διεθνή πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης, η πρωτοκαθεδρία της οικονομικής διάστασης έναντι των άλλων διαστάσεων (πολιτική, πολιτιστική) που οδηγεί στην σταδιακή αποδόμηση της έννοιας του έθνους-κράτους και προωθεί στην σταδιακή μετάβαση προς τον σχηματισμό μεγάλων διαστάσεων πολιτικοοικονομικών μπλοκ, όπως η Ε.Ε., η ΝΑΦΤΑ και η ASEAN (Association of Southeast Asian Nations). Η παγκοσμιοποίηση είναι η γεννεσιουργός αιτία της εμφάνισης νέων παγκόσμιων κεφαλαιοκρατούμενων αγορών, που ευνοημένες και από τις δημογραφικές τάσεις, που επικρατούν στο εσωτερικό τους αποκτούν κυρίαρχη θέση στον σύγχρονο παγκόσμιο χάρτη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Κίνα που εμφανίζει ρυθμούς ανάπτυξης της τάξεως του 9% την στιγμή που στην Ευρώπη είναι μόνο 1,6%. Η Κίνα, ως γνωστόν, παρουσιάζει πλεονεκτήματα, που προσελκύουν τον κάθε επενδυτή: φθινό εργατικό δυναμικό, απουσία απεργιών και κάθε φύσεως συνδικαλιστικών διεκδικήσεων, ελάχιστη φορολογία, δημοσιονομική πειθαρχία και ένα ισχυρό κράτος με ισόβια εξουσία.

B. Ανεργία, αναιμική ευρωπαϊκή ανάπτυξη και κρίση του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου

Στον αντίποδα των ταχέως αναπτυσσόμενων νέων οικονομιών ευρίσκεται η ευρωπαϊκή οικονομία. Η ισχυρότερη μονάδα της, η Γερμανία, εμφανίζει όχι ευκαταφρόνητα ποσοστά ανεργίας, που αγγίζουν τα όρια της εποχής του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Επίσης, η ενιαία νομισματική πολιτική που εφαρμόζει η ΕΚΤ έχει επιβάλει στη Γερμανία επιτόκια υπερβολικά υψηλά. Στον δημοσιονομικό τομέα η κατάσταση δεν είναι καλύτερη τόσο στη Γερμανία, όσο και στην Γαλλία και στην Ιταλία. Οι χώρες αυτές είναι εγκλωβισμένες στα όρια του Συμφώνου Σταθερότητας, που σε καιρούς ύφεσης κάνει απαγορευτικό για το κράτος να αναλάβει δαπάνες υποβοηθητικές της οικονομίας και εμποδίζει την τόνωση των οικονομιών με φοροαπαλλαγές. Η αναιμική ανάπτυξη των χωρών αυτών οφείλεται και στο γεγονός, ότι έχουν υπερβολικά αυστηρές εργατικές νομοθεσίες, άκαμπτους κανόνες που διέπουν τις προσλήψεις και τις απολύσεις και υψηλότατα επίπεδα βασικών μισθών.³ Οι ευρωπαίοι πολίτες αρχίζουν να συνειδητοποιούν πως η Ένωση δεν είναι πλέον μία κραταιά οικονομικά δύναμη, αλλά μία δύναμη που τίθεται σε συνεχή αμφισβήτηση.

Βαλλόμενο μετωπικά από την εξέλιξη του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού το ευρωπαϊκό και γαλλικής εμπνεύσεως κοινωνικό μοντέλο αρχίζει να τίθεται σε αμφισβήτηση. Η υπεράσπιση των σοσιαλοδημοκρατικών κατακτήσεων και η διατήρηση ενός συστήματος κοινωνικής προστασίας ενάντια στην ανεργία, στην ασθένεια, στα γηρατειά είναι υπό τις παρούσες περιστάσεις ένα δύσκολο εγχείρημα. Οι παραδοσιακές ευρωπαϊκές οικονομίες στηρίζονται στην οικονομική ελευθερία ισοσταθμιζόμενη από την κοινωνική ευθύνη και αλληλεγγύη. Η ανάγνηη ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας θέτει τις αρχές αυτές υπό έντονη αμφισβήτηση. Το υπάρχον κοινωνικό μοντέλο κρίνεται μη βιώσιμο λαμβάνοντας υπόψη, ότι για να διατηρήσει κανείς ένα γενναίο δωρο σύστημα κοινωνικών παροχών πρέπει να έχει μία πολύ αποτελεσματική οικονομία που θα παράγει το εισόδημα για να το πληρώνει. Η Ε.Ε. α-

2. Βλ. Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Τοπική Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση. Θεσμικό πλαίσιο. Αναπτυξιακά Προγράμματα. Παγκοσμιοποίηση*. Αθήνα, 2002, σελ. 192 επόμε.

3. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ της 25/03/2005, άρθρο με τίτλο: *Αναιμική η ανάπτυξη στον πυρήνα της Ε.Ε.*

νιθέτως έχει χαμηλό ποσοστό απασχόλησης και παραγωγικότητας.⁴ Τα μεγάλα ποσοστά ανεργίας σημαίνουν απώλεια των εσόδων από τις ασφαλιστικές εισφορές και μεγάλη δαπάνη για την πολιτική προστασίας των ανέργων. Ένας ακόμη παράγων που απειλεί την βιωσιμότητα του κοινωνικού μας μοντέλου είναι η αυξανόμενη γήρανση του πληθυσμού.

III. Ερμηνεία των αρνητικών δημοψηφισμάτων

Τα πρόσφατα αρνητικά δημοψηφίσματα στην Γαλλία και στην Ολλανδία αντανακλούν την σύγχυση και την αγωνία των πολιτών απέναντι στην ήδη περιγραφόμενη κατάσταση. Η απόρριψη της Συνθήκης για την θέσπιση του Συντάγματος της Ευρώπης είναι η κοινή συνισταμένη δύο αντίθετων τάσεων.⁵ Η μία τάση (η γαλλική) εσωκλείει την επιθυμία για διατήρηση ενός κοινωνικού μοντέλου που να ικανοποιεί τις αυξημένες προσδοκίες των πολιτών για εργασία, κοινωνική ασφάλιση και υψηλό βιοτικό επίπεδο. Ενός κοινωνικού μοντέλου όπου οι Κυβερνήσεις θα μπορούν να παρεμβαίνουν ρυθμιστικά στην οικονομία για κοινωνικούς σκοπούς. Μετά την διεύρυνση της Ε.Ε. με 10 νέα κράτη εμφανίστηκαν κάποια κράτη προσανατολιζόμενα περισσότερο προς μία «ατομικιστική» παρά «κοινωνική» κατεύθυνση. Οι υπέρμαχοι αυτής της τάσεως διακατέχοντο από τον φόβο της παγίωσης στην Ε.Ε. του αμερικάνικου συστήματος ακραιφνούς καπιταλισμού, που επιβραβεύει το κεφάλαιο αδιαφορώντας για την οικονομική κατάσταση της εργατικής τάξης. Αντιθέτως, οι Ολλανδοί, απέρριψαν την Συνθήκη για την θέσπιση του Συντάγματος της Ευρώπης ως πολύ «αριστερή» και πάσχουσα από έλλειψη μίας δυναμικής, που θα καταστήσει την Ε.Ε. ανταγωνιστική. Οι Ολλανδοί πολίτες διακατέχονται από την πεποίθηση, ότι το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο δεν θα είναι βιώσιμο στο διενεκές και ότι για να είναι ανταγωνιστική η Ε.Ε. θα πρέπει να θυσιάσει κάποια από τα κεκτημένα της και να αποδεσμεύσει την αγορά από φραγμούς, ώστε ο ανταγωνισμός να τρέξει ελεύθερα. Μόνον έτσι η οικονομία θα αναπτυχθεί και οι πολίτες θα ευημερίσουν. Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και η ερμηνεία του αμερικανού οικονομολόγου Jeremy RIFKIN κατά τον οποίο «αυτό που κρίνεται στην πραγματικότητα, δεν είναι η Συνθήκη αλλά το μέλλον του καπιταλιστικού συστήματος. Και οι δύο κυρίαρχες ιδεολογίες της βιομηχανικής εποχής έχουν αποτύχει. Ο μεν κομμουνισμός γιατί οδήγησε σε συγκεντρωτισμό, σε απέραντη γραφειοκρατία και σε πατεernalιστική διακυβέρνηση που στερούσε το άτομο από κάθε ίχνος αυτονομίας. Ο δε καπιταλισμός επειδή δεν διένεμε δίκαια τους καρπούς της οικονομικής προόδου. Ο κύριος λόγος αποτυχίας τους είναι ότι το κεντρικό δόγμα καμιάς από τις δύο δεν μετριάζεται από το αντίδοτο της άλλης».⁶ Σύμφωνα πάντα με τον ίδιο οικονομολόγο αυτό που χρειάζεται σήμερα η Ευρώπη είναι ένα κοινωνικό μοντέλο που να ισορροπεί ανάμεσα στο επιχειρηματικό πνεύμα του καπιταλισμού και στην κοινωνική αλληλεγγύη του σοσιαλισμού, δίχως το ένα να ακυρώνει το άλλο, στο σύνολό του.

IV. «Η κοινωνική οικονομία της αγοράς»

Συντασσόμενοι με τον Jeremy RIFKIN υιοθετούμε την άποψη, ότι το κοινωνικό μοντέλο που αρμόζει στην Ευρώπη προκειμένου να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της παγκοσμιοποίησης είναι ένα ανανεωμένο μοντέλο της «κοινωνικής οικονομίας της αγοράς», που είχε εφαρμοστεί με διάφορες μορφές σε πολλά δυτικοευρωπαϊκά οικονομικά συστήματα τις τελευταίες δεκαετίες.

4. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ της 26/09/2005, άρθρο με τίτλο: Το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο στο ε-δώλιο.

5. Το πλήρες κείμενο βλ. στο: Κωνσ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τόμος Β'. Ρώμη, Αθήνα, Οκτώβριος 2004.

6. Jeremy RIFKIN: Άρθρο στην «The Guardian» με τίτλο «Capitalism's future on trial», 22/6/2005.

α. Έννοια, περιεχόμενο

Η «κοινωνική οικονομία της αγοράς» βασίζεται σε ανθρωπολογικές και ηθικές ρίζες. Ως σημείο εκκίνησης έχει μία ανθρωπίνη οντότητα, που συμπεριλαμβάνει τα στοιχεία της ελευθερίας και της προσωπικής υπευθυνότητας, της αλληλεγγύης και της κοινωνικής δέσμευσης. Οι μέχρι σήμερα μακροοικονομικές στρατηγικές αναπτύχθηκαν πάντα ως ένας παράλληλος και απομονωμένος άξονας ως προς τον άξονα των στρατηγικών της κοινωνικής ανάπτυξης, με συνέπεια τα προβλήματα να αντιμετωπίζονται αναποτελεσματικά, αφού κρίνονταν μεμονωμένα οι αντίστοιχες πλευρές του ίδιου προβλήματος. Η «κοινωνική οικονομία της αγοράς» στοχεύει στην ταυτόχρονη αντιμετώπιση όλων των διαστάσεων ενός προβλήματος μέσω σύνθετων μακροοικονομικών και κοινωνικοαναπτυξιακών στρατηγικών. Βασικός άξονας του κοινωνικού αυτού μοντέλου είναι, ότι μία ανθρώπινη σύγχρονη οικονομία μπορεί να βασιστεί μόνο στην αλληλοεπίδραση και συνύπαρξη ελεύθερων αγορών απρόσκοπτου ανταγωνισμού και κρατικού παρεμβατισμού με σκοπό την προάσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών και την παγίωση μίας ενισχυμένης κοινωνικής προστασίας. Θεωρεί, ότι το ελεύθερο εμπόριο δίνει ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη, παράγει περισσότερα χρήματα προοριζόμενα για την υγεία, την εκπαίδευση και τις συντάξεις, άρα είναι κάτι με θετικές συνέπειες για το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο. Το μεγαλύτερο όμως βάρος, δίνεται στην παγίωση της ενισχυμένης κοινωνικής προστασίας. Ως εκ τούτου, προτείνει την συνεχή εξισορρόπηση του ατομικού συμφέροντος της αγοράς με το συλλογικό αίσθημα ευθύνης για την κοινωνική ευημερία του συνόλου των πολιτών. Με τον τρόπο αυτό θα σπάσει ο διπολισμός ανάμεσα στην αγορά και στο κράτος και θα οδηγηθούμε στον σχηματισμό ενός οικονομικού και κοινωνικού μοντέλου ανάπτυξης και προόδου, όπου η οικονομία θα εργάζεται με κατεύθυνση το κοινωνικό όφελος.

β. Στόχοι της «κοινωνικής οικονομίας της αγοράς» και μέσα επίτευξής τους

Αυτό το κοινωνικό μοντέλο, χαρακτηρίζεται από πλειάδα στόχων, που όλοι τους ως κοινή συνισταμένη έχουν το συλλογικό καλό. Αποδεχόμενο την αναγκαιότητα μίας ανοιχτής οικονομίας της αγοράς σε συνθήκες πλήρους και ανόθευτου ανταγωνισμού, θέτει ταυτόχρονα ζωτικούς κοινωνικούς στόχους. Κύριος στόχος του είναι η όσο το δυνατό καλύτερη παροχή του δικαιώματος στην εργασία, αφού στις αναπτυγμένες ευρωπαϊκές κοινωνίες η απασχόληση είναι το κεντρικό αίτημα και το σημαντικότερο στοιχείο της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης. Μάλιστα, θέτει τον πήχυ τόσο ψηλά, ώστε να κάνει λόγο για «πλήρη απασχόληση». Στην «κοινωνική οικονομία της αγοράς» οι ίδιες οι δυνάμεις της κοινωνίας δημιουργούν πολλές νέες θέσεις εργασίας κυρίως μέσω της σύστασης επιχειρήσεων και οργανισμών στις τοπικές Κοινότητες. Πρόκειται για την επιτυχημένα δοκιμασμένη συνταγή του ονομαζόμενου «Τρίτου Συστήματος» όπου με τοπική πρωτοβουλία δημιουργούνται θέσεις εργασίας σχετικές με την παροχή προϊόντων και υπηρεσιών για την κάλυψη των οποίων ούτε η αγορά αλλά ούτε και ο δημόσιος τομέας είναι ικανοί να δώσουν μία επαρκώς ικανοποιητική λύση (ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, 1999).

Αυτού του είδους οι επιχειρήσεις στελεχώνονται από άτομα, που ως στόχο δεν έχουν την επίτευξη προσωπικού πλουτισμού, αλλά την μέσω της εργασίας τους κάλυψη κοινοτικών αναγκών. Παράδειγμα τέτοιων επιχειρήσεων είναι η σύσταση Κέντρων νεότητας, Κέντρων εναλλακτικής ιατρικής περιθάλψης, τοπικών εστιατορίων, Κέντρων παροχής οικιακής βοήθειας ή «Κέντρων εργασίας και προώθησης της απασχόλησης» υπό την εποπτεία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που να υποχρεώνει τους άνεργους νέους να μετέχουν σε κοινωνική εργασία και να αναζητούν συνεχώς απασχόληση, η προσφορά προσωποποιημένων υπηρεσιών στην αναζήτηση απασχόλησης. Το μοντέλο αυτό, επίσης, στοχεύει στην επαγγελματική εκπαίδευση και απασχόληση των μειονεκτούντων, των αναπήρων, των ηλικιωμένων, των μεταναστών, των γυναικών και εν γένει όλων των ομάδων, που αντιμετωπίζουν πρόβλημα στην πρόσβαση στην εργασία, στην δημιουργία ενός πλαισίου για την συμφιλίωση του εργασιακού βίου και της οικογενειακής ζωής και στην θέσπιση ευκολιών προς τις μικροεπιχειρήσεις ούτως, ώστε να μπορέ-

σουν να λειτουργήσουν σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο. Άμεση συνέπεια μίας τέτοιας πολιτικής θα είναι και η τοπική οικονομική αναγέννηση μέσω της δημιουργίας ενός ισχυρού τοπικού οικονομικού κεφαλαίου και της ανακύκλωσης των χρημάτων αυτών στο εσωτερικό των Κοινοτήτων γεγονός, που θα συμβάλλει στην περιφερειακή τους ανάπτυξη. Η πρακτική αυτή είναι υπεύθυνη για την δημιουργία θέσεων εργασίας, που αντιπροσωπεύουν το 7% του ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού και 20.000 νέων θέσεων εργασίας στο Κεμπέκ του Καναδά.⁷

Ζούμε στην «κοινωνία της γνώσης». Η γνώση αποτελεί κοινωνικό αγαθό. Για τον λόγο αυτό η «κοινωνική οικονομία της αγοράς» εντάσσει στους στόχους της την επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης για όλους, την πλήρη διάδοση της γνώσης και την κατάργηση κάθε φραγμού, ώστε ο καθένας, ανεξαρτήτως προελεύσεως ή της κοινωνικής του καταγωγής να έχει απρόσκοπτη πρόσβαση σ' αυτή. Μέσα για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι η επένδυση στην ποιοτική πανεπιστημιακή παιδεία, στην έρευνα και στην εξειδίκευση, η δημιουργία επιστημονικών πάρκων αντίστοιχα με αυτά που υπάρχουν στην Αμερική και στην Ιαπωνία, η διά βίου εκπαίδευση, η πληρέστερη διασύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, η εντατικοποίηση των προγραμμάτων επανακατάρτισης όσων μένουν άνεργοι στο μέσο της σταδιοδρομίας τους με προτεραιότητα στις νέες τεχνολογίες και στις ειδικότητες με ζήτηση στην αγορά εργασίας, η παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων από τους νέους που δεν εισήλθαν στα πανεπιστήμια και η προσπάθεια μείωσης των νέων που εγκαταλείπουν τα σχολεία. Το ιδεατό θα ήταν όχι μόνο η απρόσκοπτη πρόσβαση στην γνώση, αλλά και το δικαίωμα επιλογής της: π.χ. στην Σουηδία οι γονείς επιλέγουν το σχολείο όπου θα φοιτήσουν τα παιδιά τους, αλλά η Κυβέρνηση είναι αυτή που είναι υποχρεωμένη να πληρώσει.⁸

Ένας ακόμη στόχος του μοντέλου της «κοινωνικής οικονομίας της αγοράς» είναι η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και της καινοτομίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Έγκυρες μελέτες αποδεικνύουν, ότι το δομικό πρόβλημα ανταγωνιστικότητας που αντιμετωπίζει η Ε.Ε. έναντι των ανταγωνιστικών δυνάμεων συνδέεται με την αδυναμία της να μετατοπίσει την οικονομία της προς νέους, περισσότερο παραγωγικούς τομείς, όπως οι τεχνολογίες πληροφορικής ή τηλεπικοινωνιών. Η επίτευξη του στόχου αυτού θα συμβάλλει παράλληλα στην οικονομική άνθιση της Ε.Ε. και στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Μέσα για την επίτευξη του είναι η αύξηση των δαπανών για έρευνα και τεχνολογία, η δημιουργία ενός αυτόνομου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας για τη μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση της έρευνας, η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Ίδρυματος Τεχνολογίας, το οποίο θα προσελκύσει στην Ευρώπη τα καλύτερα μυαλά με τις καλύτερες ιδέες και η διευκόλυνση προσέλκυσής τους, η προετοιμασία της μετάβασης σε μία οικονομία και σε μία κοινωνία βασισμένες στη γνώση, μέσω καλύτερων πολιτικών για την κοινωνία της πληροφορίας και την Έρευνα και Ανάπτυξη (Ε και Α)⁹, η μεγαλύτερη πρόσβαση των σχολείων, των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών στο διαδίκτυο, η δημιουργία εκπαιδευτικών συστημάτων, που διατηρούν στενή σχέση με τις τεχνολογικές αλλαγές και τις εξελίξεις στην πραγματική ζωή και υπηρετούν την κοινωνία της γνώσης, ο προσανατολισμός και η στήριξη της παραγωγής στην κατεύθυνση προϊόντων και υπηρεσιών εντάσεως γνώσης, ποιότητας και καινοτομίας στην κατεύθυνση δηλαδή ενός παραγωγικού προτύπου του οποίου η ανταγωνιστικότητα δεν εξαρτάται από το χαμηλό κόστος των εισροών και τις χαμηλές αμοιβές των εργαζομένων, αλλά από κριτήρια ποιοτικά, η προώθηση της εδραίωσης των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ), η προώθηση της ανάπτυξης

7. Nancy NEAMTAN, *President of the Chantier de l' économie sociale: The Social and Solidarity Economy: Towards an «Alternative» to Globalisation*. N.Y., 2005.

8. ΤΟ ΒΗΜΑ, 03/07/2005, άρθρο με τίτλο: Το σουηδικό μοντέλο δείχνει το δρόμο στους Ευρωπαίους.

9. ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΟΚΕ: Η Συμβολή της Στρατηγικής της Λισσαβόνας στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο. www.oke.gr/gnomes/

πόλων καινοτομίας, που θα συνδέουν περιφερειακά Κέντρα, Πανεπιστήμια και επιχειρήσεις με στόχο την άριστη συνεργασία τους.

Βασικός πυλώνας της «κοινωνικής οικονομίας της αγοράς» είναι η κοινωνική αλληλεγγύη, κύρια μορφή έκφρασης της οποίας είναι η αναδιανομή του πλούτου μεταξύ των πολιτών κατά δικαιότερο τρόπο. Το μοντέλο που εξετάζουμε προωθεί πρόσθετα παρεμβατικά μέτρα και πολιτικές εξισορρόπησης της οικονομικής κατάστασης των πολιτών και συνεπώς της κοινωνικής ισορροπίας. Μερικά από αυτά είναι οι αναδιανεμητικές πολιτικές μέσω της φορολόγησης των οικονομικών προνομιούχων, η νομισματική σταθερότητα, ώστε να προστατευθούν οι αποταμιεύσεις των εργαζομένων, οι επιχειρηγήσεις σε εκείνους που τής έχουν ανάγκη, καθώς και ο καθορισμός ενός minimum μισθού. Βέβαια, βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή αυτών των πολιτικών είναι, ότι θα υπόκεινται στους μηχανισμούς της αγοράς και δεν θα προκαλούν στρέβλωση του ανταγωνισμού: π.χ. η φορολόγηση δεν πρέπει να είναι υπερβολική, γιατί υπάρχει ο κίνδυνος λόγω των αναδιανεμητικών αυτών πολιτικών η προκληθείσα χαμηλή ανάπτυξη να συμπαρασύρει σε υψηλά επίπεδα ανεργίας.¹⁰ Σημαντική, επίσης, στον τομέα αυτό είναι η διάσταση της κοινωνικής ασφάλισης, που προϋποθέτει αδιαμφισβήτητη την αλληλεγγύη των πολιτών, τόσο της ίδιας, όσο και διαφορετικών γενεών.

Τέλος, στους επί μέρους στόχους της «κοινωνικής οικονομίας της αγοράς» είναι η ενίσχυση της δημοκρατίας και του δημοκρατικού τρόπου λήψης αποφάσεων, που ενθαρρύνει την συμμετοχή των πολιτών και των εργαζομένων στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, αφού η συμμετοχική δημοκρατία είναι συμπλήρωμα της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Για τον λόγο αυτό, οι πολίτες πρέπει να γίνουν οι πρωταγωνιστές, να συμμετάσχουν στον κοινωνικό διάλογο και να συνδράμουν στη συνδιαμόρφωση των νομοθετημάτων λαμβάνοντας μέρος στην νομοθετική πρωτοβουλία. Με τον τρόπο αυτό θα προκληθεί μία δημοκρατική και κοινωνική πρόοδος αποκαθιστώντας την εμπιστοσύνη των πολιτών στους κόλπους της Ε.Ε.

Αφού παρατηρήσαμε τα κύρια χαρακτηριστικά του κοινωνικοοικονομικού μοντέλου μίας ανανεωμένης «κοινωνικής οικονομίας της αγοράς», θα προχωρήσουμε στην εξέταση του ζητήματος σε ποίο βαθμό το κείμενο της Συνθήκης υιοθετεί τις κύριες αρχές και άξονες λειτουργίας του.

V. Το κείμενο της Συνθήκης

Η Συνθήκη δεν δίνει πρωτοκαθεδρία ούτε στον νεοφιλελευθερισμό-καπιταλισμό ούτε στον σοσιαλισμό. Το κοινωνικοοικονομικό μοντέλο που προωθεί, ακολουθεί ταυτόχρονα κατευθύνσεις και των δύο πολιτικών συστημάτων και έχει ως στόχο του την ευημερία όλων των πολιτών συμπεριλαμβανομένων των περισσότερων αδυνάτων. Οι ρυθμίσεις τους για την οικονομία δεν είναι κάτι πρωτόγνωρο για τα ευρωπαϊκά δεδομένα, αφού δεν αποκλίνουν από το σύνολο των Συνταγμάτων των Κρατών-Μελών. Η Συνθήκη βασίζεται σε δύο βασικούς άξονες: από τη μία δέχεται την αναγκαιότητα μίας ανταγωνιστικής οικονομίας απόθετου ανταγωνισμού δίνοντας λύσεις ως προς την κατεύθυνση αυτή, και από την άλλη περιέχει πλειάδα διατάξεων με έντονο κοινωνικό περιεχόμενο. Θεωρεί, ότι μία Ευρώπη, που σέβεται τα κοινωνικά δικαιώματα και τα κεκτημένα των πολιτών δεν αντιτίθεται σε μία Ευρώπη δυναμική, εύρωστη και ανταγωνιστική και στοχεύει στην διατήρηση γενναϊόδωρων συστημάτων κοινωνικών παροχών μέσω της βελτίωσης της αποδοτικότητας της οικονομίας.

A. Οικονομία της αγοράς και ανταγωνισμός

Βασική αρχή του ευρωπαϊκού δικαίου είναι, ότι η κοινωνία θα αυτορυθμιστεί εφ' όσον οργανωθεί η αγορά της. Για το λόγο άλλωστε αυτό τα θεμέλιά του ευρίσκονται στις εξής τέσσερις

---

10. Chr. JOERGES and Fl. Rößler: Social Market Economy as Europe's Social Model! European University Institute, Florence, 2005, p. 16.

θεμελιώδεις ελευθερίες: ελευθερία κυκλοφορίας των προϊόντων, των προσώπων, των κεφαλαίων και των υπηρεσιών. Η οικονομία της αγοράς είναι μονόδρομος και η συμμετοχή στην Ε.Ε. σημαίνει, ότι δέχεσαι τους κανόνες της αγοράς. Η Συνθήκη θεωρεί τον ανταγωνισμό όχι ως παράγοντα καταδυνάστευσης των κοινωνικών δικαιωμάτων, αλλά ως μέσο διατήρησης ενός κοινωνικού μοντέλου που τους προσδίδει περίοπτη θέση. Ως προς την αναγνώριση και τον σεβασμό του ανταγωνισμού ως ζωτικής σημασίας πολιτική για την Ε.Ε. η Συνθήκη περιέχει μία σειρά από διατάξεις και ρυθμίσεις, ωρισμένες από τις οποίες παρατίθενται στην συνέχεια:

Ι. Από το πρώτο άρθρο της προσδίδει «συνταγματική ισχύ» στον ανταγωνισμό και στην οικονομία της αγοράς. Μία άκρως ανταγωνιστική κοινωνική οικονομία της αγοράς (άρθ. I-3) αναγορεύεται ως συνταγματικά κατοχυρωμένος στόχος της Ε.Ε. Ο κεντρικός άξονάς της είναι η υπεράσπιση μίας εσωτερικής αγοράς, όπου ο ανταγωνισμός είναι ελεύθερος και ανόθευτος. Αυτός ο στόχος επιβεβαιώνεται άμεσα και έμμεσα σε μία πλειάδα άλλων διατάξεων, γεγονός, που οδήγησε πολλούς στο να την παρερμηνέψουν ως εκφραστή ενός ακραίου νεοφιλελευθερισμού.

ΙΙ. Η Συνθήκη στοχεύει να κάνει την Ε.Ε. ισάξια πρωταγωνίστρια στον τομέα της ανταγωνιστικότητας, μέσα στα πλαίσια της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Για να γίνει κάτι τέτοιο βασική προϋπόθεση είναι η προσέλευση ξένων κεφαλαίων. Για τον λόγο αυτό προωθεί την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων, όχι μόνο σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά σε παγκόσμια κλίμακα (άρθ. ΙΙΙ-157). Οι κινήσεις αυτές αποτελούν προϋπόθεση για να μπορούμε να τρέφουμε ελπίδες ότι το χάσμα της ανταγωνιστικότητας μεταξύ της Ε.Ε. και της Κίνας, Ινδίας θα μικρύνει.

ΙΙΙ. Η Συνθήκη ευνοεί τις μετεγκαταστάσεις των επιχειρήσεων μέσα στο εσωτερικό της Ε.Ε. και ιδίως ως προς τα νέα Κράτη-Μέλη της Ανατολικής Ευρώπης, που έγιναν μέλη της Ε.Ε. μετά την διεύρυνση. Έχει κατηγορηθεί, ότι από την στιγμή που πραγματοποιεί μία οικονομική και εμπορική εναρμόνιση, θα έπρεπε να έχει προχωρήσει και στην φορολογική εναρμόνιση καθώς και στην εναρμόνιση των ασφαλιστικών εισφορών, γιατί από τη στιγμή, που τα θέματα αυτά μένουν αρρυθμιστα υπάρχει ο κίνδυνος να οδηγηθούμε σε κοινωνικό και φορολογικό dumping, ώστε η χώρα που προσφέρει στις επιχειρήσεις το χαμηλότερο κόστος να προσελκύει τις επιχειρήσεις των άλλων χωρών συμπαρασύροντας τον κόσμο όλο σε μία καθοδική πορεία. Η κατηγορία όμως αυτή δεν είναι βάσιμη για τους εξής δύο λόγους: Πρώτον, με την πολιτική αυτή αυξάνεται η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, οι οποίες γίνονται πιο ισχυρές, αφού μπορούν να ρίξουν το κόστος παραγωγής. Το να διευκολύνουμε τις μετεγκαταστάσεις είναι η μόνη λύση για να αποφύγουμε τις μετακινήσεις προς την Κίνα ή την Ινδία. Με τον τρόπο αυτό, δηλαδή με το να παραμένουν τα κεφάλαια στο εσωτερικό της Ε.Ε. ενισχύουμε ένα ατροφικό μέλος (τις 10 νέες χώρες) του ίδιου σώματος (η Ε.Ε.), αποφεύγοντας την ενίσχυση του αντίπαλου δέους (Κίνα ή την Ινδία). Δεύτερον, με το να επενδύουμε σημαντικά κεφάλαια στις νέες χώρες, είναι δυνατό να ανατρέψουμε ένα κύμα μετανάστευσης των πολιτών των χωρών αυτών, προς την Δυτική Ευρώπη, λόγω των χαμηλών μισθών που παρέχουν. Άλλωστε, έχει διαπιστωθεί, ότι οι μετεγκαταστάσεις αντιπροσωπεύουν μόνο το 5% της κατάργησης των θέσεων εργασίας στην Ε.Ε. Η διαφορά στο κόστος εργασίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ως η υπεύθυνη αιτία για τα υψηλά ποσοστά ανεργίας. Αλλού θα πρέπει να αναζητηθούν οι αιτίες.

ΙV. Η Συνθήκη προωθεί την πλήρη απελευθέρωση των υπηρεσιών στον ευρωπαϊκό χώρο (ΙΙΙ-148, ΙΙΙ-166, ΙΙΙ-167). Με τον τρόπο αυτό συμπλέει με τις κατευθύνσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και ιδίως μ' αυτές της συνθήκης GATS (General Agreement on Trade in Services). Λόγω της Οδηγίας BOLKENSTEIN διατυπώθηκαν κάποιες ανησυχίες σχετικά με το αν η απελευθέρωση των υπηρεσιών θα ανοίξει το «παράθυρο» για την πρόσληψη φθηνού εργατικού δυναμικού, κυρίως από πρώην ανατολικές χώρες. Οι ανησυχίες αυτές δεν έχουν ισχυρή βάση, αφού τα προβλήματα αντισταθμίζονται από τις εξής θετικές συνέπειες: Πρώτον, η απελευθέρωση των υπηρεσιών και η ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών και προϊόντων μεταξύ των Κρατών-Μελών, διαμορφώνει μία εσωτερική αγορά περίπου 450 εκατ.

καταναλωτών, γεγονός θετικό για τις επενδύσεις και την ανάπτυξη. Και δεύτερον, «εκείνο που επιδιώκεται με την απελευθέρωση των υπηρεσιών είναι η διευρυνση της απασχόλησης, η διευκόλυνση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων να παράσχουν προϊόντα και υπηρεσίες στο σύνολο της Ένωσης, η συνεργασία μεταξύ των κρατικών αρχών για την καταπολέμηση της παράνομης απασχόλησης, της λαθρομετανάστευσης, καθώς και η καταπολέμηση της γραφειοκρατίας και η απλούστευση των διαδικασιών».¹¹

Υ. Επίσης, η Συνθήκη δημιουργεί ένα ευνοϊκό κλίμα για την άνθιση των επιχειρήσεων, στοιχείο απαραίτητο, ώστε αυτές να παραμείνουν στο εσωτερικό της, δίνοντας ώθηση στην οικονομία και συμβάλλοντας στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και μείωσης της ανεργίας. Έτσι, με την Συνθήκη παρέχεται η δυνατότητα στην Κομισιόν, να υιοθετεί και να προωθεί γρήγορα μεγάλο μέρος Κανόνων και Οδηγιών (κατά το πρότυπο των ελληνικών Προεδρικών Διαταγμάτων), πράγμα που επιταχύνει τη λήψη πολλών αποφάσεων, κυρίως στον χώρο των τραπεζών, της ασφαλιστικής αγοράς και των χρηματιστηρίων, χωρίς τη χρονοτριβή, που απαιτεί η διαδικασία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου των Υπουργών. Υπό μία έννοια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορεί τώρα να νομοθετεί περισσότερο και σε μικρότερο χρόνο. Και αυτό είναι αναμφίβολα κάτι ιδιαίτερα σημαντικό για την ευελξία και την ανάπτυξη των οικονομιών, που επιζητούν πάντα οι αγορές και οι επιχειρήσεις. Έως τώρα υπήρξαν μεταρρυθμιστικοί νόμοι που χρειάσθηκαν πάνω από δύο χρόνων διαδικασίες για να εφαρμοστούν.

B. Κοινωνικά δικαιώματα

Η Συνθήκη ενισχύει την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης, προωθώντας μία ισχυρότερη κοινωνική πολιτική και εγγυόμενη την παγίωση ενός κοινά αποδεκτού κοινωνικού προτύπου. Συγκριτικά με την υπάρχουσα κατάσταση, δηλαδή την συνθήκη της Νίκαιας, η Συνθήκη στον τομέα των κοινωνικών δικαιωμάτων κάνει σημαντικά βήματα προς τα εμπρός. Αντί της «ανοιχτής οικονομίας της αγοράς» θέτει ως στόχο την προώθηση της «κοινωνικής οικονομίας της αγοράς» (άρθρο I-3). Αναμφισβήτητα, με το προαναφερόμενο κοινωνικοοικονομικό μοντέλο να εντάσσεται στους στόχους της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σημειώνεται μία ανάταξη της κοινωνικής Ευρώπης. Όχι λιγότερα από οκτώ επιχειρήματα αποδεικνύουν τον ισχυρισμό αυτό.

I. Στους στόχους της Ε.Ε. η Συνθήκη συμπεριλαμβάνει έντονα την κοινωνική διάσταση. Στο τρίτο άρθρο χρησιμοποιούνται οι όροι «εργασία», «κοινωνική πρόοδος», «αγώνας εναντίον του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων», «κοινωνική δικαιοσύνη», «κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη», «ισότητα ανδρών και γυναικών».

II. Η Συνθήκη εισάγει στο τρίτο μέρος (III-117) μία «οριζόντια κοινωνική ρήτρα»,¹¹ η οποία δεσμεύει την Ε.Ε. σε όλες τις πολιτικές της επί όποιου δήποτε θέματος και σε κάθε νομοθέτημα που θεσπίζει -εξ ου και ο όρος οριζόντια- να προωθεί τους θεμελιώδεις στόχους για υψηλό επίπεδο απασχόλησης, για την επίτευξη υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης και υγείας των ευρωπαϊών πολιτών, για διασφάλιση της κοινωνικής προστασίας και της προστασίας του περιβάλλοντος, για εξάλειψη των ανισοτήτων, για καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και για σεβασμό της ισότητας και της διαφορετικότητας. Η «οριζόντια κοινωνική ρήτρα» είναι μία καινοτομία της Συνθήκης και είναι ένα ουσιαστικό εργαλείο για την προώθηση και την προαγωγή του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου. Το εύρος της προστασίας που παρέχει είναι τεράστιο, αφού διαμορφώνει μέτρα, που καλύπτουν πολλές πλευρές της αναγκαίας προστασίας του ανθρώπου. Ενσωματώνει μία οριζόντια, πολυδιάστατη κοινωνική πολιτική και «φύτρες» κοινωνικής ευαισθησίας, που μπορούν να αποτελέσουν την νομική βάση για μελλοντικές ευρωπαϊκές πολιτικές με περισσότερα κοινωνικά στοιχεία. Με τον τρόπο αυτό, ο μελλοντικός μη σεβασμός και παραβίαση των αρχών που περιέχει η ρήτρα, θα μπορούν να εισαχθούν στην διαδικασία του Δ.Ε.Κ.

¹¹ ΛΑΜΠΡΙΝΙΔΗΣ ΣΤ.: *Άρθρο, Εφημ. Κυριακ. Ελευθεροτυπία: Τα 4 στοιχεία του Ευρω-Συντάγματος*, Αθήνα, 16/1/2005.

III. Η Συνθήκη εξασφαλίζει την θεσμική αναγνώριση του ρόλου και της αυτονομίας των κοινωνικών εταίρων, καθώς προβλέπει την εγκαθίδρυση μίας ετήσιας τριμερούς Συνόδου Κορυφής ανάμεσα στα Συνδικάτα Εργοδοτών και στους Αντιπροσώπους των Εργαζομένων και των Κυβερνήσεων με σκοπό να προωθήσει τον διάλογο ανάμεσα στους Κοινωνικούς Εταίρους και να μεριμνήσει ότι εφαρμόζονται τα μέτρα, που κατατείνουν στην επιβεβαίωση των θεμελιωδών κοινωνικών επιλογών. Είναι η πρώτη φορά που συναντούμε μία τέτοιου είδους διάταξη στις Ευρωπαϊκές Συνθήκες. Μέχρι σήμερα, οι Κοινωνικοί Εταίροι αναφέρονταν μόνο σε ορισμένες διάσπαρτες διατάξεις που αφορούσαν σε επί μέρους πολιτικές, όπως «η απασχόληση» ή η «κοινωνική πολιτική, παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση και νεολαία». Με το νέο άρθρο (I-48) της Συνθήκης συντελείται η αναγνώρισή τους χωρίς περιορισμούς, αφ' ενός λόγω της διαμόρφωσης του άρθρου αυτού και αφ' ετέρου λόγω της ένταξής του στον τίτλο VI του πρώτου μέρους της.

IV. Η Συνθήκη ενσωματώνει στο δεύτερο μέρος της τον Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ένωσης. Στην Νίκαια, η Συνομοσπονδία Ευρωπαϊκών Συνδικάτων έδρασε έντονα, ώστε να αποκτήσει ο Χάρτης νομική ισχύ. Με την ενσωμάτωσή του στην Συνθήκη απέκτησε αναγκαστικό και δεσμευτικό χαρακτήρα, τόσο για όλα τα Όργανα της Ένωσης, όσο και για τα Κράτη-Μέλη. Με τον τρόπο αυτό η συνολική δράση της Ε.Ε. και των Κρατών-Μελών θα πρέπει να σέβεται τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στον Χάρτη, αφού πρόκειται για δικαιώματα αχώριμα τόσο ενώπιον του Δ.Ε.Κ., όσο και ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Ο Χάρτης κατοχυρώνει μία σειρά από σημαντικά κοινωνικά δικαιώματα πολλά από τα οποία δεν αναφέρονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: το δικαίωμα στη συλλογική διαπραγμάτευση και στις συλλογικές δράσεις των εργαζομένων και των εργοδοτών, το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση, στην απεργία, στις άδειες μετ' αποδοχών, στην προστασία έναντι των συλλογικών απολύσεων, στην υποχρέωση ενημέρωσης των εργαζομένων, στη θέσπιση ενός ανώτατου ορίου επιτρεπόμενων ωρών εργασίας κ.ά. Ο Χάρτης δίνει την ίδια βαρύτητα, τόσο στα ατομικά, όσο και στα κοινωνικά δικαιώματα. Στο κείμενό του αντανάκλαται όλη η εξελεγκτική διαδικασία των Δικαιωμάτων, αφού ενσωματώνει δικαιώματα τόσο της πρώτης γενιάς (ατομικά δικαιώματα), όσο και της δεύτερης (κοινωνικά δικαιώματα) και της τρίτης (περιβάλλον. Επίσης, αυτή η πρωτοβουλία της ενσωμάτωσης του Χάρτη στο Ευρωσύνταγμα θα είναι πολύ χρήσιμη και για τις δέκα νέες Χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, όπου τα κοινωνικά τους δικαιώματα είναι στο στάδιο της επαναδόμησης μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος.

V. Η Συνθήκη είναι η πρώτη ευρωπαϊκή Συνθήκη, που προσδίδει μία αυτόνομη νομική προσωπικότητα στις Δημόσιες Υπηρεσίες και διέπει τόσο τις αρχές λειτουργίας τους, όσο και την χρηματοδότησή τους. Μέχρι σήμερα οι Δημόσιες Υπηρεσίες δεν αναφέρονταν παρά μόνο με κάποιες εξαιρέσεις στις διατάξεις τις σχετικές με τον ανταγωνισμό. Αντιθέτως, το Ευρωσύνταγμα τις αναγνωρίζει ως ένα Όργανο της κοινωνικής συνοχής (II-26, III-122). Στο άρθρο III-122 το Ευρωσύνταγμα καθορίζει ένα προστατευτικό πλαίσιο για τις δημόσιες υπηρεσίες υποχρεώνοντας τον ευρωπαϊκό νομοθέτη καθώς και τις εθνικές Κυβερνήσεις να σέβονται και να ενεργοποιούν μία σειρά από αρχές, που να εγγυώνται τις οικονομικές συνθήκες για την επίτευξη των σκοπών των δημοσίων υπηρεσιών, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα τον ρόλο των Κρατών-Μελών στον καθορισμό αυτών των υπηρεσιών. Επί πλέον πρέπει να επισημανθεί, ότι στο κείμενο του Ευρωσυντάγματος δεν χρησιμοποιείται ο όρος «δημόσιες υπηρεσίες», αλλά ο όρος «υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος». Αυτό συμβαίνει επειδή η Ε.Ε. δεν διεθέτει αρμοδιότητα σε τομείς όπως η εκπαίδευση ή η υγεία, οι οποίοι εκπληγάζουν από τα Κράτη-Μέλη. Βέβαια και οι δημόσιες υπηρεσίες, που είναι επιφορτισμένες με την διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος και αντλούν κερδοφορία εντασσόμενες στους κανόνες της ελεύθερης αγοράς, όπως π.χ. τα ταχυδρομεία, οι τηλεπικοινωνίες, η ενέργεια, πρέπει να ενταχθούν στους κανόνες περί ανταγωνισμού (III-166, 167, 168), ώστε να μην απολαμβάνουν μία εννοικότερη μεταχείριση από τις υπόλοιπες ιδιωτικές επιχειρήσεις, νοθεύοντας έτσι τον ανταγωνισμό.

VI. Παραχωρεί αρμοδιότητα στην Ε.Ε. στον τομέα της ασφάλισης της υγείας καθώς και για να υιοθετήσει μία κοινή στρατηγική στον τομέα της απασχόλησης.¹²

VII. Με το Ευρωσύνταγμα συντελείται πρόοδος ως προς την κοινωνική ασφάλιση των μεταναστών εργατών, αφού υιοθετείται η αρχή σύμφωνα με την οποία τα μέτρα που την αφορούν θα πρέπει να λαμβάνονται με τη σχετική πλειοψηφία, αντί της ομοφωνίας, που ισχύει σήμερα. Αυτή η εξέλιξη είναι πολύ σημαντική στο να μπορέσουμε να προσαρμόσουμε τον Κανονισμό 1408/71, τον σχετικό με τα δικαιώματα των ατόμων μη ευρωπαϊκής προελεύσεως, στις νέες κοινωνικές προόδους και εξελίξεις. Η ομοφωνία θα παρέρυε κάθε εξέλιξη στον τομέα αυτό, αφού ένα και μοναδικό Κράτος θα μπορούσε να μπλοκάρει τις διαδικασίες. Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί, ότι η Δανία πέτυχε την προσθήκη στο άρθρο III-136 μίας πολύ σημαντικής ρήτρας, σύμφωνα με την οποία αν ένα Κράτος-Μέλος εκτιμά, ότι ένα σχέδιο ευρωπαϊκού νόμου προσβάλλει θεμελιώδεις πτυχές του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης του θα μπορεί να ζητήσει να επιληφθεί του ζητήματος το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.¹³ Κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις η ρήτρα αυτή μπορεί να ισодυναμίσει με το δικαίωμα για βέτο, όμως αυτό δεν μπορεί να αναρρέσει το στοιχείο της προόδου που συντελέστηκε.

VIII. Τέλος, το Ευρωσύνταγμα δείχνει μία ιδιαίτερη ευαισθησία για την ανάπτυξη των πτωχών περιφερειών της Ευρώπης. Ειδικά για την Χώρα μας αυτό είναι πολύ σημαντικό, αφού στην εφαρμογή της πολιτικής αυτής υπάγονται όχι μόνο ορισμένες, αλλά όλες οι νησιωτικές, συνοριακές και ορεινές περιοχές της Ελλάδος.

VI. Επίλογος

Ο ρόλος της Ε.Ε. στην νέα εποχή είναι τεράστιος, αφού πρέπει να συμβάλει στον δημοκρατικό και κοινωνικό έλεγχο της παγκοσμιοποίησης. Η μόνη λύση στην περιγραφόμενη στην αρχή παγκοσμιοποιημένη κατάσταση δεν είναι η άρνηση της παγκόσμιας αγοράς αλλά η συμβολή της Ε.Ε. στην σύναψη ενός νέου «κοινωνικού συμβολαίου», σε παγκόσμιο επίπεδο. Ενός «κοινωνικού συμβολαίου», που να εγγυάται την δημιουργία μίας παγκοσμιοποίησης της αλληλεγγύης προς τα αναπτυσσόμενα Κράτη, μίας παγκοσμιοποίησης, που εξασφαλίζει όχι μόνο το όφελος των μεγαλοεπιχειρήσεων, αλλά όλων των Πολιτών, μίας παγκοσμιοποίησης, που να βασιίζεται στις αρχές της ανάπτυξης, της αλληλεγγύης και της αναδιανομής του πλούτου. Ανάμεσα στον ατομικισμό της οικονομίας της Αμερικής και τον κολλεκτιβισμό της οικονομίας της Κίνας, το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο ανάπτυξης θα μπορούσε να δώσει την λύση ώστε η παγκοσμιοποίηση να αποκτήσει πιο ανθρώπινο πρόσωπο. Το κείμενο του Ευρωσυντάγματος ενσωματώνοντας ένα τέτοιο είδους κοινωνικό μοντέλο θα μπορούσε να γίνει ο αγωγός προς αυτή την κατεύθυνση... Το Ευρωσύνταγμα είναι το πρώτο κείμενο του είδους του που επεκτείνει τα ανθρώπινα δικαιώματα σε επίπεδο παγκόσμιας συνείδησης, με δικαιώματα και υποχρεώσεις που περιλαμβάνουν το σύνολο των ανθρώπων στην γη.¹⁴ Δυστυχώς, μετά τα αρνητικά δημοψηφίσματα στην Γαλλία και στην Ολλανδία, το μέλλον του Ευρωσυντάγματος είναι αβέβαιο. Σε πρώτη φάση θα κριθεί στη Σύνοδο Κορυφής του Λονδίνου τον Σεπτέμβρη του 2005 μέχρι να φθάσουμε στο έτος 2007, όπου θα εξεταστεί η δυνατότητα επανάληψης των δημοψηφισμάτων. Για όλους τους προαναφερθέντες λόγους ελπίζουμε το Ευρωσύνταγμα να διασωθεί, και εάν δεν γίνει κάτι τέτοιο, να αποτελέσει την ιδεολογική πλατφόρμα και βάση για μία νέα Ευρωπαϊκή Συνθήκη περισσότερο αποδεκτή από τους Λαούς της Ευρώπης...¹⁵

12. Olivier FERRAD: *Constitution Européenne: la confusion sociale*. Bruxelles, 2004.

13. G. BERTHU: *L'Europe sans les peuples*. Editions FX. de Guidert. Bruxelles, 2004, annexe 8.

14. Jeremy RIFKIN: *The european dream*. Bruxelles, Polity Press, 2004, p. 213.

15. Βλ. και Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Η δυσχερής κυοφορία του Ευρωπαϊκού Συντάγματος*. ΕΠΙΘ. ΑΠΟΚΕΝΤΡ., ΤΟΠ. ΑΥΤ., ΠΕΡΙΦ. ΑΝΑΠΤ. Αθήνα, τ. 35/2004, σελ. 1.

Κριτικά σημειώματα

Νόρα Szerjani JANA KAKISZ: A tenger szerepe az újgörög irodalombam: A. KARKA VITSAS tengeri novelái. Eötvös Lőránd Tudományegyetem, Budapest, 2002. (Νόρα ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΗ: Ο ρόλος της θάλασσας στην Νεοελληνική Λογοτεχνία: Οι θαλασσινές διηγήσεις του Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ. Διπλωματική εργασία. Πανεπιστήμιο Eötvös Loránd, Βουδαπέστη, 2002).

Της Ευγεν. - Μαρ. Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Η κρινόμενη εργασία, με εποπτεύονται τον Καθηγητή Δρα Mohay ANDRAS, υπεβλήθη (και ενεκρίθη) στην Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Eötvös Lőránd της Βουδαπέστης, της οποίας η Συγγραφεύς είναι Πτυχιούχος.

Η εργασία περιλαμβάνει Εισαγωγή, Τρία Μέρη και Βιβλιογραφία.

Στην Εισαγωγή αναφέρονται στοιχεία για την γεωγραφική θέση των ελληνικών θαλασσών και τον οικονομικό και τον πολιτισμικό ρόλο της θάλασσας.

Στο Μέρος Α' παρουσιάζεται η Λογοτεχνική Γενιά του 1880 (και ιδίως οι Πεζογράφοι της), η εποχή του Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ, οι λογοτεχνικές τάσεις της εποχής, ο δημοτικισμός κ.ά.

Όπως αναφέρει η Σ. ο Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ και τα διηγήματά του «επιβεβαιώνουν, ότι η ελληνική παραδοσιακή ζωή κρύβει αξιόλογους θησαυρούς και αποτελεί αστειρευτή πηγή έμπνευσης για τους Λογοτέχνες», των οποίων τα έργα τόσο σε κοινωνικό και ιστορικό, όσο και σε αισθητικό και λογοτεχνικό επίπεδο αποτελούν σπουδαία επιτεύγματα στον τομέα της Ηθογραφίας.

Στο Μέρος Β' γίνεται εκτενής αναφορά στην ζωή και στο έργο του Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ, παρατίθενται κρίσεις για τα διηγήματά του κ.ά., με έμφαση στο έργο του «Λόγια της πλώρης».

Τέλος, στο Μέρος Γ', Επίμετρον, παρατίθενται διάφορα στοιχεία για την ελληνική αρχαιότητα, την κρητική αναγέννηση, τον ρομαντισμό, τους Πεζογράφους της Γενιάς του 1930 κ.ά.

Η Σ., συντασσόμενη στην προκειμένη περίπτωση με διαπιστώσεις άλλων, (όπως π.χ. του Γ. ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗ), υπογραμμίζει με έμφαση, ότι η θάλασσα του Αιγαίου, εκτός από την ιστορική εθνική και οικονομική σημασία του, αποτελεί για χιλιάδες χρόνια έναν πολυσήμαντο χώρο παραγωγής λογοτεχνίας, τέχνης και πολιτισμού. Έτσι, το Αιγαίο δεν υφίσταται απλώς ως ένας γεωγραφικός χώρος, αλλά είναι επί πλέον λίκνο παραγωγής μίας ειδικής πολιτισμικής ιδεολογίας και ενός συμβολισμού και απετέλεσε μία από τις πρωταρχικές κοιτίδες του ελληνικού πολιτισμού.

Σε σχέση με την θέση της θάλασσας στα διηγήματα του Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ η Σ. παραθέτει εύστοχες διαπιστώσεις: η θάλασσα «κρατά» ανταγωνιστικό ρόλο (Διήγημα Η θάλασσα), η θάλασσα παραμοιάζεται με πανέμορφη Γυναίκα (Διήγημα Η θάλασσα), η θάλασσα παρουσιάζεται ως ανίκητη δύναμη (Διήγημα Η θάλασσα), η θάλασσα ταυτίζεται με το κακό και έτσι «τα κακά» γίνονται τρία: πυρ, γυνή και θάλασσα, (Διηγήματα Διάφορα) η θάλασσα γίνεται Δικαστής (Διήγημα Η δικαιοσύνη της θάλασσας), η θάλασσα είναι ανήσυχη (Διήγημα ο Βιοπαλαιστής), η θάλασσα είναι μοιραία (Διήγημα ο Βιοπαλαιστής) κ.ά.

Πέραν αυτών, η Σ. επισημαίνει τον εθνικό προβληματισμό, που διακατέχει τον Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ, όπως αυτός «διαχέεται» στα έργα του «Η Γοργόνα», «Το Γιούσουρι», «Ο Εκδικητής», «Οι Φρεγάδες»: «Όσα θέλει να πει ο ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ τα έβαλε στο στόμα των Ηρώων του. Γι' αυτό τον σκοπό είναι κατάλληλη η ύλη της Λαϊκής Παράδοσης και γι' αυτό τοποθετεί όλα αυτά τα διηγήματα της Συλλογής στην θάλασσα». Μιλώντας σε μία γλώσσα γνωστή και αντλώντας σύμβολα και ιδέες από τον Λαό, ο Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ ήθελε να ξυπνήσει την Εθνική Συνείδηση. Όπως ακριβώς το λέει ο Ναύκληρος: «Ναι! Θα ζήσουμε και θα θεριέψουμε και θα δοξαστούμε πάλι. Είμαστε Άντρες εμείς. Είμαστε Έλληνες» (Διήγημα ο Εκδικητής).

Οι Ήρωες του ρεαλιστή Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ, όπως άλλως τε και οι Ήρωες άλλων λαμπρών Ελλήνων Δημιουργών, όπως π.χ. του ρομαντικού Δ. ΣΟΛΩΜΟΥ, παλεύουν μέχρι θανάτου μέσα στην θάλασσα: μέσα στην τρικυμία του πρώτου, εναντίον του Πόρφυρα του δευτέρου.

Η όλη εργασία της κ. Νόρας ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΗ διακρίνεται για τα ωραία ελληνικά της, τον πλούτο των στοιχείων, το γλαφυρό ύφος, τις πολυεδρικές κριτικές προσεγγίσεις των εξεταζόμενων θεμάτων και την συνθετική της επιτυχή διάσταση.

ΚΟΥΑΡΙΟΣ

- **ΒΡΑΒΕΙΟ ΚΑΙ ΑΡΓΥΡΟ
ΜΕΤΑΛΛΙΟ 1998
ACADEMIE
INTERNATIONALE
DE LUTECE ΓΑΛΛΙΑΣ**
- **«ΑΡΙΣΤΕΙΟΝ» 2003
ΤΟΥ GREEK
CULTURAL AGENCY,
JOHANNESBURG
ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΦΡΙΚΗΣ**

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΑΘΗΝΑ 2005 • ΕΤΟΣ 12ο
ΤΕΥΧΟΣ 37-38

ΕΚΔΟΣΗ
ΜΕ ΤΗΝ ΧΟΡΗΓΙΑ
ΤΟΥ ΟΠΑΠ

Το βήμα των Φοιτητών

Αρχιτεκτονική και Ενέργεια: Βίοι παράλληλοι

Του κ. Γεωργ. - Σπ. Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ
Φοιτητού

Οι πρόσφατες διεθνείς εξελίξεις, τόσο σε πολιτικό, όσο και σε οικονομικό επίπεδο, έχουν δημιουργήσει μία νέα σειρά συνθηκών για τις κοινωνίες δυτικού τύπου, με κυρίαρχα τα συναισθήματα ανασφάλειας.

Τα μέτρα, που λαμβάνονται για την προστασία της δημόσιας τάξης και τα μέτρα, που είναι επακόλουθα της ανόδου της τιμής διαφόρων αγαθών, όπως π.χ. του πετρελαίου, (η οποία ανέρχεται προς δυσθεώρητα ύψη), οδηγούν σε επαναπροσδιορισμό σκοπών, στόχων και προτεραιοτήτων σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες δεν αρκεί πλέον η ερμηνεία των φαινομένων, των αιτιών και των προθέσεων, που τα έχουν προκαλέσει. Είναι ανάγκη τα προβλήματα να μελετηθούν κατά τρόπο συστηματικό και να αποφασισθούν νέες στρατηγικές, πολιτικές και μέτρα, σε επίπεδο παγκόσμιο, διεθνές και εθνικό.

Η νέα κατάσταση πραγμάτων στον τομέα π.χ. της ενέργειας δεν ήταν δυνατόν να μη επηρεάσει τις πολιτικές εξοικονόμησης ενέργειας, τις κατασκευές κτηρίων κ.ά..

Ήδη, τα πρώτα μέτρα, έστω και σε πειραματικό στάδιο, έχουν τεθεί σε εφαρμογή.

Έτσι, π.χ. στο Ηνωμένο Βασίλειο τοποθετούνται σε δρόμους κάτω από την ασφαλτο δίκτυα υδροσωλήνων ούτως, ώστε με την ηλιακή ενέργεια να θερμαίνονται ποσότητες νερού, που αποθηκεύονται σε παράλληλα δίκτυα για να χρησιμοποιηθούν εκ νέου, όταν παραστεί ανάγκη για την θέρμανση των οδοστρωμάτων, προς αποφυγή δημιουργίας παγετού.

Στον χώρο της Αρχιτεκτονικής, εξ άλλου, μελετώνται νέοι τρόποι κατασκευής κτηρίων, δοκιμάζονται νέα υλικά και αναζητούνται λύσεις για την «παραγωγή»,

«αποθήκευση» και «εξοικονόμηση» ενέργειας με το μικρότερο δυνατό κόστος εντός των κτηριακών όγκων.

Με δεδομένο το γεγονός, ότι τις δύο τελευταίες δεκαετίες έχουν «επινοηθεί» πολλά νέα υλικά για οικοδομικές κατασκευές, (κάτω από τις πιεστικές ανάγκες μείωσης του κόστους κατασκευών, εξοικονόμησης ενεργειακών πόρων κ.ά.) αναμένονται «επαναστατικές» και «καινοτόμες» λύσεις και εφαρμογές στους σχετικούς τομείς.

Ήδη, γίνεται λόγος για «έξυπνα» υλικά παραθύρων των κτηρίων μέσω των οποίων θα «αποθηκεύεται» ηλιακή θερμότητα για διάφορες χρήσεις π.χ. θέρμανση θερμαινόμενο νερό κ.ά..

Ακόμη, γίνεται λόγος για ενσωμάτωση στα νέα κτήρια διαφόρων «αισθητήρων» πολλαπλών αποστολών, όπως π.χ. η μέτρηση των ποσοστών διοξειδίου του άνθρακα στο εσωτερικό των κτηρίων και εάν τα ποσοστά έχουν υπερβεί τα επιτρεπόμενα όρια, η θέση να τίθεται εν συνεχεία αυτομάτως σε λειτουργία μηχανισμός κλιματισμού των κτηρίων.

Όπως ήταν αναμενόμενο υπ' αυτές τις συνθήκες «επανερχονται» στο προσκήνιο και «παλαιές» ιδέες εξοικονόμησης ενέργειας, όπως π.χ. «οι πράσινες ταράτσες».

Οι τελευταίες δημιουργούνται με διάφορα φυτά, τα οποία διατηρούν την θερμότητα των κτηρίων σε περιόδους χαμηλών θερμοκρασιών και τα προστατεύουν από την ηλιακή ακτινοβολία τους θερμούς μήνες.

Η σύγχρονη Αρχιτεκτονική, αναζητώντας όχι μόνο νέες αισθητικές προσεγγίσεις, αλλά και καθημερινές λύσεις, ιδίως σε χαλεπούς καιρούς οικονομικής δυσπραγίας, έχει ήδη προχωρήσει στην αναζήτηση μεθόδων και τεχνικών κατασκευής κτηρίων, τα οποία «θα παράγουν» και «θα εξοικονομούν» ενέργεια.

Και τα πράγματα προς αυτή την κατεύθυνση είναι ευτυχώς παρήγορα: κάτω από τις πιέσεις των μόνιμων πλέον ενεργειακών προβλημάτων σε παγκόσμια διάσταση, τις συνεχείς αυξήσεις της τιμής της ηλεκτρικής ενέργειας και τα επαναλαμβανόμενα μπλακ άουτ των «γηρασμένων» δικτύων διανομής ηλεκτρισμού, ιδίως σε μεγάλες πόλεις, διάφορες Χώρες, όπως π.χ. οι Ηνωμένες Πολιτείες Βόρειας Αμερικής, «ασπάζονται» τα τελευταία χρόνια τις νέες αντιλήψεις για ουσιαστικότερες, πλέον ριζοσπαστικές και πλέον καινοτόμες λύσεις «σύξευξης» Αρχιτεκτονικής, και στρατηγικών, πολιτικών και μέτρων «παραγωγής», «αξιοποίησης» και «εξοικονόμησης» ενέργειας.

Και επειδή οι Άνθρωποι, των οποίων τις ανάγκες «υπηρετεί» η Αρχιτεκτονική, αναζητούν κατά τον Τραγικό Ποιητή Αισχύλο διαρκώς την ευτυχία, οι νέες προοπτικές των Αρχιτεκτόνων μόλις τώρα άρχισαν προφανώς να οριοθετούνται και οι νέες διαδρομές μόλις τώρα να δρομολογούνται, υπό καθεστώς φόβου, αδυναμιών, αντικρουόμενων συμφερόντων και ελπίδων...

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΘΕΣΜΙΚΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Τόμος Α'
Νέα έκδοση

Αθήνα, 2004

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΘΕΣΜΙΚΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Τόμος Β'
Νέα έκδοση

Αθήνα, 2004

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΘΕΣΜΙΚΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Τόμος Γ'
Νέα έκδοση

Αθήνα, 2005

Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητής Τμήμ. Αστ. Περ. Ανάπτ.
Παντείου Πανεπ. Κ.Π.Ε.
Δρ Ιωάννης ΒΛΑΣΣΗΣ
Δρ Βασιλική Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Τόμ. Α'
Β' έκδοση

Αθήναι, 2000

LE DROIT DE L'UNION
EUROPEENNE
Vol. A'
Préface
Par Professeur Const. GE.
ATHANASSOPOULOS
ATHENES, 2000

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**
Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Τόμος Β'
Η Συνθήκη για την θέσπιση
του Συντάγματος της Ευρώπης

Ρώμη, 29 Οκτωβρίου 2004

Αθήναι, 2004

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**
Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

Δρ Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ
Εντετ. Διδασκ. Μεταπ. Προγρ.
Χαροζοπέιου Πανεπιστημίου

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ ΑΛΒΑΝΙΑ, ΒΟΣΝΙΑ, ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ, ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ, ΚΡΟΑΤΙΑ, Π.Γ.Δ.Μ., ΣΕΡΒΙΑ- ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ, ΡΟΥΜΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

Αθήναι, Μάρτιος 2005

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΚΑΙ
ΤΟΠΙΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ**

Βέλγιο, Γαλλία,
Ελλάδα, Ιταλία
Η Επιτροπή των
Περιφερειών

Τόμος Α'
Ζ' έκδοση

Αθήνα, 2004

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΚΑΙ
ΤΟΠΙΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ**

Αυστρία, Βέλγιο,
Δανία, Ελλάδα,
Ηνωμένο Βασίλειο,
Ιταλία

Τόμος Β'
Νέα έκδοση

Αθήνα, 2004

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΤΑ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ
ΚΙΝΗΤΡΑ
ΣΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ
ΤΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Αθήνα, 1993

**ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

*

**REVUE DE
DECENTRALISATION
D' ADMINISTRATION
LOCALE ET DE
DEVELOPPEMENT
REGIONAL**

*

**REVIEW OF
DECENTRALIZATION
LOCAL
GOVERNMENT
AND REGIONAL
DEVELOPMENT**

Επιστημ. Υπεύθυνος
Καθηγητής
Κωνστ. ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Αθήναι

Τεύχη ετών

1995, 1996, 1997, 1998,
1999, 2000, 2001, 2002,
2003, 2004, 2005

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**
Καθηγητής Παντείου
Πανετ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**Μέσα Μαζικής
Επικοινωνίας
και Ανάπτυξη
επί μέρους
περιοχών**

Αθήναι, 1978

Επανέκδοση

Αθήναι, 2000

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**
Καθηγητής Παντείου
Πανετ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**Η
ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ**

**ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ**

**ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ
ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ
ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ
ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΤΟ ΠΡΟΪΟΝ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ
ΜΑΖΙΚΗΣ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΝΟΜΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ**

Ενδεκάτη έκδοση

Αθήναι, Νοέμβριος 2004

Constantin GE.
ATHANASSOPOULOS
Professeur Section Econ.
et Développement
Régional de l' Université
des Sciences Sociales et
Politiques PANTEION
d' Athènes

LA NOTION
«INVESTISSEMENT
PRODUCTIF
PRIVE» DANS
LE CADRE
INSTITUTIONNEL
DE LA
LEGISLATION
GRECQUE
POUR LE
DEVELOPPEMENT

Bruxelles, 1994

Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητής Τμ. Οικ. και
Περιφ. Ανάπτ.
Π.Π.Κ.Π.Ε.

**Ειδικά θέματα
Διοίκησης
Προσωπικού
και
Επικοινωνίας**

Πανεπιστημιακές
Παραδόσεις
Τόμος Α'

Επιμελεία
Δρος Β. Δ.
ΔΕΛΗΘΕΟΥ

Αθήναι, 1999

**ΚΕΝΤΡΟ
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΜΕΛΕΤΩΝ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ
ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ
ΣΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ
ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ**

*Η περίπτωση
της Περιφέρειας
Αττικής*

Επιστημονικός
Υπεύθυνος:
Καθηγητής
Κωνστ. ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Αθήναι, 1994

**ΚΕΝΤΡΟ
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΜΕΛΕΤΩΝ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**ΔΗΜΟΣΙΕΣ
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ**

Επιστημονικός
Υπεύθυνος:
Καθηγητής
Κωνστ. ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Αθήναι, 2002

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

Μαρία ΒΛΑΧΑΔΗ

**Η σχολική επίδοση των Μουσουλμάνων
Μαθητών, σε σχέση με την κοινωνική ένταξη
και διαστρωμάτωση των οικογενειών τους
στην ελληνική κοινωνία**

Διδακτορική Διατριβή
Τόμοι Ι και ΙΙ
Αθήνα, 2004

Η εργασία διαρθρώνεται σε 3 Μέρη.

Το Μέρος Α', που αποτελεί το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας, περιλαμβάνει στοιχεία τα οποία ανάγονται σε θέματα πολυπολιτισμικής και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Επιχειρείται εδώ εννοιολογική αποσαφήνιση βασικών όρων: Οικογενειακές σχέσεις, Σχολική επίδοση, Αναπαραστάσεις, Στερεότυπα, Προκαταλήψεις, Αξίες, Ταυτότητα, Διαπολιτισμός, Πολυπολιτισμικό Σχολείο και Διαπολιτισμική Διδακτική. Στην συνέχεια θίγονται και αναλύονται τα μεγάλα ζητήματα της οικογένειας, της προσωπικότητας και της αυτοαντίληψης του ατόμου σε συνάρτηση με τον κοινωνικό και εκπαιδευτικό αποκλεισμό. Ακολουθεί η στοχοθεσία της εκπαίδευσης των παιδιών των Μουσουλμάνων, με ιδιαίτερη έμφαση στα προβλήματα προσαρμογής τους στο κοινωνικό και σχολικό περιβάλλον.

Το Μέρος Β' αποτελεί η εμπειρική έρευνα, η οποία αναφέρεται στην προσπάθεια να καθορισθεί η κοινωνιο-ψυχολογική ταυτότητα των Μουσουλμάνων Μαθητών Δημοτικού Σχολείου στην περιοχή «Γκάζι» της Αθήνας, καθώς και οι στάσεις των Εκπαιδευτικών Δημοτικής Εκπαίδευσης έναντι του προβλήματος των παιδιών Μουσουλμάνων. Μετά από ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας γίνεται παρουσίαση του ερευνητικού σχεδίου με βάση τις υποθέσεις της έρευνας. Μετά την στατιστική ανάλυση και την παρουσίαση των δεδομένων, που προέκυψαν από την έρευνα, ακολουθούν τα συμπεράσματα και οι προτάσεις.

Στο Μέρος Γ', τέλος, παρατίθεται το ερωτηματολόγιο της έρευνας.

**Τιμητικές διακρίσεις και βραβεία
ύψους 35.000 ευρώ απένειμε
το Κέντρο Προώθησης Ηθικών και
Ανθρωπιστικών Αξιών
«Δημήτριος Ν. ΚΑΡΛΟΣ»**

Τιμητικές διακρίσεις και βραβεία ύψους 35.000 ΕΥΡΩ απένειμε σε Νέους Επιστήμονες και Φοιτητές το Κέντρο Προώθησης Ηθικών και Ανθρωπιστικών Αξιών «Δημ. Ν. ΚΑΡΛΟΣ».

Τα βραβεία επεδόθησαν στα Γραφεία του Κέντρου στην Αθήνα.

Σημειώνεται, ότι με ευγενική χορηγία της ΔΕΗ, εδόθησαν εφέτος οικονομικές ενισχύσεις ύψους 10.000 ΕΥΡΩ σε Φοιτητές, τέκνα Υπαλλήλων και Συνταξιούχων της Εταιρείας.

Σε σχετική δήλωσή του ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Κέντρου Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ εξήρε τα ευγενή κίνητρα σύστασης του Κέντρου υπό των Γονέων του προώρως θανόντος Δημητρίου ΚΑΡΛΟΥ, Φοιτητού, κυρίας Έφης ΚΑΡΛΟΥ-ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ και κ. Νικολάου ΚΑΡΛΟΥ, ανέφερε στοιχεία για το μέχρι τούδε επιτελεσθέν έργο του Κέντρου και προκήρυξε τα νέα βραβεία ύψους 25.000 ΕΥΡΩ για την περίοδο 14/5/2005-14/5/2006.

Σκοποί του Κέντρου είναι, μεταξύ άλλων και οι εξής:

Η προώθηση των ηθικών και πολιτιστικών αξιών εν γένει μεταξύ των Νέων, μέσω υποτροφιών, συγγραφής μελετών κ.ά..

Η έκδοση εντύπων, εφημερίδων, περιοδικών, η παραγωγή ραδιοφωνικού και τηλεοπτικού υλικού, η ανάπτυξη προγραμμάτων πληροφόρησης και ενημέρωσης και η έκδοση επιστημονικών μελετών προς διάχυση των ηθικών και ανθρωπιστικών αξιών.

Η επιμόρφωση της Ελληνικής Νεολαίας μέσω ειδικών προγραμμάτων, σεμιναρίων, συνεδρίων, διαλέξεων, εκθέσεων, εκδόσεων και διεθνών εκδηλώσεων, η αξιοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού και η αναβάθμιση της επαγγελματικής κατάρτισης των νέων σύμφωνα με τα ιδεώδη του ελληνισμού και του χριστιανισμού κ.ά..

Ο Δημήτριος Ν. ΚΑΡΛΟΣ γεννήθηκε την 11η Απριλίου 1982 μ.Χ. στην Αθήνα και απεβίωσε την 14η Μαΐου 2001 μ.Χ. στην Θεσσαλονίκη.

Ήταν το μόνο τέκνο της Έφης ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ και του Νικολάου ΚΑΡΛΟΥ.

Απεφοίτησε από το Κολλέγιο Αθηνών. Κατά την διάρκεια της φοίτησής του σ' αυτό επέδειξε λαμπρό ήθος, ζήλο, εργατικότητα, ιδιάζουσα επιμέλεια και διάθεση για ανάληψη ευθυνών.

Πολύ ενωρίς άρχισε να τον απασχολεί το θέμα του επαγγελματικού προσανατολισμού του.

Έτσι, από το έτος 1998 μ.Χ. με πρωτοβουλία του προέβη σε σειρά διερευνητικών επαφών με Καθηγητές Πανεπιστημίου, για το ενδεχόμενο να εγγραφεί σε Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου της Αλλοδαπής, ευθύς μετά την αποφοίτησή του από το Κολλέγιο.

Τον Ιούνιο του έτους 2000 μ.Χ. έγινε δεκτός σε Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου της Μεγάλης Βρετανίας.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί η πολύ ενδιαφέρουσα εργασία, που επιμελήθηκε λίγο πριν αποφοιτήσει από το Κολλέγιο Αθηνών, με θέμα την «BERGINA», λόγω της μεγάλης αγάπης του στην Β. Ελλάδα, στην περιοχή της Πτολεμαΐδας, στην Θεσσαλονίκη, στο χωριό Περδίκκα.

Και μετά ήρθε το Πανεπιστήμιο, η άλλη μεγάλη του αγάπη, η Ιατρική, η ευτυχία, το δικό του σπίτι στη Θεσσαλονίκη, η Φυσιολογία, η Ανατομία.

Τον Απρίλιο και τον Μάιο του έτους 2001 μ.Χ. έλαβε ενεργώς μέρος σε Επιστημονική Συνάντηση Νέων Επιστημόνων και Ανωτάτων Στελεχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες επί θεμάτων Νεότητας, Απασχόλησης και Επιστημονικής Έρευνας.

Ο Δημήτριος Ν. ΚΑΡΛΟΣ διακρίνεται για τις δημιουργικές ανησυχίες του, την βεβαιότητά του για τις ικανότητές του, τον πόθο του για γρήγορη κατάκτηση της γνώσης, την δίψα του για ζωή, το ήθος και την αγάπη του για τον Συνάνθρωπο.

Βιομάζα: Η άλλη άποψη

Της κ. **Ασπασίας Π. ΕΥΘΥΜΙΑΔΟΥ**
Πτυχ. Διατμ. Προγράμμ. Σπουδών «Περιβάλλον και Ανάπτυξη»
του Ε.Μ.Π., Γεωπόνου

Η βιομάζα αποτελεί μία σχετικά διαδεδομένη ανανεώσιμη πηγή ενέργειας.

Σήμερα όλες οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αποτελούν το θέμα πολλών αμφισβητήσεων και οι απόψεις διίστανται όσον αφορά στην χρησιμότητα και στους κινδύνους που μπορεί να προκαλέσουν, ως η λύση που θα έσωσε την ατμόσφαιρα από την ρύπανση. Ο όρος «βιομάζα» έχει χρησιμοποιηθεί για να συμπεριλάβει όλα τα είδη των υλικών, τα οποία χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ενέργειας μέσω καύσης, όπως:

1. Δημοτικά στερεά απόβλητα (απορρίματα).
2. Ιλύς καθαρισμού λυμάτων.
3. Ρόδες.
4. Ξύλινα απόβλητα (από κατασκευή / κατεδάφιση, αστικά απόβλητα δέντρων, υποπροϊόντα χάρτου και ξυλείας, κ.λ.).
5. Υπολείμματα γεωργίας (μπορεί να περιέχουν τοξικές ουσίες από τοξικά φυτοφάρμακα).
- 6 Ζωικά απόβλητα (χοιροστάσια, πτηνοτροφεία, γαλακτοκομεία).
7. Κάψιμο των «ενεργειακών φυτών» (πολυετή και ετήσια φυτά).
8. Κοπή των δέντρων από τα δάση.
9. Αυτόκαυστα (αναερόβια ζωικά απόβλητα εργοστασίων, ιλύς καθαρισμού λυμάτων...).
10. Καύση των μολυσμένων αερίων υλικών οδόστρωσης.

Υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί ορισμοί «της βιομάζας». Ο συνηθέστερος είναι:

«Οργανική ουσία διαθέσιμη σε ανανεώσιμη βάση. Η βιομάζα περιλαμβάνει τα υπολείμματα δασών και μύλων, τις γεωργικές συγκομιδές και τα απόβλητα, ξύλο και ξύλινα απόβλητα, ζωικά απόβλητα, υπολείμματα λειτουργίας ζωικού κεφαλαίου, υδροβίες εγκαταστάσεις, ταχέως αναπτυσσόμενα δέντρα και εγκαταστάσεις, καθώς και δημοτικά και βιομηχανικά απόβλητα».

Γενικά, η βιομάζα μπορεί να περιλάβει ότι, δήποτε δεν είναι απολιθωμένο καύσιμο και μπορεί να υποστηριχτεί ότι είναι οργανικό. Οι ρόδες και η ιλύς κα-

θαρισμού λυμάτων συμπεριλαμβάνονται ως καύσιμα βιομάζας μερικές φορές, αλλά όχι τόσο συχνά. Μερικές φορές ορισμένοι τύποι υλικών αποκλείονται. Συγκεκριμένα, υλικά όπως η παλαιά ξυλεία, απορρίμματα και επεξεργασμένο ξύλο. Μερικές φορές αυτόκαυστα αερίου και «βιοαέριο» υλικά οδόστρωσης θεωρούνται ότι ανήκουν σε χωριστές κατηγορίες από τη βιομάζα.

Στη βιομάζα χρησιμοποιούνται συχνά οι όροι: «Εναλλακτική λύση», «Ανανεώσιμη λύση», «Καθαρή και πράσινη λύση».

Όλοι οι όροι αυτοί χρησιμοποιούνται συχνά εναλλακτικά, αλλά μπορούν να σημαίνουν διαφορετικά πράγματα. Ο όρος «ανανεώσιμος» μπορεί να σημαίνει διαφορετικά πράγματα στα κράτη, όπως ενεργειακούς «λογαριασμούς» και προγράμματα, καθώς και προγράμματα πιστοποίησης όπως το Green-e.

«Η εναλλακτική λύση» χρησιμοποιείται γενικά για να σημαίνει τα «μη απολιθωμένα καύσιμα και μη πυρηνικά». Αυτό αφήνει την πόρτα ανοικτή για όλα τα είδη της αποτέφρωσης για να εξεταστεί η «εναλλακτική τους ενέργεια».

«Καθαρή» και «πράσινη» καθορίζεται σπάνια, αν όχι ποτέ. Είναι όροι του γενικού περιβαλλοντικού οφέλους και δεν έχουν καμία γενικά αποδεκτή έννοια.

«Ανανεώσιμη» είναι ο όρος που χρησιμοποιείται στα προγράμματα κυβερνητικής ενέργειας και στο πρόγραμμα πιστοποίησης Green-e. Σχεδόν παγκοσμίως, οι ορισμοί of renewables περιλαμβάνουν «την βιομάζα» καθώς επίσης συνήθως «καθαρή ή πράσινη». Είναι μόνο όρος χρησιμοποιούμενος για να περιγράψει εάν μια πηγή ενέργειας είναι σε θέση και να επανακτηθεί σε κάποιο εύλογα σύντομο χρονικό διάστημα.

Στο πρόγραμμα Green-e, οι ανανεώσιμες ενέργειες δεν καθορίζονται βασισμένες με συνέπεια στην ανανεωσιμότητα τους. Η υδροηλεκτρική ενέργεια, ενώ τεχνικά είναι ανανεώσιμη σε όλες τις μορφές, έχει θεωρηθεί ανανεώσιμη για το πρόγραμμα Green-e μόνο εάν το φράγμα είναι κάτω από 30 μεγαβάτ στην ικανότητα παραγωγής. Αυτοί οι ορισμοί είναι προς αντικατάσταση με τα «χαμηλού αντίκτυπου» ύδρο-κριτήρια, που θα αφαιρούσαν τα κριτήρια μεγέθους, αλλά που θα απέκλειαν τη νέα υδρο-θεωρεία από το να θεωρείται ανανεώσιμη. Αυτό γίνεται για να τονιστεί ότι η πράσινη ενέργεια δεν προωθεί τα νέα φράγματα, επειδή τα φράγματα μπορούν να προκαλέσουν σημαντικές οικολογικές ζημιές.

Οι ηγέτες του Green-e έχουν δηλώσει επανειλημμένα ότι δεν προσπαθούν να είναι καθαροί και αγνοί, αλλά να επιδιώξουν τη «επαυξητική βελτίωση» πέρα από πηγές όπως αυτές του άνθρακα και την πυρηνική ενέργεια (θεωρούν την αποτέφρωση ως βελτίωση). Η θέση του Green-e στη βιομάζα ήταν να περιληφθεί κάθε μορφή βιομάζας. Αυτή η διαδικασία αφήνει την πόρτα ανοικτή σε όλα τα είδη των ρυπογόνων τεχνολογιών διότι δεν υπάρχει συγκεκριμένος λόγος να αποκλειστούν.

Οι ανανεώσιμες ενέργειες δεν είναι απαραίτητως καθαρότερες από μη ανανεώσιμες. Δεδομένου ότι οι αποτεφρωτήρες βιομαζών επιτρέπεται να θεωρηθούν ανανεώσιμοι, τους δίνεται πλεονέκτημα από τα καθαρότερα (αλλά ακόμα όχι τό-

σο καθαρά) καύσιμα όπως φυσικό αέριο, το οποίο είναι μη ανανεώσιμο απολιθωμένο καύσιμο.

Όλες οι τεχνολογίες καύσης βιομαζών ρυπαίνουν το αέρα όταν παράγεται η «πράσινη ενέργεια». Τα περισσότερα από τα απόβλητα - καύσιμα βιομαζών περιέχουν χλώριο ή άλλα αλογόνα και δημιουργούν τις διοξίνες και τα φουράνια όταν καίγονται. Τίποτα που δημιουργεί ρύπανση κατά τη διάρκεια παραγωγής της ηλεκτρικής ενέργειας δεν πρέπει να θεωρείται πράσινο, καθαρό ή ανανεώσιμο. Αέρας και ήλιος, ακόμα και αν έχουν μερικές περιβαλλοντικές επιδράσεις από κατασκευής τους (όπως οι τοξικές ουσίες που χρησιμοποιούνται για τα ηλιακά πάνελ), δεν είναι απαραίτητο να συνεχίσουν να ρυπαίνουν προκειμένου να παραχθεί ηλεκτρισμός.

Υπάρχουν πέντε κύρια πλεονεκτήματα διαθέσιμα στις τεχνολογίες που ονομάζονται «ανανεώσιμη» ενέργεια: φορολογικές πιστώσεις, επιχορηγήσεις, έρευνα, ανανεώσιμα πρότυπα χαρτοφυλακίων (grps) και προνομακλή τιμολόγηση που διατίθεται στη «πράσινη ενέργεια».

Ο Πρόεδρος Κλίντον υπέγραψε μία εκτελεστική διαταγή τον Αύγουστο του 1999 για να τριπλασιάσει την ενεργειακή χρήση βιομαζών κατά τη διάρκεια των επόμενων δέκα ετών, παραχωρώντας επενδυτικά πλεονεκτήματα στις αντίστοιχες επενδύσεις. Τα περισσότερα από αυτά περιλαμβάνουν ερευνητικά προγράμματα ή φορολογικές ελαφρύνσεις για ανανεώσιμη ενέργεια (συμπεριλαμβανομένης της βιομάζας). Μερικά από αυτά έχουν ήδη εγκριθεί. Τα ανανεώσιμα πρότυπα χαρτοφυλακίων (grps) είναι ένας θαυμάσιος τρόπος να ωθήσει κανείς την αγορά για τις ανανεώσιμες ενέργειες, όσο υπάρχει ένας καθαρός καθορισμός των ανανεώσιμων ενεργειών. Εντούτοις, εάν ένας λογαριασμός άρσης των ελέγχων περιέχει grps και περιλαμβάνει τη βιομάζα ως ανανεώσιμο, μπορούν αποτελεσματικά να ωθήσει την αγορά στη χρήση αποτεφρωτήρων.

Όταν το ιδιωτικό πρόγραμμα πιστοποίησης Green-e εγκρίνει μία τεχνολογία ως ανανεώσιμη, ένας έμπορος μπορεί να χρεώσει περισσότερο για το ενεργειακό προϊόν επειδή θα έχει την προστιθέμενη αξία του να φαίνεται «πράσινο». Μέχρι τώρα, σχεδόν όλες οι μορφές βιομάζας έχουν εγκριθεί από το Green-e. Όσοι ασχολούνται με την προώθηση θέλουν τη βιομάζα να συμπεριλαμβάνεται, επειδή το καθιστά εύκολο να αρχίσει να «πουλάει» χωρίς να πρέπει να ξεοδευτούν πολλά χρήματα για να αναπτυχθούν νέες, καθαρές ανανεώσιμες ενέργειες.

Μερικοί υποστηρικτές βιομαζών προσπαθούν να υποστηρίξουν, ότι βελτιώνουν το περιβάλλον. Η Philprower, παραδείγματος χάριν, είπε, ότι «θα έπαιρναν τη ρύπανση έξω από τον αέρα». Καμία γνωστή τεχνολογία δεν παράγει ηλεκτρική ενέργεια με την απορρόφηση των ρύπων από τον αέρα. Η μόνη μείωση ρύπανσης που μπορεί να προκύψει από ηλεκτρική παραγωγή είναι εάν μία πιο ρυτταίνουσα τεχνολογία θα μπορούσε να μετατοπιστεί από μία νέα και καθαρότερη τεχνολογία.

Υπάρχουν διάφορα προβλήματα με την προσπάθεια να προβληθεί το επιχείρημα μετατοπίσεων. Ποίος παίρνει την πίστωση για την μετατόπιση; Εάν εγκα-

ταστάσεις άνθρακα κλείσουν, πώς αποδεικνύεται ποία γεννήτρια παρείχε την ενέργεια για να την αντικαταστήσετε;

Οι καθαρότερες πηγές ενέργειας μπορούν να μεταποπιστούν, προκαλώντας μία καθαρή απώλεια για το περιβάλλον. Μία εισροή του φτηνού φυσικού αερίου θα μπορούσε να αντικαταστήσει τα προγράμματα αέρα ή ήλιου, που ίσως ευρίσκονται σε αμφίβολο οικονομικό έδαφος. Οι «ανανεώσιμοι» αποτεφρωτήρες αποβλήτων βιομαζών και οι καυστήρες αερίου υλικών οδόστρωσης είναι πιο βρώμικοι από το μη ανανεώσιμο φυσικό αέριο. Εάν το πρώτο μετατοπίσει το τελευταίο, η καθαρή επίπτωση στο περιβάλλον είναι αρνητική.

Με την ενεργειακή ζήτηση που αυξάνεται ετησίως, νέες παραγωγικές εγκαταστάσεις μπορούν απλά να εξυπηρετήσουν την πρόσθετη απαίτηση, χωρίς να αντικαταστήσουν τίποτα. Η τοποθέτηση όποιαςδήποτε «ανανεώσιμης» δυνατότητας on-line δεν υπονοεί, ότι υπερβαίνει την ετήσια αύξηση, ώστε να μετατοπίσει τίποτα.

Η βιομάζα ανταγωνίζεται με τον αέρα, τον ήλιο, την υδροηλεκτρική και γεωθερμική ενέργεια για την αγορά ανανεώσιμων ενεργειών. Ο αέρας γίνεται μία από τις φτηνότερες πηγές ενέργειας (συνολικά) και είναι περίπου 10 φορές φτηνότερος από την ηλιακή. Η βιομάζα είναι η φτηνότερη Green-e ανανεώσιμη, εκτός από εκεί όπου υπάρχουν καλές περιοχές αέρα. Είναι πιθανόν να υπάρχουν περισσότεροι καυστήρες βιομαζών επειδή μπορούν να χτιστούν σε πολύ περισσότερες περιοχές ενώ καλές περιοχές σε αέρα δεν μπορούν να βρεθούν εύκολα. Δεδομένου, ότι υπάρχει ήδη η αγορά για τους αποτεφρωτήρες (βασισμένους στα οικονομικά της βιομηχανίας αποβλήτων), η βιομάζα ανταγωνίζεται αμεσότερα με τον αέρα, που είναι η καθαρότερη και η πιο ελπιδοφόρος πηγή ενέργειας.

Δεδομένου, ότι υπάρχει ήδη μία καλά ανεπτυγμένη βιομηχανία αποτέφρωσης, η βιομάζα είναι πιθανό να έχει τα περισσότερα από τα νομοθετικά οφέλη. Εξάλειψη της βιομάζας από τις ανανεώσιμες ενέργειες σημαίνει, ότι ο αέρας (η καθαρότερη επιλογή, και μία από τις φτηνότερες) θα έπαιρνε καλύτερη χρηματοδότηση.

Οι υπερασπιστές της βιομάζας και του φυσικού αερίου έχουν υποστηρίξει, ότι οι τεχνολογίες τους είναι ένα μεταβατικό βήμα στις καθαρότερες τεχνολογίες όπως αυτές του αέρα και του ήλιου. Όμως καμία ενεργειακή επιχείρηση δεν έχει θεσπίσει ένα χρονοδιάγραμμα για την αντικατάσταση των τεχνολογιών με τις καθαρές ανανεώσιμες ενέργειες.

Όλες οι τεχνολογίες βιομαζών, εκτός από τους καυστήρες αερίου υλικών οδόστρωσης, περιλαμβάνουν τα καύσιμα - απόβλητα μεταφοράς με φορτηγό από και σε μία συγκεντρωμένη μηχανή κατά τη διάρκεια ζωής της λειτουργίας τους. Αυτοί οι καυστήρες είναι υψηλού κεφαλαίου μηχανές, με δυνατότητα απόσβεσης σε 10-20 έτη, οι οποίοι από τις οικονομικές απαιτήσεις, χρειάζονται μία ορισμένη χωρητικότητα ανά ημέρα, ώστε να αποδώσει η επένδυση.

Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Του Δρος Ιωάν. ΒΛΑΣΣΗ
και της Δρος Α. ΜΩΡΑΪΤΑΚΗ-ΤΣΑΜΗ

Εισαγωγή

Αποτελεί πλέον κοινή διαπίστωση στην Ελλάδα ότι για να αντιμετωπιστούν οι παθογένειες του συστήματος ΠΦΥ στη χώρα μας απαιτείται σειρά μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων και διαρθρωτικών αλλαγών προς την κατεύθυνση της παραγωγής των υπηρεσιών υγείας, την πλευρά δηλαδή της προσφοράς, και την κατεύθυνση της χρηματοδότησης και αποτελεσματικής χρήσης των πόρων του τομέα της υγείας, την πλευρά δηλαδή της ζήτησης.

Το πρόβλημα

Η ΠΦΥ δεν ολοκληρώθηκε ποτέ ως δομή και σύστημα. Επιπλέον υπάρχουν πολυάριθμα οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα τα οποία συνοπτικά ταξινομούνται ως ακολούθως:

1. Απουσία κεντρικού επιτελικού σχεδιασμού και έλλειψη ενιαίου συντονισμού τόσο στην οργάνωση και παραγωγή των παροχών, όσο και στην κατανάλωση των υπηρεσιών ΠΦΥ.

2. Προσανατολισμός της ΠΦΥ στην αντιμετώπιση της αρρώστιας και έλλειψη πολιτικών πρόληψης και προαγωγής της υγείας.

3. Πολυκερματισμός λόγω της παροχής υπηρεσιών από διαφορετικά οργανωτικά και διοικητικά σχήματα που λειτουργούν παράλληλα με πολλές επικαλύψεις και χωρίς σύνδεση μεταξύ τους.

4. Μεγάλη ποικιλομορφία παροχών μεταξύ ασφαλισμένων διαφορετικών ταμείων, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ανισότητες, τόσο στο εύρος των καλύψεων και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, όσο και στις διαδικασίες και δυνατότητες πρόσβασης.

5. Χωρίς προγραμματισμό στελέχωση μονάδων που παρέχουν υπηρεσίες ΠΦΥ (Κ.Υ. που ανήκουν στο ΕΣΥ και πολυϊατρείων του ΙΚΑ), η οποία τις περισσότερες φορές δεν ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες.

6. Μεγάλες ανισότητες στην κατανομή του προσωπικού και πολλαπλές εργασιακές σχέσεις και αμοιβές, ιδιαίτερα των ιατρών.

7. Ανεπαρκής οργάνωση και λειτουργία των πολυϊατρείων του ΙΚΑ, με αποτέλεσμα την κακή εξυπηρέτηση των ασφαλισμένων.

8. Κατακερματισμός του συστήματος χρηματοδότησης λόγω της ύπαρξης πολλών φορέων αλλά και πηγών χρηματοδότησης.

9. Ανυπαρξία μηχανισμών ελέγχου, ιδιαίτερα στη συνταγογραφία και στις παραπομπές σε ιδιωτικά διαγνωστικά κέντρα για εξετάσεις υψηλού κόστους, με αποτέλεσμα τα ασφαλιστικά ταμεία να επιβαρύνονται με αδικαιολόγητα μεγάλα ποσά για εξετάσεις και φάρμακα εν πολλοίς άχρηστα και πιθανόν επιβλαβή για την υγεία των ασθενών.

10. Απουσία στοιχειώδους συστήματος παραπομπών με αποτέλεσμα την ανεπαρκή διασύνδεση της πρωτοβάθμιας φροντίδας με τη νοσοκομειακή περίθαλψη. Ο πολίτης δεν έχει

σταθερό σημείο αναφοράς ιδιαίτερα στα αστικά κέντρα, και έτσι περιορίζεται η συνέχεια στη φροντίδα του, ενώ ο ίδιος περιπλανάται συχνά άσκοπα εντός του συστήματος, προκαλώντας υπερχατανάλωση υπηρεσιών υγείας και σπατάλη πόρων.

11. Περιορισμένη διαθεσιμότητα των υπηρεσιών κατά τις απογευματινές και βραδινές ώρες και τις αργίες, ιδιαίτερα στα αστικά κέντρα, με αποτέλεσμα οι ασθενείς να αναγκάζονται να προσφύγουν στα εξωτερικά ιατρεία των εφημερευόντων νοσοκομείων ή σε ιδιώτες γιατρούς.

12. Οι περισσότεροι ασφαλιστικοί φορείς «αγοράζουν» και «πωλούν» οι ίδιοι Υπηρεσίες Υγείας.

Οι σημαντικότερες συνέπειες και παρενέργειες αυτών των προβλημάτων είναι η δημιουργία προκλητής ζήτησης, η παραοικονομία και η υπερχατανάλωση υπηρεσιών και φαρμάκων. Αποτέλεσμα είναι η εκρηκτική αύξηση των δημόσιων και ιδιωτικών δαπανών υγείας, η διεύρυνση των υγειονομικών και η αύξηση της δυσαρέσκειας των πολιτών από τις παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας.

Αναγκαία και επιβεβλημένη είναι παρέμβαση με στόχο την ανασυγκρότηση του συστήματος ΠΦΥ στους τομείς της οργάνωσης, της διοίκησης και της χρηματοδότησης.

Στο νέο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον, στο οποίο καλείται να επιβιώσει η χώρα μας, κυρίαρχα στοιχεία όπως ο ανταγωνισμός, η αποτελεσματική χρήση των οικονομικών πόρων, η ποιότητα των υπηρεσιών και οι οικονομίες κλίμακας είναι αδιανόητο να μην ενσωματωθούν και στο ελληνικό υγειονομικό σύστημα συνολικά αλλά και σε αυτό της ΠΦΥ.

Είναι απαραίτητο:

Να τεθεί σε νέα βάση το σύστημα ΠΦΥ, έτσι ώστε να οργανωθεί και να λειτουργήσει με συγκεκριμένους και ενιαίους στόχους, προγραμματισμό και έλεγχο.

Να τεθεί η παραγωγή και διανομή των υπηρεσιών ΠΦΥ υπό ενιαίο οργανωτικό και λειτουργικό σχήμα, που θα εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας και παράλληλη αξιοποίηση των υπαρχουσών δομών και υποδομών.

Η σημερινή κατάσταση στην παροχή ΠΦΥ

Προκειμένου να κατανοηθούν περαιτέρω προβλήματα στην ΠΦΥ που συνδέονται με τον οργανωτικό και λειτουργικό κατακερματισμό και τις διαφορές στην πρόσβαση και στο εύρος των παρεχόμενων υπηρεσιών, δίδονται στη συνέχεια μερικά στοιχεία και αριθμητικά δεδομένα από τη λειτουργία της ΠΦΥ σε 5 ασφαλιστικούς φορείς ΙΚΑ, ΟΓΑ, ΟΠΑΔ, ΟΑΕΕ (περιλαμβάνει τα ΤΕΒΕ, ΤΑΕ) και Οίκο του Ναύτου. Οι φορείς αυτοί παρέχουν υπηρεσίες ΠΦΥ στους ασφαλισμένους τους με διαφορετικούς τρόπους. Το ΙΚΑ αναπτύσσει δικές του υπηρεσίες, ο ΟΓΑ λαμβάνει υπηρεσίες κυρίως από το ΕΣΥ, ο ΟΠΑΔ και ο ΟΑΕΕ πραγματοποιούν, με διαφορετικούς τρόπους, συμβάσεις με τον ιδιωτικό τομέα. Τα στοιχεία συγκεντρώθηκαν από τους ασφαλιστικούς φορείς και αναφέρονται στα έτη 1998-2000.

Στον Πίνακα 1 παρατίθενται οι δικαιούχοι περιθάλψης, το ποσοστό των συνταξιούχων καθώς και το μόνιμο ιατρικό, νοσηλευτικό και διοικητικό προσωπικό που σήμερα ασχολείται με την υγειονομική φροντίδα. Σύμφωνα με τα στοιχεία το σύνολο των δικαιούχων των έξι φορέων και κλάδων υγείας ανέρχεται σε 10.594.000 άτομα. Ο αριθμός αυτός περίπου αντιστοιχεί στον ελληνικό πληθυσμό. Είναι υπερβολικός, εάν ληφθεί υπ' όψη ότι, πέραν των πέντε αυτών φορέων υγείας, υπάρχουν και άλλοι 30 περίπου μικρότεροι φορείς και κλάδοι ασθένειας (Τραπεζών, της ΔΕΗ, του ΟΤΕ, κ.λ.) που καλύπτουν περίπου άλλο 1.000.000 άτομα. Το φαινόμενο ο αριθμός των ασφαλισμένων να ξεπερνά τον Ελληνικό πληθυσμό διαπιστώνεται και στους κοινωνικούς προϋπολογισμούς. Αποδίδεται: α. Στην αναξιοπιστία των στοιχείων, αφού οι φορείς και τα ταμεία δεν έχουν έγκυρο μηχανισμό συλλογής και ενημέρωσης του αρχείου ασφαλισμένων τους, ιδιαίτερα των εμμέσων μελών. β. Στην δυνατότητα νόμιμης ή παράνομης εγγραφής μελών οικογένειας σε περισσότερους από ένα φορείς για υγειονομική κάλυψη.

Πίνακας 1**Δικαιούχοι περιθάλψης και μόνιμο προσωπικό υγείας ασφαλιστικών φορέων**

Φορέας Ασφάλισης	Δικαιούχοι περιθάλψης	Ποσοστό συνταξιούχων	Ιατρικό Προσωπικό	Νοσηλευτικό Προσωπικό	Διοικητικό Προσωπικό
ΙΚΑ	5.530.000	19,0%	8.147	3.960	160
ΟΓΑ	2.150.000	37,4%	2	-	138
ΟΠΑΔ ¹	1.289.000	18,4%	45	40	283
ΤΕΒΕ	1.122.000	-	161	-	64
ΤΑΕ	300.000	-	-	-	44
ΟΙΚΟΣ ΝΑΥΤΟΥ	203.000	30%	68	43	153
Σύνολο	10.594.000	20,3% μ.ο.	8.423	4.043	842

1. Οι ιατροί, το νοσηλευτικό και διοικητικό προσωπικό είναι αποσπασμένοι από μονάδες του ΕΣΥ και της Ν.Α.

Στον πίνακα 2 παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με τις μονάδες υγείας του ΙΚΑ και τις συμβάσεις των φορέων με τον ιδιωτικό τομέα.

Πίνακας 2**Μονάδες ΠΦΥ ασφαλιστικών φορέων και συμβεβλημένοι ιδιωτικός τομέας**

Φορέας ασφάλισης	Μονάδες ΠΦΥ	Νοσοκ/χές Μονάδες	Συμβεβλημένοι ιδιώτες γιατροί φυσικοθεραπευτήρια	Συμβάσεις με ιδιωτικά εργαστήρια, διαγν. κέντρα και
ΙΚΑ	300	5 (836 κλίνες)	Ελάχιστοι	2.800 ¹
ΟΓΑ	-	-	- ²	-
ΟΠΑΔ	-	-	20.000 περίπου	Περιλαμβάνονται στις 20.000
ΤΕΒΕ	-	-	3.465	3.577 ³
ΤΑΕ	-	-	Αυτοί του ΤΕΒΕ	Ίδιες με ΤΕΒΕ
ΟΙΚΟΣ ΝΑΥΤΟΥ	-	-	3.119	428
Σύνολο	304	5 (836 κλίνες)	26.584 ⁴ (περίπου)	6.785 ⁴

1. Περιλαμβάνει συμβάσεις με διαγωνιστικά κέντρα, οδοντοτεχνίτες, φυσικοθεραπευτήρια κ.ά.

2. Δεν αναφέρονται οι 8.000 άμισθοι συμβεβλημένοι.

3. Περιλαμβάνει εργαστήρια (1.544), διαγνωστικά κέντρα (980) και φυσικοθεραπευτήρια.

Έχοντας ως γνώμονα τα προηγούμενα, θεωρούμε, ότι η αποτελεσματική οργάνωση της ΠΦΥ απαιτεί την ενοποίηση των σημερινών μονάδων παροχής υπηρεσιών πρωτοβάθμιας περιθάλψης, με την υπαγωγή τους σε ενιαίο σχήμα πρωτοβάθμιας φροντίδας με αυτό του ΕΣΥ.

Περιγράφεται ένα νέο πλαίσιο στελέχωσης και τρόπου διοίκησης των μονάδων ΠΦΥ. Οι μονάδες αυτές θα δύνανται να παρέχουν πέραν των υπηρεσιών και παροχών της σημερινής ΠΦΥ και νέες υπηρεσίες πρόληψης και προαγωγής υγείας, τηλεφωνική υπηρεσία υγείας, τηλεϊατρική υπηρεσία, νοσηλεία στο σπίτι, ημερήσια νοσηλεία και μετανοσοκομειακή φροντίδα, φυσική αποκατάσταση και αποθεραπεία.

Σύμφωνα με το Ν.2889/01, σκοπός των Περιφερειακών Συστημάτων Υγείας και Πρόνοιας (ΠεΣΥΠ), είναι η δημιουργία ολοκληρωμένων συστημάτων παροχής υπηρεσιών υγείας στο επίπεδο της περιφέρειας από την πρόληψη και την προαγωγή της υγείας μέχρι την μετανοσοκομειακή φροντίδα, την αποκατάσταση και την κατ' οίκον νοσηλεία.

Στο πλαίσιο αυτό δύναται η παροχή υπηρεσιών ΠΦΥ των προαναφερόμενων ασφαλιστικών φορέων να ενταχθεί στα ΠεΣΥΠ και οι μονάδες παροχής υπηρεσιών ΠΦΥ του ΙΚΑ να μετατραπούν σε αποκεντρωμένες μονάδες του οικείου ΠεΣΥΠ, όπως ακριβώς και τα Κ.Υ. του ΕΣΥ. Ανασυγκροτείται με τον τρόπο αυτό ο πόλος της προσφοράς και τίθεται υπό ενιαία οργάνωση και διοίκηση. Αυτό σημαίνει ότι θα μπορεί να ασκηθεί ενιαία πολιτική σε εθνικό επίπεδο για την ΠΦΥ, με στόχους και προτεραιότητες, που θα στηρίζεται στις πραγματικές ανάγκες, όπως αυτές εκφράζονται από την πλευρά της ζήτησης, δηλαδή της κοινωνικής ασφάλισης και των ασφαλισμένων της.

Το νέο οργανωτικό σχήμα δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την άσκηση ελέγχων, τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, τον εκσυγχρονισμό των υποδομών και του εξοπλισμού, την ανάπτυξη συστήματος παραπομπών και τη συνέχεια στη φροντίδα υγείας, την εφαρμογή συστήματος προσωπικού γιατρού. Ικανοποιούνται έτσι οι στόχοι για την όσο το δυνατόν πληρη και αποτελεσματική κάλυψη των αναγκών υγείας του πληθυσμού ευθύνης κάθε ΠεΣΥΠ, αξιοποιούνται όλες οι υπάρχουσες υποδομές προς όφελος του συνόλου του πληθυσμού, αποφεύγεται η διαφυγή σημαντικών πόρων προς τον ιδιωτικό τομέα και περιορίζεται η επιβάρυνση των εξωτερικών ιατρείων των νοσοκομείων από την παροχή υπηρεσιών ΠΦΥ, Διασφαλίζεται περαιτέρω ένα ολοκληρωμένο σύνολο υπηρεσιών ΠΦΥ για την πλειονότητα του ελληνικού πληθυσμού, με αποτέλεσμα οι μεγάλες ανισότητες που σήμερα κυριαρχούν να περιορίζονται στο ελάχιστο. Ανισότητες που αφορούν τόσο το εύρος, την ποσότητα και την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών όσο και τις διαδικασίες πρόσβασης και χρήσης και βέβαια το δικαίωμα επιλογής γιατρού ιδιαίτερα από τον ιδιωτικό τομέα.

Με την ολοκλήρωση της ενιαίας ΠΦΥ:

Οι ασφαλισμένοι του ΙΚΑ, ενώ δεν χάνουν τίποτα, κερδίζουν επιπλέον από την επέκταση του μέτρου του προσωπικού ιατρού και παιδίατρο, που μέχρι σήμερα λειτουργούσε σε μία πρωτόλεια μορφή μόνο σε 20 υποκαταστήματα και κάλυπτε περίπου 1.100.000 ασφαλισμένους.

Οι ασφαλισμένοι του ΟΓΑ δεν χάνουν τίποτα, ενώ επιπλέον κερδίζουν από την εφαρμογή του οικογενειακού ιατρού και παιδίατρο, από το δικαίωμα προσφυγής στα πολυϊατρεία και τα εργαστήρια του σημερινού ΙΚΑ, από την παροχή οδοντιατρικής φροντίδας.

Οι ασφαλισμένοι του ΟΑΕΕ διατηρούν το δικαίωμα προσφυγής στον ιδιωτικό τομέα ενώ επιπλέον κερδίζουν από το μέτρο του οικογενειακού ιατρού και παιδίατρο, από το δικαίωμα προσφυγής στα πολυϊατρεία και τα εργαστήρια του σημερινού ΙΚΑ, από την απαλλαγή κατά 25% της συμμετοχής στο κόστος των ακτινοδιαγνωστικών και παρακλινικών εξετάσεων, από την παροχή οδοντιατρικής φροντίδας.

Οι ασφαλισμένοι του Οίκου Ναύτου διατηρούν το δικαίωμα προσφυγής στον ιδιωτικό τομέα, ενώ επιπλέον κερδίζουν από το μέτρο του οικογενειακού ιατρού και παιδίατρο, από το δικαίωμα προσφυγής στα πολυϊατρεία και τα εργαστήρια του σημερινού ΙΚΑ.

Οι ασφαλισμένοι του ΟΠΑΔ διατηρούν το δικαίωμα προσφυγής στον ιδιωτικό τομέα ενώ επιπλέον κερδίζουν από το μέτρο του οικογενειακού ιατρού και οδοντίατρο και από το δικαίωμα προσφυγής στα πολυϊατρεία και τα εργαστήρια του σημερινού ΙΚΑ.

Προτάσεις για ρυθμίσεις στη λειτουργία της ΠΦΥ

1. Βασική μονάδα παροχής υπηρεσιών Π.Φ.Υ. είναι το Κ.Υ., το οποίο αποτελεί αποκεντρωμένη μονάδα του Πε.Σ.Υ.Π. και καλύπτει συγκεκριμένη περιοχή. Αποτελείται από ένα Κεντρικό Πολυϊατρείο και ανάλογα με τις ανάγκες υγείας των πολιτών, που διαμένουν στην περιοχή ευθύνης του, από αριθμό Περιφερειακών Ιατρείων. Περιφερειακά Ιατρεία που ιδρύονται σε πολυσύχναστες αστικές περιοχές μπορούν να χαρακτηρίζονται ιατρεία διερχομένων με σκοπό την παροχή πρώτων βοηθειών, την παροχή οδηγιών και συμβουλών για κοινά προβλήματα υγείας, για θέματα πρόληψης και προαγωγής της υγείας και την πληροφόρηση των πολιτών για

τις υπηρεσίες υγείας. Μονάδες παροχής υπηρεσιών ΠΦΥ είναι και τα Κέντρα Βιοϊατρικής Τεχνολογίας τα οποία έχουν σκοπό τη διενέργεια εξειδικευμένων παρακλινικών διαγνωστικών και θεραπευτικών πράξεων που απαιτούν εξοπλισμό υψηλής τεχνολογίας. Για το συντονισμό των μονάδων ΠΦΥ συνιστάται στην Κεντρική Υπηρεσία κάθε Πε.Σ.Υ.Π., ως Τμήμα της Διεύθυνσης Οργάνωσης και Διοικητικής Υποστήριξης, Τμήμα ΠΦΥ και Προσωπικού Ιατρού και συνιστώνται επί πλέον θέσεις προσωπικού που προστίθενται στον Οργανισμό κάθε Πε.Σ.Υ.Π.

2. Οι μονάδες ΠΦΥ ιδρύονται ως αποκεντρωμένες υπηρεσιακές μονάδες κάθε Πε.Σ.Υ.Π. με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, με δικό τους οργανισμό και προϋπολογισμό.

3. Τα ΚΥ και τα Κέντρα Βιοϊατρικής Τεχνολογίας διοικούνται από το Διευθυντή τους.

Ο Διευθυντής ορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο του Πε.Σ.Υ.Π. μετά από διαδικασία αξιολόγησης και έχει αυξημένες αρμοδιότητες.

4. Καθιερώνεται ο θεσμός του Προσωπικού Ιατρού.

Οι Προσωπικοί Ιατροί, πλην εκείνων που υπηρετούν σε ΚΥ ως μόνιμοι ιατροί:

Είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι οποίοι συμβάλλονται με το Πε.Σ.Υ.Π. και εργάζονται στα ιδιωτικά τους ιατρεία, με τακτικό ωράριο επτάμισυ (7 ½) ωρών ημερησίως.

Αμείβονται από το Πε.Σ.Υ.Π. ανάλογα με τον αριθμό των ασφαλισμένων που έχουν εγγραφεί στον κατάλογό τους και απαγορεύεται να λάβουν, άλλη οποιαδήποτε αμοιβή από τους χρήστες.

Υποχρεούνται να τηρούν και να ενημερώνουν τον ιατρικό φάκελο κάθε ασφαλισμένου και υποβάλλονται σε έλεγχο και αξιολόγηση του έργου τους σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Συνδέονται λειτουργικά με κάποιο ΚΥ, όπου και θα παραπέμπουν, εφόσον απαιτείται, τους ασθενείς τους.

5. Καθιερώνεται η ειδικότητα νοσηλεύτη ΠΦΥ για κάλυψη των αναγκών φροντίδας υγείας.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

1. Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης Πληροφοριακών Συστημάτων Πε.Σ.Υ. Κρήτης 2002-2006 (σελ. 34-41).

2. Επιχειρησιακό Σχέδιο για την Ανάπτυξη Πληροφοριακών Συστημάτων Υγείας - Πρόνοιας Β' Πε.Σ.Υ. Κεντρικής Μακεδονίας (σελ. 26-27).

3. Εξειδίκευση του Επιχειρησιακού Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνία της Πληροφορίας Πε.Σ.Υ. Θεσσαλίας 2002-2006 (σελ. 32-33).

4. Βλάσσης Ι.: Η περιφερειακή συγκρότηση των Υπηρεσιών Υγείας. Οι νέες ρυθμίσεις περί ολοκληρωμένων περιφερειακών συστημάτων. Επιθεώρηση Αποκέντρωσης Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Τεύχος 22/2000 Αθήνα.

5. Υπουργείο Υγείας - Πρόνοιας: Στοιχεία για την Προετοιμασία Σχεδίου Νόμου της Π.Φ.Υ. 2000.

Συντομογραφίες

ΕΣΥ: Εθνικό Σύστημα Υγείας.

ΔΕΗ: Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού.

ΙΚΑ: Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Κ.Υ.: Κέντρο Υγείας.

ΟΓΑ: Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων.

ΟΑΕΕ: Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών.

ΟΠΑΔ: Οργανισμός Περιθαλψής Ασφαλισμένων του Δημοσίου.

ΟΤΕ: Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος.

ΠΦΥ: Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας.

Πε.Σ.Υ.Π.: Περιφερειακά Συστήματα Υγείας - Πρόνοιας.

ΤΑΕ: Ταμείο Ασφάλισης Εμπόρων.

ΤΕΒΕ: Ταμείο Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδος.

ΤΣΑ: Ταμείο Συντάξεων Αυτοκινητιστών.

Οι νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας: Προβλήματα και προοπτικές ανάπτυξης

Της κ. **Αργυρώς - Ειρήνης Π. ΕΥΘΥΜΙΑΔΟΥ**
Κοινωνιολόγου, Φοιτ. Μετ. Προγράμμ. Σπουδών Τ.Ο.Π.Α.

Οι νησιωτικές περιοχές, έκταση γης η οποία περιβάλλεται από θάλασσα, αντιπροσωπεύουν στην Ελλάδα το 19% της επικράτειας και το 15% του πληθυσμού της χώρας.

Ο νησιωτικός χώρος είναι ιδιαίτερος, εξ αιτίας της φυσικής του απομόνωσης από άλλα οικοσυστήματα, ανθρώπινους πληθυσμούς και οικονομικές δραστηριότητες. Αυτό σημαίνει ότι:

Το μικρό μέγεθος των νησιών και οι περιορισμένοι τους φυσικοί πόροι περιορίζουν τη φέρουσα ικανότητα (φυσική, περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική) δηλαδή τη δυνατότητα αναπαραγωγής της κοινωνίας, της οικονομίας, των ίδιων των φυσικών πόρων και της βιοποικιλότητας. Επί πλέον, η μικρή έκταση σε συνδυασμό με το περασμένο πλήθος των πόρων που διαθέτουν δημιουργούν πιέσεις προς την εντατική τους εκμετάλλευση ή οδηγούν σε μονοδραστηριότητα (π.χ. εξόρυξη μεταλλεύματος, τουρισμός, γεωργική μονοκαλλιέργεια κ.λ.) καθιστώντας εύθραυστη την οικονομική αλλά και την οικολογική ισορροπία των νησιωτικών συστημάτων. Ειδικότερα, τα οικοσυστήματα αυτά της Μεσογείου περικλείουν σημαντικά μειονεκτήματα εξ αιτίας: της απουσίας εκτεταμένων πεδιάδων, του πολυτεμαχισμού της γεωργικής γης, της στενότητας των αρδευτικών πόρων, του ξηροθερμικού κλίματος, της αδυναμίας των μικρών εκμεταλλεύσεων να επενδύσουν και κατά συνέπεια των χαμηλών γεωργικών αποδόσεων και της υποαπασχόλησης του ενεργού δυναμικού. Πα το λόγο αυτό οι περιοχές αυτές αντιπροσωπεύουν παραγωγή και αγορά μικρής κλίμακας, τέτοιας, που δεν είναι εφικτή η παραγωγική τους αυτόρκεια.

Η ευπάθεια του νησιωτικού περιβάλλοντος σχετίζεται άμεσα με τη περιορισμένη έκταση του νησιού σε συνδυασμό με την έκθεσή του σε μη ελέγξιμες επιρροές, κυρίως από περιβαλλοντική άποψη. Οι περιοχές αυτές δεν αποτελούν μόνο έναν ιδιαίτερο οικονομικό χώρο, αλλά μία «ανοικτή» φύση, που δέχεται την παλιρροιακή ενέργεια, πλήττεται από κυκλώνες, έχει περιορισμένες δυνατότητες κατακράτησης νερού και διαβρωμένοι υλικού (οπότε μεγάλο μέρος των εδαφών της χάνεται στη θάλασσα). Αντίστροφα όμως έχει σημαντικές δυνατότητες αξιοποίησης της αιολικής ενέργειας.

Η απόσταση από τα μητροπολιτικά κέντρα συνεπάγεται αυξημένο κοινωνικό και οικονομικό κόστος:

α. Για την διαβίωση των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων (κόστος ζωής των κατοίκων και λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων).

β. Για την απόκτηση έργων υποδομής και υπηρεσιών κοινής ωφελείας (εξ αιτίας της πολυδιάσπασης του χώρου και της μικρής κλίμακας κρίσιμης μάζας πληθυσμού).

γ. Για την πρόσβαση στην ενημέρωση και τις ευκαιρίες, που παρουσιάζονται στον οικονομικό και άλλους τομείς.

Οι ιδιαίτερες πολιτιστικές αξίες και η βιωματική ταυτότητα συνδέονται με τη γεωγραφική κατάσταση και το στοιχείο της θάλασσας, ως στοιχείου επικοινωνίας ή απομόνωσης.

Ο μειονεκτικός χαρακτήρας του νησιωτικού χώρου και η αποκατάσταση μίας εσωτερικής αυτάρκειας υποχωρούν σε νησιά μεγάλα σε έκταση, με περισσότερα αστικά κέντρα. Οι περιοχές, που περιλαμβάνονται σε τέτοιες περιπτώσεις δημιουργούν εσωτερική οικονομία κλίμακας με επί μέρους καταμερισμούς παραγωγικής ολοκλήρωσης, αντιπροσωπεύουν μεγαλύτερη αγορά και διατηρούν διοικητική αυτονομία, υψηλότερες υποδομές, περισσότερες κοινωνικές παροχές και ένα «συμπαγές» δίκτυο μεταφορών και τηλεπικοινωνιών με τα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας, αλλά και τα διεθνή. Κατά κάποιο τρόπο η ύπαρξη αυξημένης απόστασης από την ενδοχώρα των ελληνικών νησιών ταυτίζεται με τα ελλιπή συγκοινωνιακά και επικοινωνιακά τους δίκτυα. Αντίθετα, νησιά που ευρίσκονται πιο κοντά σε αστικά ή μητροπολιτικά κέντρα της χώρας και με υψηλά συγκριτικά πλεονεκτήματα δέχονται πιέσεις μαζικού εποχιακού τουρισμού, των οποίων όμως δεν αποτιμάται πάντα το οικολογικό τους κόστος εξ αιτίας της μονομερούς οικονομικοκοινωνικής ανάπτυξης της περιοχής. Κατά την έννοια αυτή, η εξέταση του νησιωτικού χώρου υπό το πρίσμα της βιωσιμότητάς του κρίνεται αναγκαία στο μέτρο που παρέχει μία ολοκληρωμένη εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας των τοπικών πόρων τέτοιας, ώστε οι τοπικές ιδιαιτερότητες να αποτελέσουν στοιχεία προστασίας και ανάδειξης και όχι μειονεκτικότητας.

Σ' αυτά τα πλαίσια πρέπει να γίνει η ανάπτυξη των νησιών, η οποία ουσιαστικά πρέπει να είναι μία προσπάθεια ανάδειξης των ιδιαιτεροτήτων των νησιών, λαμβάνοντας υπ' όψη τις φυσικές και άλλες μειονεξίες, που υπάρχουν και πρέπει να ξεπερασθούν με ολοκληρωμένη προσέγγιση.

Τα του Δαίμονος των Τυπογραφείων...

Διευκρινίζεται, ότι Συγγραφείς του δημοσιευθέντος στο τεύχος 39/2005 άρθρου με τίτλο: «Συνεταιριστική δράση και παράλληλες δραστηριότητες των Γυναικών του αγροτικού χώρου» είναι οι κυρίες Δέσποινα ΣΔΡΑΛΗ και Αργυρώ ΡΟΥΜΠΑΚΟΥ.

Η ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

Του Δρος Ιωάν. ΒΛΑΣΣΗ
και της Δρος Α. ΜΩΡΑΪΤΑΚΗ-ΤΣΑΜΗ

Η ανάγκη ενοποίησης και αποτελεσματικής διαχείρισης των οικονομικών πόρων υγείας, που συνθέτουν τον πόλο της ζήτησης, αλλά και της συγκρότησης και καλύτερης οργάνωσης και λειτουργίας των υπηρεσιών υγείας, που συγκροτούν τον πόλο της προσφοράς, αποτελούν ζητούμενα των τελευταίων 25 τουλάχιστον χρόνων. Τα κατά καιρούς πορίσματα Επιτροπών και Εμπειρογνομώνων, αλλά και οι προσπάθειες, που επιχειρήθηκαν μεταπολιτευτικά στη Χώρα μας για την αναμόρφωση του υγειονομικού μας συστήματος, κατατείνουν προς αυτές τις δύο κατευθύνσεις και άξονες.

Με το συντονισμό των χρηματοδοτικών πηγών και την ενοποίηση των οικονομικών πόρων ενδυναμώνουμε τον πόλο της ζήτησης με στόχο καλύτερες και αποτελεσματικότερες υπηρεσίες υγείας, ενώ με το ενιαίο οργανωτικό και λειτουργικό σχήμα διασφαλίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό η ισότητα στην πρόσβαση και σταδιακά αίρονται υγειονομικές ανισότητες. Τελικός στόχος είναι η διασφάλιση ενιαίας και πλήρους δέσμης υπηρεσιών για όλους τους ασφαλισμένους των φορέων και κλάδων υγείας, με θετικές επιπτώσεις στην ποιότητα της παρεχόμενης φροντίδας, αλλά και στην αποδοτικότητα των πόρων.

Για να αντιληφθούμε όμως καλύτερα τα προβλήματα του ΠΦΥ, ιδιαίτερα εκείνα που συνδέονται με τα οικονομικά των κλάδων υγείας και τις ανισότητες στην πρόσβαση και στο εύρος των παρεχόμενων υπηρεσιών, παρουσιάζεται στην συνέχεια η εικόνα φορέων υγείας σε σχέση με τις δαπάνες υγείας σε είδος, ανά κατηγορία.

Οι φορείς αυτοί είναι το ΙΚΑ, ο ΟΓΑ, ο ΟΠΑΔ, ο ΟΑΕΕ (περιλαμβάνει τα ΤΕΒΕ, ΤΑΕ) και ο Οίκος Ναύτου.

Στους Πίνακες 1 και 2 παρουσιάζονται οι συνολικές δαπάνες υγείας σε είδος κατά φορέα και κατά κατηγορία για τρία χρόνια (1998-2000). Από τα στοιχεία αυτά υπολογίστηκε ο μέσος όρος των ετήσιων κατά κεφαλή δαπανών υγείας συνολικά και κατά κατηγορία στην τριετία. Τα ευρήματα μας επιτρέπουν να οδηγηθούμε σε κάποια πρώτα γενικά συμπεράσματα ως εξής:

α. Το ποσοστό των συνταξιούχων ανά ασφαλιστικό φορέα φαίνεται να παίζει τον καθοριστικότερο ρόλο στο ύψος των δαπανών υγείας του κλάδου. Αυτό διαπιστώνεται α-

πό τις πολύ μικρές δαπάνες των ΤΕΒΕ και ΤΑΕ, που δεν έχουν συνταξιούχους και από τις πολύ μεγάλες δαπάνες αντίστοιχα στους δύο φορείς, που παρουσιάζουν και υψηλό ποσοστό συνταξιούχων, δηλαδή τον ΟΠΑΔ και τον Οίκο Ναύτου.

β. Τα ασφαλιστικά ταμεία, που έχουν συμβεβλημένους ιατρούς και μάλιστα πολύ περισσότερους από εκείνους που απαιτούν οι πραγματικές ανάγκες και ελευθερία επιλογής ιατρού από τους ασφαλισμένους τους, όπως είναι ο ΟΠΑΔ και ο Οίκος Ναύτου, παρουσιάζουν κατά πολύ αυξημένες κατά κεφαλή δαπάνες στην πρωτοβάθμια και φαρμακευτική περίθαλψη, από εκείνες του ΙΚΑ, που διαθέτει δικά του πολυϊατρεία και μισθωτούς ιατρούς.

γ. Επιβεβαιώνεται, ότι οι τομείς στους οποίους γίνονται οι περισσότερες καταστρατηγήσεις και άρα οι τομείς στους οποίους μπορεί να μπει τάξη και να εξοικονομηθούν πόροι, είναι αυτοί της πρωτοβάθμιας και φαρμακευτικής φροντίδας. Αντίθετα, στη νοσοκομειακή φροντίδα, η οποία κατά κανόνα προσφέρεται από τα νοσοκομεία του ΕΣΥ, οι κατά κεφαλή δαπάνες ευρίσκονται σε σχετικά λογικά επίπεδα, λαμβάνοντας υπόψη και τους συνταξιούχους ανά φορέα.

Πίνακας 1

Δαπάνες Ιατρικής, Νοσοκομειακής και Φαρμακευτικής Φροντίδας σε χιλ. ευρώ και κατά κεφαλή δαπάνες σε ευρώ στους έξι Φορείς¹

Φορέας Ασφάλισης	Πρωτοβάθμια Περίθαλψη		Νοσοκομειακή Περίθαλψη		Φαρμακευτική Περίθαλψη	
	μ.ό. ετών '98,'99,'00	κατά κεφαλή	μ.ό. ετών '98,'99,'00	κατά κεφαλή	μ.ό. ετών '98,'99,'00	κατά κεφαλή
ΙΚΑ	390.345	71	668.150	121	474.134	86
ΟΓΑ	172.625	80	403.800	188	266.853	124
ΟΠΑΔ	218.521	170	165.206	128	176.067	137
ΤΕΒΕ	44.977	40	79.475	71	50.448	45
ΤΑΕ	4.549	15	12.910	43	6.034	20
ΟΙΚ. ΝΑΥΤΟΥ	23.977	118	33.784	166	30.480	150
Σύνολο	854.994	82	1.363.325	120	1.004.016	94

1. Δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες διοίκησης.

Ειδικότερες επισημάνσεις κατά φορέα είναι οι κάτωθι:

Πρώτο, οι κατά κεφαλή δαπάνες στον ΟΓΑ, που θεωρείται το «ταμείο των φτωχών» πλησιάζουν εκείνες του ΟΠΑΔ, του πλέον σπάταλου και μαζί «ευγενούς» θεωρούμενου φορέα υγείας. Εάν μάλιστα υπολογίσουμε και τα χρέη προς τα νοσοκομεία τότε οι κατά κεφαλή δαπάνες στον ΟΓΑ ξεπερνούν κατά πολύ εκείνες του ΟΠΑΔ. Αυτό επιβεβαιώνει το βαρύ φορτίο που προκαλούν οι συνταξιούχοι του, οι οποίοι ανέρχονται στο 37,4% επί του συνόλου. Ιδιαίτερα αυτό φαίνεται στη νοσοκομειακή και φαρμακευτική φροντίδα.

Δεύτερο, τα στοιχεία επιβεβαιώνουν το υψηλό κατά κεφαλή κόστος του ΟΠΑΔ. Οι δαπάνες του, σε σύγκριση με εκείνες του ΙΚΑ και με το ίδιο περίπου ποσοστό συνταξιούχων στα δύο ταμεία, είναι κατά 60% υψηλότερες. Το ενδιαφέρον είναι, ότι οι διαφορές ε-

νοτιάζονται στην πρωτοβάθμια και φαρμακευτική περίθαλψη, που πιθανότατα οφείλονται στην προκλητή ζήτηση, στην αδιαφάνεια και σε παράνομες δοσοληψίες. Αντίθετα, οι δαπάνες νοσοκομειακής ευρίσκονται σε φυσιολογικά επίπεδα, αφού δεν υπάρχει κανένα κίνητρο για μεγάλες σπατάλες και καταστρατηγήσεις.

Τρίτο, οι δαπάνες στον Οίκο Ναύτου είναι υψηλότερες ακόμη και από εκείνες του ΟΠΑΔ. Είναι το ταμείο με τα μικρότερα κατά κεφαλή έσοδα και τις υψηλότερες κατά κεφαλή δαπάνες. Χωρίς να υποτιμούμε τον επιβαρυντικό παράγοντα του υψηλού ποσοστού συνταξιούχων, θα μπορούσαμε αβίαστα να πούμε, ότι ο Οίκος Ναύτου είναι ένα φτωχό ταμείο που «συμπεριφέρεται» ως να ήταν το πλέον εύπορο.

Τέταρτο, οι δαπάνες του ΤΕΒΕ ευρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα γιατί στους δικαιούχους του δεν περιλαμβάνονται οι συνταξιούχοι του, το κόστος των οποίων επιβαρύνει το ΙΚΑ, αλλά και στο μέχρι σήμερα περιορισμένο εύρος της παρεχόμενης φροντίδας. Αυτοί οι δύο παράγοντες μαζί με το ομολογουμένως χαμηλό ποσό, που καταβάλλει στο ΙΚΑ για την υγειονομική περίθαλψη των συνταξιούχων του, του επιτρέπει να έχει πλεονασματικό προϋπολογισμό υγείας.

Πέμπτο, η κατάληψη της τελευταίας θέσης στις κατά κεφαλή δαπάνες από το ΤΑΕ οφείλεται κυρίως στην απουσία των συνταξιούχων του, οι οποίοι καλύπτονται από το ΙΚΑ, αλλά και στο περιορισμένο εύρος των παροχών. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά, ότι οι ασφαλισμένοι του ΤΑΕ μέχρι την 1/1/99 δεν είχαν πρόσβαση σε άλλους ιατρούς πλην εκείνων του ΕΣΥ. Γι' αυτό και για το διάστημα από 1/1/98 έως και 1/11/99 δεν υπολογίζονται καθόλου δαπάνες για την πρωτοβάθμια φροντίδα. Είναι όμως πολύ πιθανόν αυτό το χαμηλό κόστος να οφείλεται και στην πλήρη αναξιοπιστία των στοιχείων των δικαιούχων του. Από το ΤΕΒΕ υποστηρίζεται, ότι οι δικαιούχοι στο ΤΑΕ είναι τουλάχιστον κατά 100.000 λιγότεροι, από αυτούς που το ΤΑΕ αναφέρει.

Πίνακας 2

Δαπάνες υγείας σε είδος και ετήσιες κατά κεφαλή δαπάνες στους έξι Φορείς

Φορέας Ασφάλισης	Συνολικές Δαπάνες Υγείας σε Είδος σε χιλ. ευρώ			Δαπάνες κατά κεφαλή δικαιούχου σε ευρώ (μ.δ.) ¹
	1998	1999	2000	
ΙΚΑ	1.343.803	1.530.242	1.750.172	279
ΟΓΑ	761.174	848.223	944.050	396
ΟΠΑΔ	483.539	629.236	605.344	444
ΤΕΒΕ	152.120	169.470	205.274	157
ΤΑΕ	22.254	25.335	32.742	89
ΟΙΚΟΣΝΑΥΤΟΥ	58.360	115.874	106.964	462
Σύνολο	2.821.250	3.318.380	3.644.546	304

1. Προτιμήθηκε ο μέσος όρος (μ.δ.) των τριών ετών για να εξαληφθούν φαινόμενα κατά τα οποία η εξόφληση συσσωρευμένων χρεών προς τα νοσοκομεία σε κάποιο έτος, αλλοίωσαν την πραγματική ετήσια εικόνα.

Πρέπει όμως να αναφερθούμε και στα σωρευτικά χρέη των ασφαλιστικών φορέων προς τα νοσοκομεία του ΕΣΥ. Αν και τα στοιχεία δεν είναι πλήρη, εντούτοις το μέγεθος του προβλήματος φαίνεται να είναι τεράστιο και πρέπει να ληφθεί υπόψη στον όποιον δήποτε σχεδιασμό.

Από τον Πίνακα 3 φαίνεται ότι τα σωρευτικά χρέη των ασφαλιστικών φορέων πλησιάζει τα 513.573 χιλ. ευρώ αφού μέχρι τις 31/1/2000 και από στοιχεία που συλλέξαμε από 77 νοσοκομεία επί συνόλου 128 τα χρέη έφταναν στα 345.799 χιλ. ευρώ.

Πίνακας 3

Σωρευτικά χρέη των φορέων (πλην ΤΑΕ) προς τα νοσοκομεία του ΕΣΥ σε χιλ. ευρώ

Φορέας Ασφάλισης	Μέχρι 31/12/99 (στοιχεία από 90 νοσ/μεία επί συνόλου 128)	Μέχρι 31/12/2000 (στοιχεία από 77 νοσ/μεία επί συνόλου 128)	Εκτιμήσεις για το σύνολο σήμερα
ΙΚΑ	75.838	100.015	146.735
ΟΓΑ	89.332	180.625	269.993
ΟΠΑΔ	37.371	26.765	39.618
ΤΕΒΕ	13.814	13.649	20.543
ΟΙΚΟΣ ΝΑΥΤΟΥ	22.436	24.745	36.684
Σύνολο	238.791	345.799	513.573

Πίνακας 4

Έσοδα - Έξοδα και έλλειμμα χρήσης στους έξι φορείς

Φορέας Ασφάλ.	Έσοδα			Έξοδα			Έλλειμμα/πλεόνασμα χρήσης ή κρατική επιδότηση ¹		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000	1998	1999	2000
ΙΚΑ	1.339.798	1.443.874	1.552.458	1.343.803	1.530.242	1.750.157	-4.006	-86.368	-197.699
ΟΓΑ	63.096	105.934	106.456	761.200	848.223	944.050	-698.104	-742.289	-837.594
ΟΠΑΔ	179.017	193.690	208.364	482.540	629.236	605.344	-304.522	-435.545	-396.980
ΤΕΒΕ	278.503	286.427	304.329	220.103	213.940	249.450	58.401	72.487	54.879
ΤΑΕ	41.611	45.459	63.390	25.916	25.837	33.561	15.695	19.621	29.828
ΟΙΚΟΣ ΝΑΥΤΟΥ	22.219	23.877	24.728	65.200	124.807	118.694	-42.982	-100.930	-93.966
Σύνολο	1.924.244	2.099.261	2.259.725	2.898.762	3.372.285	3.701.256	-975.518	-1.273.024	-1.441.532

1. Όταν το έλλειμμα χρήσης είναι μεγαλύτερο από την κρατική επιδότηση όπως συμβαίνει στον Οίκο Ναύτου, τότε αναγράφεται το έλλειμμα χρήσης.

Έχοντας ως γνώμονα την προηγούμενη ανάλυση των στοιχείων, θεωρούμε ότι εκτός από την παρέμβαση για την ενοποίηση των μονάδων παροχής πρωτοβάθμιας περίθαλψης, πρέπει να τεθεί ένα τέλος στον κατακερματισμό των πόρων. Η ενοποίηση των διατι-

θέμενων πόρων για υγειονομική περίθαλψη των ασφαλισμένων, που προέρχονται από εισφορές και κρατική επιχορήγηση, πιστεύουμε ότι είναι η αρχή για εξορθολογισμό.

Η ίδρυση ενός Οργανισμού για Διαχείριση Πόρων Υγείας που θα δύναται να διαχειρίζεται τους πόρους του ΙΚΑ, του ΟΓΑ, του ΟΑΕΕ, του ΟΠΑΔ και του Οίκου του Ναύτου, αποτελεί μία λύση που θεωρούμε ότι αντιμετωπίζει το πρόβλημα.

Η συγκέντρωση των πόρων υγείας, κάτω από ενιαία και αποτελεσματική διαχείριση, οδηγεί στη μείωση του κόστους και στη συνεχή βελτίωση των παρεχόμενων στους ασφαλισμένους υπηρεσιών.

Οι στόχοι αυτής της επιλογής είναι:

Η αναβάθμιση της διαχειριστικής και διοικητικής ικανότητας του συστήματος της ασφάλισης ασθένειας, με την εφαρμογή σύγχρονων τεχνικών και πολιτικών χρηματοοικονομικής διαχείρισης.

Η εξασφάλιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης περίθαλψης.

Η αξιοποίηση της ισχυρής «μονοψωνιακής» διαπραγματευτικής δύναμης απέναντι στους παραγωγούς και τους προμηθευτές για την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση των αναγκών υγείας του ασφαλισμένου πληθυσμού.

Η εξασφάλιση οργανωμένων παροχών πρωτοβάθμιας περίθαλψης και πρόληψης στους ασφαλισμένους.

Η επίτευξη της ισότητας στην πρόσβαση, στη χρήση και στην ποιότητα.

Ο νέος φορέας διαχείρισης των πόρων υγείας δύναται να:

Συγκεντρώνει τους οικονομικούς πόρους που προέρχονται από τις εισφορές ασθένειας ασφαλισμένων και εργοδοτών και οι οποίες αντιστοιχούν στις παροχές σε είδος, συν την κρατική επιχορήγηση που προβλέπεται για ορισμένους φορείς ή κλάδους ασθένειας.

Συντάσσει οργανισμό λειτουργίας και κανονισμό παροχών με τον οποίο καθορίζεται νέος και ενιαίος για όλους τρόπος εξασφάλισης των παροχών.

Χρησιμοποιεί την ισχυρή «μονοψωνιακή» του θέση και να αναπτύσσει πολιτική στον τομέα της δαπάνης για τα φάρμακα των ασφαλισμένων του.

Συμβάλλεται με υπηρεσίες και δομές του Δημοσίου και του Ιδιωτικού τομέα, να καθορίζει όρους και προϋποθέσεις συνεργασίας και να διαπραγματεύεται τα τιμολόγια μαζί τους.

Αναπτύσσει μηχανισμούς ελέγχου, ποιοτικής αξιολόγησης και μηχανογραφικές εφαρμογές, για την αποτελεσματική κάλυψη των αναγκών υγείας του ασφαλισμένου πληθυσμού, στα πρότυπα των σύγχρονων Οργανισμών Ολοκληρωμένης Φροντίδας Υγείας (Management Care).

Λειτουργεί κατανέμοντας τους πόρους περιφερειακά.

Ο νέος οργανισμός δύναται να λειτουργεί με Κεντρική και Περιφερειακές υπηρεσίες. Η Κεντρική διοίκηση κατανέμει στις Περιφερειακές Διευθύνσεις το σύνολο των δαπανών για την αγορά υπηρεσιών υγείας από το δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, με βάση δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά ανάπτυξης εξειδικευμένων υπηρεσιών υγείας. Κάθε Περιφερειακή Διεύθυνση κατανέμει τις πιστώσεις στις συμβεβλημένες μονάδες ευθύνης της (Περιφερειακό Ε.Σ.Υ., δημόσια νοσοκομεία, ιδιωτικές υπηρεσίες) στη βάση των συμβάσεων που θα πραγματοποιεί. Η Περιφερειακή Διεύθυνση πραγματοποιεί τις πληρωμές, για παροχή υπηρεσιών υγείας από ιδιωτικούς φορείς, με βάση συγκεκριμένη τιμολογιακή πολιτική, που καθορίζεται με διαπραγμάτευση και υπογραφή συμβάσεων.

Από τη λειτουργία επιδιώκονται ιδιαίτερης σημασίας οφέλη, όπως:

Καλύτερη ανταπόκριση στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας, με την ορθολογική διαχείριση των πόρων.

Απλούστευση του συστήματος, με τον περιορισμό της πολυδιάσπασης και της πολλαπλότητας που υπάρχει σήμερα στις παροχές και στους τρόπους εξασφάλισης αυτών.

Ενοποίηση και συντονισμός των δύο βασικών πηγών χρηματοδότησης (κρατικός προϋπολογισμός και κοινωνική ασφάλιση) και λειτουργούν κάτω από ενιαίο πλαίσιο κανόνων και προτεραιοτήτων.

Αποφυγή καθυστερήσεων πληρωμών των προμηθευτών, ιδιαίτερα για τα νοσοκομεία.

Επίτευξη χαμηλότερων τιμών και καλύτερων όρων αγοράς στις διάφορες προμήθειες, λόγω της ισχυρής διαπραγματευτικής θέσης.

Επίτευξη σημαντικής οικονομικής κλίμακας στα λειτουργικά έξοδα και στο διαχειριστικό κόστος με την εφαρμογή αποτελεσματικότερων τρόπων και μεθόδων διεκπεραίωσης των λειτουργιών του Οργανισμού.

Περιορισμός της υπερβολικής συνταγογραφίας με τον καλύτερο έλεγχο.

Ισότητα των ασφαλισμένων στον τρόπο πρόσβασης αλλά και στις παροχές των υπηρεσιών ΠΦΥ.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

1. Κοινωνικός προϋπολογισμός ετών 1998, 1999, 2000 και Απολογιστικά στοιχεία αντίστοιχα. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

2. Κρατικός Προϋπολογισμός ετών 1998, 1999, 2000. Υπουργείο Οικονομικών.

3. Προτάσεις, Εισηγήσεις για τη διαμόρφωση Σχεδίου Νόμου για την Π.Φ.Υ. Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας 2000.

4. Νόμος 1397/83. Π.Φ.Υ.

5. Νόμος 3172/2003. Ρυθμίσεις ΟΠΑΔ.

6. Η παραγωγή των υπηρεσιών Υγείας στα πλαίσια της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας στην Ελλάδα, σε σχέση με τη λειτουργία του Περιφερειακού Συστήματος.

7. Βλάχσης Ι.: Η Περιφερειακή συγκρότηση των Υπηρεσιών Υγείας. Οι νέες ρυθμίσεις περί ολοκληρωμένων περιφερειακών συστημάτων. Επιθεώρηση Αποκέντρωσης Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Τεύχος 22. Αθήνα, 2000.

Συντομογραφίες

ΕΣΥ: Εθνικό Σύστημα Υγείας

ΙΚΑ: Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Κ.Υ.: Κέντρα Υγείας

ΟΓΑ: Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων.

ΟΑΕΕ: Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών.

ΟΠΑΔ: Οργανισμός Περιθάλψης Ασφαλισμένων του Δημοσίου.

ΠΦΥ: Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας.

Πε.ΣΥ.Π.: Περιφερειακά Συστήματα Υγείας - Πρόνοιας

ΤΑΕ: Ταμείο Ασφάλισης Εμπόρων.

ΤΕΒΕ: Ταμείο Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδος.

ΤΣΑ: Ταμείο Συντάξεων Αυτοκινητιστών.

The Decentralization and the Local Government

By **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**

Professor of Panteion University of Social and Political Sciences
and of the University of Athens, (Vis. Prof.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int. I.I.A.P., Paris

The issues that concern Decentralization, Local Government, and in general State Administration are themselves of great importance. Their importance, however, is more significant during certain periods, because of special circumstances that a country might find itself. Our country is being under these special circumstances for many reasons. Factually:

Although the Decentralization of the state administration mechanism is being a constitutional demand and a dream of decades in general, it has not been fulfilled yet for a number of reasons. Hardly are reasons of objective inability among these, but mostly reasons of political choices, which are related to an insufficient implementation of the institution. Despite what is controversially been declared here and what is actually happening elsewhere, the same mechanisms are not fully put in practice distantly (e.g. France, Italy).

The Local Government, A' and B' rank, has not always the lack, despite the appropriate constitutional consolidation, to have a better fate. Our country, which has initially given birth to this Idea, has periodically abandoned with irresolution the A' rank and only before later has been able to get involved with the B' rank.

The fact that it has been tried to revise the relevant regulations of the current constitution is enforcing this opinion.

In general the State Administration follows the fate of the previews institutions.

The latest "urgent" regulations of the government and the rash announcements in continuance of the Opposition Party for several subjects of the State Administration, (among the subjects is the one that has to do with the regional

dimensions of the subject) show its “dysfunctional” problem. This appears to be serious and causes a number of side effects in the life of the country.

As a result, it is not accidental that the Minister of Internal Affairs, State Administration and Decentralization does not hesitate to mention in a Preamble of a late law (N. 2839/ 12.9.2000) the following that enforce the present opinion.

“It is of common acceptance the ascertainment of the need, the State Department to be more effective.”

“The success of any kind of reform tries demands the State Administration to get rid of its introvert character. The core of the changes in the State Administration must be sought and found in an environment of cooperation, communication and acceptance, not only among the political Parties, but also among every legal Vehicle of Society (civil servants, users of state services, Representatives of Trade Unions, classes of production). Our aim should be to use effectively the conclusions and propositions of the theory with increased social legalization.”

“Beyond these, the creation of a Consulting Organ that will refer to the Ministry of Internal, State Administration and Decentralization of the National Council Administrative Reform, in which the propositions of the Minister of Internal, State Administration and Decentralization will be introduced for discussion and expression of opinion. These propositions will refer to exceptionally significant interventions in the State Administration. In the Council, Representatives of the Parliament, Social and Financial Vehicles will take part.”

The nature of the applied and proposed from time to time solutions for Decentralization, State Administration and Local Government issues is usually fragmentary and not implemented in a thorough, strong, functional and effective network of political actions and measurements. This nature makes the intentions of their Creators invalid and has put them astray from the lasting results. The continuous changes of the relevant adjustments (of legal and administrative character), in addition to the imperfect implement of the relevant regulations from time to time and the notified inactivity to implement the certain regulations by the state and local organs, in no case do they result to the “production” of “administrative” work, that is so useful this period we are running through.

The same phenomena should not be continued. The general state of the Country and the international conjuncture, in which has found itself to be under the submission of the Maastricht, Amsterdam, Nice Conditions, demand more quick, more bold, more thorough pace (in caution...).

It must also be reminded that apart from the good service of the citizens in subjects of current administrative character, the rationalistic organized and perfectly functioning State Administration is in submission of full Decentralization and Local Government, that are a “condicio sine qua non” of significant subjects as for example the Development in all terms (financial, social, cultural) and in all levels (national, regional, local). The case of the Administrative Regions of France is characteristic. Apart from the production of the administrative work, their interference in subjects of development subjects is very significant. Drawing especially important funds from the European Community proves that exactly.

Taking into consideration the international conditions and conjuncture of cruel competition of any kind, strength, width, character among Nations, Societies and Economies, it is obvious that the real, full and essential reform of the Local Government, Decentralization and the State Administration of the country is now urgent and useful, in spite of the political cost of the Ones in charge, of the loss of power of the Political Parties and the sacrifices of the Society or the Individuals.

Εμμανουήλ Τ. ΡΑΚΙΤΖΗΣ

**ΜΕΛΕΤΕΣ, ΑΡΘΡΑ
ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ**

Επιστήμη, Φιλοσοφία,
Μουσική και Παιδεία

ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ 2004

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η έκδοση αυτή αφιερώνεται στη μνήμη του Εμμανουήλ Τ. ΡΑΚΙΤΖΗ, που άφησε, φεύγοντας πρόωρα, δυσαναπλήρωτο κενό. Εκφράζει την ανάγκη της οικογενείας και των φίλων του να συγκεντρώσουν αποσπάσματα ενός έργου, που δεν ολοκληρώθηκε και να περιοώσουν τις μνήμες μίας ζωής που άφησε πολύ έντονα ίχνη στο πέραςμά της.

Παράλληλα, επιχειρεί να συνεισφέρει στην ελληνική βιβλιογραφία μία συλλογή κειμένων, μικρή συμβολή στην προσπάθεια κατανόησης των τελευταίων 50 κρίσιμων χρόνων της ελληνικής πραγματικότητας και σκέψης. Χωρίς την πολύτιμη προσφορά, σε όλα τα στάδια της εργασίας, του αγαπητού φίλου Π.Β. ΠΑΣΧΟΥ, την επιμέλεια του Διονυσίου ΑΝΑΤΟΛΙΚΙΩΤΟΥ, αλλά και χωρίς τη συμπαράσταση και συνεργασία συγγενών, φίλων και συνεργατών του Εμμ. Τ. ΡΑΚΙΤΖΗ, η έκδοση αυτή δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί.

Ας δεχθούν όλοι τις θερμές ευχαριστίες της οικογενείας του και από αυτήν εδώ τη θέση.

Φωτεινή, Βύρων και Πέτρος
ΡΑΚΙΤΖΗΣ

Η ανάπτυξη του Ν. Τρικάλων θέμα ειδικής Μελέτης

Μία ιδιαίτερου ενδιαφέροντος προ-Μελέτη για την ανάπτυξη του Ν. Τρικάλων εξε-
πόνησαν Επιστήμονες / Φοιτητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του
Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου
Κοινων. και Πολιτ. Επιστημών των Αθηνών.

Οι νέοι Επιστήμονες αξιοποίησαν όλα τα διαθέσιμα στοιχεία και σε συνεργασία με τις
Τοπικές Υπηρεσίες υπό την εποπτεία του Καθηγητού Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ «συνέθεσαν» το αναπτυξιακό πορτραίτο του Νομού.

Η ΕΠ.Α.Τ.Α.Π.Α. θα δημοσιεύσει σε προσεχή Τεύχη αποσπάσματα της προ-Μελέ-
της, λόγω του πρωτοτύπου ενδιαφέροντος που παρουσιάζει.

Μεταξύ των ερευνηθέντων θεμάτων περιλαμβάνονται και τα ακόλουθα:

- ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ: Εισηγητής: Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου Κοιν. και Πολιτ. Επιστημών, Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισ.), Ex Ch.L.U.L.B., Bruxelles, Ex Int. I.I.A.P., Paris.

- Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ: Ο Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ. Εισηγήτριες: Σταυρούλα ΣΚΙΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, Μετ. Πρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Μαρία ΤΣΕΡΙΠΕ, Μετ. Πρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α.

- Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΤΡΙΚΑΛΩΝ. Εισηγητές: Γεωργία ΝΑΣΤΟΥ, Μετ. Πρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε., Βασίλης ΣΙΟΚΟΡΕΛΗΣ, Μετ. Πρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε.

- Ο ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥ Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ. Εισηγήτριες: Αντωνία ΚΑΜΠΑΣΗ, Μετ. Πρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε., Αμαλία ΝΤΑΜΠΟΥ, Μετ. Πρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε.

- Ο ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΤΡΙΚΑΛΩΝ. Εισηγητές: Λουκάς ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Μετ. Πρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε., Ιωάννα ΠΑΡΧΑΡΙΔΟΥ, Μετ. Πρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε.

- ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ. Εισηγητής: Φ. ΚΟΥΤΣΙΑΝΑΣ

- ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ. Εισηγητές: Χριστίνα ΑΡΓΥΡΟΥ, Μεταπ. Πρόγ., Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε., Αθηνά ΓΙΑΝΝΟΥΣΑ, Μεταπ. Πρόγρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε.

- ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ: Η περίπτωση του Ν. Τρικάλων. Εισηγήτρια: Α. ΕΥΘΥΜΙΑΔΟΥ, Υποψ. Διδάκτωρ.

- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ. Εισηγήτριες: Μαρία ΠΛΙΑΤΣΙΚΑ, Μετ. Πρόγρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε., Αναστασία ΔΕΛΛΗΜΟΥ, Μετ. Πρόγρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε.

- ΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ. Εισηγήτριες: Μάρθα ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Μετ. Πρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε., Ευαγγελία ΠΑΠΠΑ, Μετ. Πρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε.

- ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ. Εισηγήτριες: Κ. ΒΟΥΡΛΙΩΤΟΥ, Μετ. Πρόγρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε., Σ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Μετ. Πρόγρ. Σπ. Τ.Ο.Π.Α., Π.Π.Κ.Π.Ε.

Η εκπαίδευση ως μοχλός ενίσχυσης της αναπτυξιακής διαδικασίας

Της κ. Όλγας ΓΙΩΤΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ
Επικ. Καθηγήτριας Τ.Ο.Π.Α. Παντείου Π.Κ.Π.Ε.

Στις μέρες μας η σύνδεση της αναπτυξιακής διαδικασίας με την εκπαίδευση δεν αμφισβητείται αν και ο ακριβής χαρακτήρας της σχέσης αυτής παραμένει συχνά ασαφής και μη δυνάμενος να μετρηθεί.

Η ασάφεια της σχέσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας με την αντίστοιχη αναπτυξιακή, συνδέεται με τον διφυή χαρακτήρα της εκπαίδευσης που αποτελεί ταυτόχρονα καταναλωτικό αγαθό όσο και επένδυση: Η διαφορετική ιεράρχηση ως προς τον ένα ή τον άλλο ρόλο της, μπορεί να συνεπάγεται διαφορετική χρηματοδότηση.

Ακόμη πιο σημαντικές όμως μπορεί να είναι οι ασάφειες που προέρχονται από τους στόχους που η εκπαιδευτική διαδικασία καλείται να υπηρετήσει: το πιο συχνά διατυπωμένο επιχείρημα, το οποίο και αμφισβητεί την ικανότητα της εκπαίδευσης να προωθήσει ανανεωτικές ή και ριζοσπαστικές κοινωνικές θέσεις, είναι ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα απλώς αναπαράγουν τις δομές των κοινωνιών από τις οποίες προέρχονται. Κατόπιν τούτου, το περιεχόμενο των παρεχομένων εκπαιδευτικών υπηρεσιών σε μια κοινωνική ομάδα αντανακλά όχι μόνον τις απόψεις της άρχουσας σ' αυτήν τάξης, αλλά και εμπεριέχει τους στόχους που εξυπηρετούν την ίδια τάξη, τουλάχιστον όσον αφορά την δωρεάν δημόσια εκπαίδευση. Εδώ δεν θα σταθούμε στην άποψη αυτή παρότι ανταποκρίνεται ως ένα βαθμό στην πραγματικότητα (π.χ. θα ήταν αναμενόμενο από ένα θεοκρατικό καθεστώς να ιδρύει πληθώρα θεολογικών σχολών αγνοώντας αντίθετες ορθολογικές τοποθετήσεις). Θεωρούμε όμως ότι, το πρόβλημα αυτό, αφενός έχει μεγαλύτερη εφαρμογή σε αμυγώς θεωρητικά γνωστικά αντικείμενα, αφετέρου δε η μεγαλύτερη ευκολία όσον αφορά την πρόσβαση στην γνώση και την πληροφόρηση που υφίσταται σήμερα περιορίζει σε μεγάλο βαθμό αυτόν τον κίνδυνο. Δεχόμαστε άρα εκ προοιμίου ότι η προώθηση της εκπαίδευσης σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο τμήμα από το ανθρώπινο δυναμικό μιας κοινωνίας μόνον θετικά μπορεί να συμβάλει στην εξέλιξή της.

Σε ότι αφορά την σχέση της εκπαίδευσης με την ανάπτυξη επιμέρους χωρικών μονάδων μπορούμε πάλι να δεχτούμε εκ προοιμίου ότι αποτελεί την αναγκαία συνθήκη για την επίτευξή της. Αν και στο παρελθόν θεωρούσαμε την υπανάπτυξη ορισμένων περιφερειών και την ταχεία ανάπτυξη άλλων ως πρόβλημα που κυρίως συνδέετο με την ανακατανομή των πόρων στον χώρο και την παράλληλη δημιουργία υποδομών εκεί όπου παρατηρείται έλλειψή τους, σήμερα μας είναι περισσότερο κατανοητή η πολύπλοκη φύση της ανάπτυξης στις επιμέρους χωρικές μονάδες (αν και όχι μόνον στο επίπεδο της περιφέρειας), και η πληθώρα των παραμέτρων που μπορούν να συμβάλλουν θετικά ή αρνητικά σ' αυτή. Μεταξύ αυτών είναι καθοριστικός ο ρόλος της ικανότητας του ανθρώπινου δυναμικού σε μια αναπτυσσόμενη οικονομία να αντιλαμβάνεται, να προσαρμόζεται και να αντιδρά στις μεταβαλλόμενες συνθήκες όχι μόνον του τοπικού αλλά και του ευρύτερου οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Οι απαιτούμενες ικανότητες προσαρμογής αναφέρονται σε διάφορα επιμέρους θέματα όπως προσαρμογή σε νέες τεχνολογικές εξελίξεις, σε γνώσεις που αποκλήθηκαν πρόσφατα, σε πιθανές μεταβολές επαγγελματικού περιβάλλοντος ακόμη και γεωγραφικού περιβάλλοντος. Οι

απαιτήσεις αυτές επιβάλλουν την απόκτηση σύνθετων γνώσεων από το ανθρώπινο δυναμικό των περιφερειών που διεκδικούν επιτυχημένη αναπτυξιακή πορεία.

Έτσι μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι, αν σύμφωνα με την αποδεκτή κατά το παρελθόν άποψη ότι το πέρασμα από την υπανάπτυξη στην ανάπτυξη συνδέεται με την ικανότητα σχηματισμού (ή προσέλκυσης ξένου) επενδυτικού κεφαλαίου σε μια χωρική μονάδα ,σήμερα στην άποψη αυτή πρέπει να προσθέσουμε ότι είναι εξίσου απαραίτητη η δημιουργία υψηλού επιπέδου ανθρώπινου κεφαλαίου. Με βάση το δεδομένο αυτό ακόμη και η έννοια του κεφαλαίου μπορεί να ορισθεί ως μη υλική καθώς πρέπει να περιλαμβάνει αξίες άυλες όπως η τεχνογνωσία και το επίπεδο εκπαίδευσης των εργαζομένων –γεγονός που καταργεί και την κλασική διάκριση εργασίας -κεφαλαίου

Πολύ περισσότερο σήμερα η επίδραση των αλλαγών που προέρχονται από το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον και την επακόλουθη αύξηση του ανταγωνισμού δημιουργεί αυξημένες απαιτήσεις προσαρμογής στην οικονομία της γνώσης. Ένα κύριο χαρακτηριστικό των νέων δεδομένων συνδέεται με το γεγονός ότι η εξέλιξη στον τομέα των μεταφορών έχει καταστήσει ανταγωνιστικές περιοχές που μπορεί να είναι πολύ απομακρυσμένες, και που στο παρελθόν δεν αντιπροσώπευαν ανταγωνιστικό κίνδυνο. Δηλαδή η γεωγραφική απόσταση δεν αποτελεί πλέον προστασία από τον διεθνή ανταγωνισμό. Ένα δεύτερο εξίσου σημαντικό νέο δεδομένο ,που επίσης απορρέει από την ευκολία πρόσβασης ,συνδέεται με τις σύγχρονες στρατηγικές των επιχειρήσεων Η ευχέρεια στις μεταφορές επιτρέπει στις επιχειρήσεις να επαναπροσδιορίζουν την στρατηγική της παραγωγής τους και να βασιζονται σε δίκτυα θυγατρικών επιχειρήσεων εγκατεστημένα σε διαφορετικά σημεία του χώρου προκειμένου να επωφεληθούν από την παραγωγή σε εκείνο το μέρος του κόσμου που προσφέρει τον πιο επιτυχή συνδυασμό εργασίας και κεφαλαίου .Οι χωροθετικές επιλογές των επιχειρήσεων επηρεάζονται από μεγάλο αριθμό παραγόντων όπως η παρουσία άφθονης και χαμηλού κόστους εργατικής δύναμης για την παραγωγή τμημάτων του τελικού προϊόντος , ή , σε άλλη περίπτωση από την παρουσία εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Η μεταβολή αυτή στην οργάνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε συνδυασμό με το γεγονός ότι στην γηραιά Ευρώπη τα επίπεδα των μισθών είναι κατά πολύ υψηλότερα από ότι σε άλλα σημεία του κόσμου όπως επίσης και το ότι οι περιβαλλοντικοί περιορισμοί που επιβάλλονται είναι επίσης αυστηρότεροι , μπορεί να έχει ως συνέπεια χωρικές ανακατατάξεις .Οι ανακατατάξεις αυτές ενδέχεται να επιφέρουν απώλεια ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων στις παλιές βιομηχανοποιημένες χώρες με αποβιομηχάνιση (γεγονός που ήδη εμφανίστηκε στην περίπτωση της Ελλάδας σαν αποτέλεσμα του ενδοκοινοτικού ανταγωνισμού), διαρροή κεφαλαίων σε άλλες χώρες, αύξηση της ανεργίας αλλά και πιθανότητα μείωσης των μισθών και δημιουργία δημοσιονομικών προβλημάτων στις χώρες αυτές από την αύξηση των δαπανών για την στήριξη των συστημάτων κοινωνικής περίθαλψης και την παράλληλη μείωση των φορολογικών εσόδων. Η Ευρώπη δεν μπορεί ούτε είναι αποδεκτό ,να ανταγωνιστεί τις νέες αναπτυσσόμενες χώρες χαμηλώνοντας τα επίπεδα των μισθών της ή της κοινωνικής προστασίας των εργαζομένων της ή ακόμη περιορίζοντας τους όρους περιβαλλοντικής προστασίας .Κατόπιν τούτου η μόνη αποδεκτή επιλογή για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η προώθηση της οικονομίας της γνώσης . Η επιλογή αυτή , γνωστή ως στρατηγική της Λισαβόνας ,στοχεύει ακριβώς στην ενίσχυση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που μπορεί να προσφέρει η βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης του εργατικού της δυναμικού. Η επιδιωκόμενη άρα αναπτυξιακή πορεία για τις χώρες της ΕΕ πρέπει να είναι ανθρωποκεντρική ,δηλαδή πρέπει να βασίζεται στην ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού της για την παραγωγή πλούτου (με την ίδια λογική που ήταν η ύπαρξη πρώτων υλών ή επενδύσεων στον τομέα της μεταποίησης κατά κύριο λόγο που αποτελούσαν προϋπόθεση για την παραγωγή πλούτου στο παρελθόν)

Το επόμενο ερώτημα που λογικά προκύπτει μετά την παράθεση όσων προηγήθηκαν , πρέπει να αφορά το περιεχόμενο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την σύνδεσή του ,ή όχι με την ζήτηση στην αγορά εργασίας . Η ζήτηση ειδικεύσεων και ικανοτήτων στην αγορά εργασίας δεν

ταυτίζεται απαραίτητα με την ζήτηση για παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από την πλευρά των υποψήφιων σπουδαστών : στην Ελλάδα ιδιαίτερα , η ζήτηση για μόρφωση δεν φαίνεται να επηρεάζεται από την ανάλογη ύπαρξη ή όχι σχετικών θέσεων εργασίας αλλά από το κοινωνικό κύρος που κάποια επαγγέλματα επιφέρουν. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του ιατρικού επαγγέλματος, το οποίο είναι σε μεγάλο βαθμό κορεσμένο , ωστόσο εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό πόλο έλξης για τους υποψήφιους φοιτητές και μάλιστα μεταξύ αυτών , εκείνων που φαίνεται να έχουν υψηλές ικανότητες . Η σύνδεση της εκπαίδευσης με την επαγγελματική αποκατάσταση ,αν και σαφώς υπαρκτή στην σκέψη των υποψήφιων και των οικογενειών τους ,δεν φαίνεται να συνυπολογίζει σοβαρά την κατάσταση στην αγορά εργασίας προκειμένου να εξοπλίσει με γνωστικά εργαλεία την νέα γενιά . Αυτό το χαρακτηριστικό της ελληνικής κοινωνίας ενδέχεται να αποβεί χρήσιμο σε μεταγενέστερες χρονικές περιόδους υπό τον όρο ότι θα συνοδεύεται από ευελιξία στην τελική επαγγελματική αποκατάσταση .

Σε ότι αφορά την ζήτηση ειδικεύσεων στην αγορά εργασίας, το ερώτημα είναι περισσότερο πολύπλοκο. Σε περιόδους ταχείας εκβιομηχάνισης ή όπως συνέβη στο παρελθόν στην χώρα μας σε περιόδους σημαντικής ανοικοδόμησης, είναι εμφανέστερη η ζήτηση για θετικές επιστήμες και τεχνικές ειδικεύσεις , μπορεί μάλιστα να είναι χρήσιμη η απόλυτη εξειδίκευση . Σε περιοχές πάλι που παρουσιάζεται τάση γιγάντωσης του δημόσιου τομέα κυριαρχεί η ζήτηση για κοινωνικές και θεωρητικές επιστήμες . Πιο δύσκολος είναι ο εντοπισμός των χρήσιμων ειδικοτήτων κατά την σημερινή συγκυρία όπως εν τάχει σκιαγραφήθηκε πιο πάνω . Η οπτική μας γωνία δεν αποσκοπεί στην επισήμανση επαγγελματικού προσανατολισμού χρήσιμοι για μεμονωμένα άτομα , αλλά γνώσεων και ειδικοτήτων που μπορούν να συμβάλλουν στην συνολική αναπτυξιακή πορεία των επιμέρους περιφερειών αλλά και της χώρας γενικότερα .

Στο σημείο αυτό πρέπει επίσης να επισημανθούν κάποιοι νέοι παράγοντες που μαζί με τα επαγγελματικά προσόντα του εργατικού δυναμικού, αναδεικνύονται ως κρίσιμοι για την προώθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας. Οι παράγοντες αυτοί είναι:

Η ικανότητα ανάπτυξης νέων προϊόντων.

Η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών.

Η ικανότητα διείσδυσης σε νέες αγορές.

Η ικανότητα ανάπτυξης νέων προϊόντων συνδέεται με την ανάπτυξη καινοτομιών. Η καινοτομία αποτελεί θεμελιώδη όρο βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας και αναφέρεται στην αξιοποίηση νέων ιδεών για την οικονομική ανάπτυξη . Πρόκειται για τον όρο που αναδεικνύεται όλο και περισσότερο ως ο συντελεστής που προσδιορίζει αν μια επιχείρηση ,ένας τομέας της παραγωγής ή μια περιφέρεια θα είναι σε θέση να επιβιώσει αλλά και να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά της μέσα σε ένα πλαίσιο παγκοσμιοποιημένης οικονομίας .Αν επιδιώξουμε να προσεγγίσουμε το περιεχόμενο του όρου καινοτομία, μπορούμε να την θεωρήσουμε ως μια έννοια πολλών διαστάσεων η οποία εμπεριέχει την παράμετρο της τεχνολογικής ανάπτυξης χωρίς να σταματά σ' αυτήν αλλά αναφέρεται και στον σχεδιασμό ,την διανομή ,την διαφήμιση, την διοίκηση και την οργάνωση των παραγωγικών μονάδων . Από την προσέγγιση αυτή φαίνεται ότι όλοι οι παραπάνω τομείς μπορούν να συμβάλλουν στην αναπτυξιακή διαδικασία και άρα , η έμφαση σε εκπαιδευτικές διαδικασίες που αναφέρονται σε αυτούς μπορεί να είναι χρήσιμη αν και παραμένει κυρίαρχος ο ρόλος της τεχνολογικής εκπαίδευσης στην δημιουργία καινοτομίας.

Η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών συνδέεται με την δημιουργία δικτύων από τους χώρους όπου παράγονται προς τις παραγωγικές μονάδες που μπορούν να τις αξιοποιήσουν. Άρα είναι απαραίτητη και η τεχνολογική εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού ώστε να είναι εύκολη η μεταφορά τεχνολογίας όσο βέβαια και η επένδυση σε καθαρά επιστημονική γνώση που μπορεί να συντελέσει στην παραγωγή της..

Όσα αναφέρθηκαν έως τώρα δεν μπορεί να βοηθήσουν στην ακριβή απαρίθμηση των χρήσιμων ειδικοτήτων -πολύ περισσότερο δεν μπορεί να αποκλειστεί καμία ειδικότητα ως μη χρή-

σημη. Επιπλέον αν επαναλάβουμε την ανάγκη για ευελιξία που προαναφέρθηκε και επίσης επισημάνουμε το γεγονός ότι οι εξελίξεις σε όλα τα γνωστικά πεδία είναι πλέον ταχύτατες και οι γνώσεις που αποκτήθηκαν σε κάποια χρονική περίοδο μπορεί να είναι πολύ σύντομα απαξιωμένες, τότε στην ερώτηση τι πρέπει να διδάσκει ένα σύγχρονο πανεπιστήμιο στους φοιτητές ώστε αυτοί να είναι χρήσιμοι στο κοινωνικό σύνολο και να επιτύχουν ικανοποιητικό επίπεδο ζωής, η απάντηση δεν μπορεί να είναι συγκεκριμένη. Αυτό που μπορούμε να πούμε είναι ότι μια όψη της χρησιμότητας της φοίτησης είναι η απόκτηση των εργαλείων αναζήτησης της εξελισσόμενης επιστημονικής γνώσης από την πλευρά των μελλοντικών επιστημόνων όπως και η δημιουργία νέας γνώσης. Μια δεύτερη εξίσου σημαντική όψη της συνδέεται με την υποβοήθηση των εκπαιδευμένων νέων στο να κατανοούν το μεταβαλλόμενο περιβάλλον και να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα.

Μια περισσότερο συγκεκριμένη θεώρηση αναφέρεται στην συμβολή της λειτουργίας ενός Πανεπιστημίου στην περιφερειακή οικονομία στην οποία είναι εγκατεστημένο. Η κύρια διαδικασία μέσω της οποίας συνεισφέρει ή λειτουργία ενός πανεπιστημίου στην περιφερειακή οικονομία είναι η δημιουργία συνεργιών μεταξύ του ίδιου του πανεπιστημίου ως φορέα δημιουργίας και αναπαραγωγής γνώσης και των τοπικών φορέων. Η συμβολή του αυτή κινείται σε πολλά επίπεδα:

-Κοινωνικό. Εδώ μπορούμε να αναφερθούμε στην παροχή επαγγελματικών εφοδίων, στην συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού στην περιφέρεια και στην καλλίτερη αξιοποίηση του στελεχειακού δυναμικού της

-Οικονομικό. Η λειτουργία μιας πανεπιστημιακής μονάδας, όπως και κάθε άλλης μονάδας δημιουργεί θέσεις εργασίας και αποτελεί έναν οικονομικό φορέα που καταναλώνει και επενδύει

-Συμβολή στην έρευνα και οικονομική ανάπτυξη. Εκτός από την συμβολή του Πανεπιστημίου στην παραγωγή γνώσης μέσω των ερευνητικών του δραστηριοτήτων, είναι πολύ σημαντικό ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει μέσω της δημιουργίας δικτύων διασποράς των παραγόμενων τεχνολογικών μέσων κυρίως προς τις Μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) που δεν διαθέτουν τις απαραίτητες τεχνολογικές δυνατότητες. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις συνθέτουν τον κύριο κορμό των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων (σύμφωνα με στοιχεία του 2000 οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που απασχολούσαν κάτω από 10 υπαλλήλους αποτελούσαν το 88,1% του συνόλου) και το γεγονός ότι οι συνθήκες της αγοράς που έχουν να αντιμετωπίσουν μεταβάλλονται γρήγορα και συχνά κατά τρόπο ριζικό, σημαίνει ότι η στήριξη τους είναι θεμελιώδους σημασίας για τις ίδιες και την ευρωπαϊκή οικονομία. Οι πιθανές μεταβολές μπορεί να προέρθουν από την ταχεία εξάπλωση κάποιας καινοτομίας ή από την ένταση του ανταγωνισμού. Το κόστος απόκτησης της πληροφορίας μπορεί να είναι δυσβάσταχτα υψηλό για τις ΜΜΕ και εδώ καλούνται να συμβάλλουν τα πανεπιστημιακά ιδρύματα μέσω της διάδοσης της πληροφορίας.

-Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός της Περιφερειακής Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ο ρόλος αυτός των πανεπιστημίων μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της εκπαίδευσης ικανών στελεχών και της κινητοποίησης των τοπικών φορέων.

- Συμβολή στις τοπικές πολιτιστικές δραστηριότητες

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Άννα Φραγκουδάκη: Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης. Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1985.
Γ. Ψαχαρόπουλος –Α. Καζαμιάς: Εκπαίδευση και ανάπτυξη στην Ελλάδα. ΕΚΚΕ, Αθήνα, 1985.
Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης: Μελέτη σκοπιμότητας για την ίδρυση και λειτουργία Πανεπιστημιακής Σχολής στη Λιβαδειά. Αθήνα, 2003.
Th. Shultz: The economic value of education. Columbia Univ. Press. N.Y. 1963.
Th. Shultz: Investment in Education. Univ.of Chicago Press. 1972.

**ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**REVUE DE DECENTRALISATION, D' ADMINISTRATION
LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL**

**REVIEW OF DECENTRALIZATION, LOCAL
GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT**

*

Τριμηνιαία Επιστημονική Έκδοση
Edition scientifique trimestrielle
Quartely scientific review

*

Έτος ιδρύσεως 1995 μ.Χ.

*

Τεύχος / Numéro / Issue 40/2005
Απρίλιος/Μάιος/Ιούνιος 2005

*

Κωδικός: 4297

*

Ιδιοκτήτης / Propriétaire / Owner

ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Αστική μη κερδοσκοπική Εταιρεία

**CENTRE DE FORMATION DES ETUDES DE RECHERCHE ET DU
DEVELOPPEMENT**
Société civile sans but lucratif

CENTER OF EDUCATION RESEARCH AND DEVELOPMENT
Civil not lucrative Association

*

Υπεύθυνος κατά τον νόμο, Εκδότης /Editeur/Editor
Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Prof. Const. GE. ATHANASSOPOULOS

*

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Καθηγητής **Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**
Responsable Scientifique: Professeur **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**
Scientific Responsible: Professor **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**

*

Σύμβουλος Έκδοσης
**ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ,
ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**
Conseiller d' édition

**CENTER HELLENIQUE DE DECENTRALISATION,
D' ADMINISTRATION LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL**

Edition Counsellor
**HELLENIC CENTER FOR DECENTRALIZATION, LOCAL
GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT**

Διευθύνεται υπό Συντακτικής Επιτροπής εκ Καθηγητών Πανεπιστημίου και
Ειδικών Επιστημόνων
Dirigée par Comité de rédaction de Professeurs d' Université et de
Scientifiques Spécialisés
Directed by Edition Board of University Professors and Specialized Scientists

*

Τιμή τεύχους: 9 € Συνδρομές ετήσιες: Φιλίας: 300 € Δημοσίων
Υπηρεσιών, Ν.Π.Δ. και Ι.Δ., Δήμων, Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, Τραπεζών,
Εταιρειών: 150 € Ιδιωτών: 30 € Φοιτητών: 15 €

Εξωτερικού: US \$ 100

Prix: 9 € Abonnements: Prix d' ami: 300 € Services Publics, Personnes Morales de
Droit Public ou Privé, Communes, Administrations Départementales, Banques,
Sociétés: 150 € Individuels: 30 € Etudiants: 15 €

Etranger: US \$ 100

Price: 9 € Subscriptions: Friendship: 300 € Public Services,
Legal Persons of Public or Private Law, Communities, Prefecture
Administrations, Banks, Societies: 150 € Individuals: 30 €

Students: 15 € Abroad: US \$ 100

*

Υπεύθυνος Τυπογραφείου

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.Ε.Β.Ε.

Χαλκοκονδύλη 35, Τηλεφ. Κέντρο: (210) 5242177, (210) 5226641, FAX: (210) 5232409

*

Οι αναγγελίες εντός πλαισίου των νέων εκδόσεων αποτελούν φιλική προσφορά
του Επιστημονικού Υπευθύνου του Περιοδικού προς τους Συγγραφείς τους

*

Βάσει του Ν. 2121/1993 και των σχετικών κανόνων του Διεθνούς Δικαίου απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή η αναπαραγωγή (ολική ή μερική) με όποιονδήποτε τρόπο και με όποιοδήποτε μέσο των κειμένων του παρόντος, χωρίς προηγούμενη έγγραφη άδεια του εκδότη.

Toute reproduction d' un extrait quelconque de cette Revue, par quelque procédé que ce soit, et notamment par photocopie ou microfilm, est strictement interdite.

The whole of the material appearing in this Review is a copyright and may not be reproduced in whole or in part without the permission of the Editor.

*

Διεύθυνση / Adresse / Address

Ίμβρου 6, 11257 Αθήναι, τηλ.: (210) 8647120, fax: (210) 8658868
IMVROY 6, GR - 11257, ATHENES / ATHENS, teleph.: (210) 8647120,
fax: (210) 8658868

*

ISSN 1106-91-71

Τεύχος, Ν.40 / 2005 / ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ / SOMMAIRE / CONTENTS**Σελ./Ρ.**

- Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Τοις Εντευξομένοις ή Οράματα, στόχοι και αγώνες δέκα ετών	1
- Const. GE. ATHANASSOPOULOS: Between Debaters or Visions, objectives and ten year of battels	1
- Σπυρος ΒΛΙΑΜΟΣ: Proposals for a new employment policy	6
- Φωτ. (Έφη) ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ: Δημόσιες επενδύσεις	10
- Κριτικά σημειώματα: Φωτ. (Έφη) ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ: Δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις	18
- Const. GE. ATHANASSOPOULOS: Développement régional et investissements	23
- † Γεώργιος Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Μία πρότασις διά την προβολήν της τουριστικής ιδέας εις τον Νομόν Καρδίτσης.....	26
- Σε ειδική εκδήλωση ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας επέδωσε τα πτυχία στους Απόφοιτους της ΣΕΘΑ ακαδ. έτ. 2004-2005	27
- Γεωργ. Ι. ΤΣΑΓΚΟΥΛΗΣ: Ένα «νέο» κοινωνικοοικονομικό μοντέλο για την Ευρώπη: Η ενδεχόμενη συμβολή της Συνταγματικής Συνθήκης στην επιτυχία του	31
- Κριτικά σημειώματα: Nóra Szerjani JANAKAKISZ: A tenger szerepe az irodalombam. Υπό Ευγεν. - Μαθ. Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ	41
- Γεωργ. - Σπ. Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Αρχιτεκτονική και Ενέργεια: Βίοι παράλληλοι	43
- Τιμητικές διακρίσεις και βραβεία ύψους 35.000 ευρώ του Κέντρου Προώθησης Ηθικών και Ανθρωπιστικών Αξιών «Δημήτριος Ν. ΚΑΡΛΟΣ»	51
- Ασπασία Π. ΕΥΘΥΜΙΑΔΟΥ: Βιομάζα: Η άλλη άποψη.....	53
- Ιωάν. ΒΛΑΣΣΗΣ, Α. ΜΩΡΑΪΤΑΚΗ-ΤΣΑΜΗ: Η παραγωγή των υπηρεσιών πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας στην Ελλάδα, σε σχέση με τη λειτουργία του περιφερειακού συστήματος	57
- Αργυρώ-Ειρήνη Π. ΕΥΘΥΜΙΑΔΟΥ: Οι νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας: Προβλήματα και προοπτικές ανάπτυξης.....	62
- - Ιωάν. ΒΛΑΣΣΗΣ, Α. ΜΩΡΑΪΤΑΚΗ-ΤΣΑΜΗ: Η βελτίωση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας στην Ελλάδα, μέσω της περιφερειακής οργάνωσης της διαχείρισης των πόρων υγείας	64
- Const. GE. ATHANASSOPOULOS: The Decentralization and the Local Government ...	70
- Η ανάπτυξη του Ν. Τρικάλων θέμα ειδικής Μελέτης	73
- Όλγα ΓΙΩΤΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ: Η εκπαίδευση ως μοχλός ενίσχυσης της αναπτυξιακής διαδικασίας	74
- Εκδότης, Επιστημονικός Υπεύθυνος	78
- Περιεχόμενα	80